गाई भैंसी तथा दुग्ध उत्पादन सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन निर्देशिका र कार्यविधिहरूको संगालो

आ.व. २०७३/०७४

नेपाल सरकार

पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

पशु सेवा विभाग

पशु उत्पादन निर्देशनालय

केन्द्रीय गाईभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय

हरिहरभवन, ललितपुर

फोन : ०१ ५५३०८४६, फ्याक्स : ९७७-१-५५३८९०२

इमेल : ccbpo1@gmail.com | वेब : www.ccbpo.gov.np

गाई भैंसी तथा दुग्ध उत्पादन सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन निर्देशिका र कार्यविधिहरूको संगालो

आ.व. २०७३/०७४

नेपाल सरकार

पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

पशु सेवा विभाग

पशु उत्पादन निर्देशनालय

केन्द्रीय गाईभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय

हरिहरभवन, ललितपुर

फोन : ०१ ५५३०८४६, फ्याक्स : ९७७-१-५५३८९०२

इमेल : ccbpo1@gmail.com | वेब : www.ccbpo.gov.np

पुस्तकको बारेमा

विगतमा पशु उत्पादन निर्देशनालयबाट प्रकाशित कार्यावीधि तथा निर्देशिकाहरूको संगालोमा हाल देशको कुल ग्राह्स्थको करिब २७% योगदान दिएको पशुपालन क्षेत्रको विकासका लागी पशु सेवा विभाग र अन्तर्गतका निकाय बाट पशु तथा पशु जन्य उत्पादक, प्रशोधनकर्ता, उद्यमी, व्यापारी तथा सम्बन्धित व्यवसायीलाई अनुकुल हुने वातावरण सृजना गर्ने कार्य निरन्तर भइरहेको छ । यसै क्रममा विभिन्न कृयाकलाहरू नियमसंगत र सहजरूपमा संचालन गर्नका लागी पशु पन्छी विकास मन्त्रालय बाट विभिन्न कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरू स्विकृत भई कार्यान्वयनमा छन । स्थलगत रूपमा कृयाकलापहरू संचालन गर्दा कर्मचारी तथा लाभग्राहीहरूबाट प्राप्त सुझावका आधारमा यो कार्यविधि तथा निर्देशिकाहरू समय समयमा संशोधन तथा परिमार्जन समेत हुदै आएका छन ।

कतिपय कार्यावीधि संशोधित र परिमार्जित भएको परिपेक्षमा, यो पुस्तक ती संशोधनहरूलाई समेत समेटी प्रकाशन गरीएको छ । पशु उत्पादन सम्बन्धी कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने विभिन्न केन्द्रीयस्तर तथा जिल्लास्तरका कार्यालयहरू, साझेदार तथा लाभग्राहीहरू यो पुस्तक बाट लाभान्वित हुने अपेक्षा गरीएको छ । यस्मा भएका त्रुटी तथा कमजोरी समेत औल्याई दिनुहुन प्रयोगकर्ताहरूमा अनुरोध गर्दछु ।

धन्यवाद !!!

डा. रेशमराज ज्ञवाली
वरिष्ठ पशु विकास अधिकृत
केन्द्रीय गाईभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय, हरिहरभवन, ललितपुर

विषय सूची

पशु सेवा विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि-२०७२ १

उन्नत गाई/भैंसी श्रोतकेन्द्र विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका ११

गाईभैसीको वंश सुधार, संरक्षण एवं मासु उत्पादनको लागि पाडा हुर्काउने कार्यक्रम सन्चालन निर्देशिका, २०७० ४०

पशु कल्याण प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७३ ६७

दूध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान पाइलट कार्यक्रम कार्यविधि, २०७३ ७६

प्रजनन् योग्य राँगो/साँढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम संचालन कार्यबीधि, २०७३ ८६

कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम संचालन कार्यबीधि, २०७३ ९५

मध्य पहाडी लोक मार्ग तथा हुलाकी मार्गका बजार लक्षित एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७३ १०४

पशु सेवा विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि-२०७२

पृष्ठभूमिः

कुल ग्रार्हस्थ उत्पादनको करीव २८ प्र.श. योगदान रहेको पशु उत्पादन क्षेत्र क्रमशः निर्वाहमुखीबाट व्यवसायीकरणमा परिणत हुदै गईरहेको परिप्रेक्षमा यस क्षेत्रको विकासको लागि लगानी विस्तार गरी समग्र व्यवसायलाई नै प्रतिस्पर्धी बनाउन आबश्यक छ । यसका लागि दुध उत्पादन र बाख्रा तथा बंगुरको मासु उत्पादनमा बिशेष सहयोग गर्नको लागि पशु उत्पादन निर्देशनालयबाट विभिन्न कार्यक्रमहरू तर्जुमा गरी परियोजनाहरूको कुल लागतमा सहयोग गरी पशुपालन व्यवसायहरूलाई थप बढी प्रतिस्पर्धी बनाउनको लागि प्रदान गरिने सहयोग तथा सहायतालाई अझ बढी प्रभावकारी एवं पारदर्शी बनाई लक्षित वर्गसम्म पुऱ्याउनु यस व्यवसायलाई आर्थिक उपार्जन स्वरोजगार प्रवर्द्धन एवं गरीवी न्यूनिकरणमा ठोस योगदान पुऱ्याउनुका लागि सञ्चालन हुने कार्यक्रमहरूको सञ्चालन प्रकृयालाई व्यवस्थित गर्न यो कार्यविधि तयार गरिएको छ ।

परिच्छेद १ प्रारम्भिक

१ सक्षिप्त नाम र प्रारम्भ

(क) यो कार्यविधिको नाम पशु सेवा विकास कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७२ रहेको छ ।

(ख) यो कार्यविधि नेपाल सरकार कृषि विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत भए पछि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. परिभाषा विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधि प्रयोजनका लागि

(क) विभाग भन्नाले पशु सेवा विभाग सम्झनुपर्छ ।

(ख) कार्यालय भन्नाले जि.प.से.का. सम्झनुपर्छ

(ग) 'कार्यदल' भन्नाले कार्यालयबाट गठित पशु विकास कार्यदललाई सम्झनुपर्छ ।

(घ) 'निर्देशनालय' भन्नाले पशु उत्पादन निर्देशनालय सम्झनुपर्छ ।

(ङ) 'समूह' भन्नाले २० भन्दा वा सो भन्दा बढी कृषकहरू संगठित भई जि.कृ.वि.का वा जि.प.से.का. मा दर्ता वा सुचिकृत भएको कृषक समूह सम्झनुपर्छ ।

(च) 'निजि' फर्म भन्नाले एकल वा साझेदारी स्वामित्वमा रही नेपाल सरकारको कुनै निकायमा दर्ता भएको फार्म सम्झिनुपर्छ ।

३. उदेश्यः यस कार्यक्रमको उदेश्य देहाय बमोजिम रहेका छन्

(क) पशु पालन व्यवसायको उद्यमशिलता प्रवर्द्धन एवं व्यावसायीकरण गर्नका लागि आबश्यक प्रविधि तथा सीपलाई लक्षित वर्गसम्म परयाउन सहयोग स्वरूप प्रदान गरिने अनुदान तथा टेवा प्रदान गर्ने ।

(ख) पशुपालन व्यवसाय अन्तरगत थप रोजगारीका अवसरहरू सिर्जना गरी आयमा बृद्धिका साथै जीवनस्तरमा सुधार गर्ने ।

(ग) पशुपालन व्यवसायबाट उत्पादित पदार्थहरूको गुणस्तरमा सुधार गर्ने र उत्पादन लागतमा न्यूनीकरण गर्ने ।

परिच्छेद ६ उत्पादनशील बकेर्नो थारो भैसी संरक्षण कार्यक्रम सन्चालन विधि

६.१ कार्यक्रमको उद्देश्य

क. मासुको लागि उपयोग हुने उत्पादनशील वर्केनी भैंसीको बधलाई निरूत्साह गर्ने ।

ख. वर्केनी भैंसीलाई पुनउत्पादक बनाई उत्पादनशील बनाउने र दुग्ध उत्पादनमा वृद्धि गर्ने

६.२ कार्यक्रमको अबधि:

यो कार्यक्रमको अवधि बढिमा ५ बर्षको हुनेछ । कार्यक्रमको प्रभावकारीता र आवश्यकता अनुसार थप गर्दै लैजान सकिनेछ । कार्यक्रम सन्चालन भएको शुरूको आ.व. २०७२/७३ मा उपरोक्त छनौटको आधार अनुसार प्रतिस्पर्धात्मक रूपमा १० जिल्लामा कार्यक्रम सन्चालन गरिने छ भने आगामि आर्थिक वर्षसहरूमा आवश्यकता र सम्भावनाको आधारमा अन्य थप जिल्लाहरूमा कार्यक्रम सन्चालन गरीनेछ । पहिलो चरनमा कार्यक्रम संचालन हुने जिल्लाहरू धनकुटा, सप्तरी, धनुषा, वारा, गुल्मी, पर्वत, दाङ्ग, कपिलवस्तु, डडेल्धुरा, वैतडी हुनेछन ।

६.३ कार्यक्रम सञ्चालन क्षेत्र छनौट गर्ने आधारहरु

उत्पादनशिल बकेर्ना भैसी संरक्षण कार्यक्रम सन्चालन गर्न जिल्ला एवं पकेट क्षेत्र छनोट देहायका आधारमा समितिबाट गरिनेछ ।

क. प्रत्येक विकास क्षेत्रमा कम्तिमा एक संरक्षण केन्द्र स्थापना गर्न उन्नत नश्लका भैसी पर्याप्त संख्यामा रहेका र दुध थाकेपछि उत्पादनशिल बकेर्ना भैसीलाई मासुको लागि बिक्रि गरिने प्रचलन बढि रहेका जिल्ला तथा क्षेत्रहरू ।

ख. भविष्यमा कार्यक्रमलाई अझ विस्तार गर्न सकिने सम्भावना भएका क्षेत्रहरू ।

ग. संरक्षण केन्द्र रहने स्थानमा सडक, संचार, सिंचाई, पिउने पानी र विजुली जस्ता भौतिक पूर्वाधारहरूको सुविधा भएको ।

घ. कार्यक्रम सन्चालन गर्दा तुलनात्मक रूपमा लाभ हुने क्षेत्रहरू ।

ङ. हरियो घाँसपात, पिउने पानि उपलब्ध हुन सक्ने स्थान ।

च. जिल्लामा रहेको वर्केनी भैंसीको पकेट क्षेत्र छनौट सम्बन्धित जिल्लाको पशु सेवा कार्यालयले गर्नेछ ।

६.४ कार्यक्रम सञ्चालन प्रकृया

क. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले कार्यक्रम संचालनका लागि तोकिएको अनुसूची बमोजिमको प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ ।

ख. कार्यक्रममा सहभागि हुन ईच्छुक संस्थाहरूले तोकिएको ढाँचामा संक्षिप्त कार्ययोजना बनाई सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा निवेदन दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

ग. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले दर्ता भएका प्रस्तावहरूको स्थलगत निरीक्षण गरी पशुपालन सर्वेक्षण प्रतिवेदन सहित जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलमा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने छ ।

घ. जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलले प्राप्त प्रस्ताव तथा कार्यक्रम सन्चालनको लागि पशुपालन सर्वेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा अनुसूची बमोजिम मूल्याङ्कन गरि साझेदारको छनौट गर्नेछ ।

ङ जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र छनौंट भएका साझेदार संस्था बिच अनूसुची अनुसार सम्झौता गरी कार्यक्रम सन्चालन गरीनेछ ।

च. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले साझेदारबाट पेस भएको प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेट जिल्ला पशु विकास कार्यदलको बैठकबाट अन्तिम रूप दिई अनुदान रकमको आधारमा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने ।

छ. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले दिने कूल रकमको २५५ थप रकम सम्बन्धित निजी, समुह,समिति,सहकारी साझेदार संस्थाले जम्मा गर्नु पर्नेछ ।

ज. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयबाट स्विकृत कार्यक्रम सन्चालन गरि खर्चको भुक्तानी दिएको सक्कलै निस्सा

प्रमाण सहित पेस हुन आएमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयको प्रमुख वा निजले खटाएको सम्बन्धित अधिकृतले स्थलगत निरिक्षण गरी प्रमाणित भए पछि कार्यक्रमको लागि अनुदान रकम एकै पटक वा किस्ता स्वरूप उक्त खातामा जम्मा गरि दिनेछ । यसरी स्थलगत निरीक्षण गर्दा लाग्ने खर्च कन्टिन्जेन्सीका लागि छुटाएको रकमबाट खर्च गर्नुपर्नेछ।

झ. अनुदान रकमबाट भौतिक पूर्वाधार निर्माण, मेसिनरी औजार एवं टिकाउ हुने सामाग्रीहरूको लागि खर्च गर्नु पर्नेछ । साथै सो रकमको खर्च वर्केनी पशुलाई पुनउउत्पादक वनाउन लाग्ने रकममा समेत खर्च गर्न सक्नेछ ।

ञ. वर्केनी भैंसीलाई पुर्नत्पादक वनाउन एक प्राविधिक विशेषज्ञ दल रहनेछ, सोको संयोजन राष्ट्रिय पशु प्रजनन् केन्द्र पोखराले गर्नेछ ।

कार्यक्रमको अनुगमन र समन्वय :

क. यस कार्यक्रमको समन्वय र हनुगमन केन्द्रिय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय र पशु उत्पादन निर्देशनालयले गर्नेछ ।

ख. सम्बन्धित कार्यक्रमको सार्वजनिक सुनवाई वार्षिक रूपमा सम्बन्धित साझेदार संस्थाले गर्नेछ ।

ग. कार्ययोजनाका लागि प्रस्ताव माग गर्नुपूर्व कुल बजेटको ५ प्रतिशत कन्टिन्जेन्सी स्वरूप राखिने छ । जुन रकम अनुगमन, प्रतिवेदन तयारी, बैठक खर्च तथा अन्य प्रशासनिक कार्यको लागि सम्बन्धित कार्यालयले खर्च गर्नेछ ।

पशु सेवा विकास कार्यक्रम संचालन कार्यविधि (दोस्रो संसोधन) , २०७३

(परिच्छेद , ७ मासुको लागी व्यवसायिक पाडा पालन कार्यक्रम संचालन विधि, २०७२ (प्रथम संशोधन २०७३)

७.१ उदेश्य :

क. मासुको लागी बध गरिने उत्पादनशील भैंसी कार्यलाई निरूत्साहित गर्ने ।

ख. मासुको लागी व्यवसायिक पाडापालन प्रवर्द्धन गरी आयात प्रतिस्थापन तथा निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने ।

ग. व्यवसायिक पाडा पालन बाट युवा वर्गलाई लक्षित गरी स्वरोजगार प्रवर्द्धन गर्ने ।

७.२ कार्यक्रमको अवधि :

यो कार्यक्रमको अवधि बढीमा ५ वर्षको हुनेछ । कार्यक्रम संचालन भएको शुरूको आ.व २०७२/०७३ मा उपरोक्त छनौटको आधारमा कृ. ग. तथा पशु आहारा विकास राष्ट्रिय अभियान संचालित जिल्लाहरूमा खुला प्रतिस्पर्धाका आधारमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ भने आगामी आर्थिक बर्षहरूमा आवश्यकता र सम्भावनाको आधारमा अन्य थप जिल्लाहरूमा कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

७.३ कार्यक्रमको लागी जिल्ला तथा क्षेत्रहरु छनौटका आधारहरु :

मासुको लागी पाडा हुर्काउने केन्द्र संचालन गर्ने देहायको आधारमा जिल्ला एवं पकेट क्षेत्र छनौट गरिनेछ ।

क. पशुपालनमा संलग्न कृषक वा व्यवसायीहरू समुह,समिति,सहकारी आदी ।

ख. कार्यक्रम संचालन हुने स्थानहरूमा सडक, संचार र बिजुली जस्ता भौतिक पूर्वाधारहरूको सुविधा भएको ।

ग. मासुको लागी पाडा हुर्काउने रूपमा जिल्लाको छनौट प्रथम चरण झापा, मोरंग, सुनसरी, सप्तरी, सिराहा, महोत्तरी, रौतहट, सर्लाही, बारा, पर्सा, नवलपरासी, कास्की, बाग्लुंग, पर्वत, बाँके, बर्दिया, कैलाली, कपिलवस्तु, पाल्पा, धनुषा ।

घ. कार्यक्रम संचालन गर्दा तुलनात्मकरूपमा लाभ हुने क्षेत्रहरू ।

ङ. हरियो घाँसपात,डालेघाँस,पिउने पानी प्रशस्त उपलब्ध हुन सक्ने स्थान ।

च. विस्तार गर्न सक्ने सम्भावना भएका क्षेत्रहरू ।

छ. बिक्रि गर्ने बजारको व्यवस्था वा बध गर्ने बधशालाको व्यवस्थापन भएको ।

७.४ कार्यक्रम संचालन प्रकृया

क. १) केन्द्रीय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयले केन्द्र स्थापनाको लागि अनुसूची–५ बमोजिम प्रस्ताव आब्हान गर्नेछ

२) केन्द्रीय गाई भैसी प्रवर्द्धन कार्यालयको स्वीकृतिमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालय ले समेत अवश्यकता अनुसार प्रस्ताव आह्वान गर्न सक्नेछ ।

३) प्रस्ताव आह्वान गर्दा प्रति केन्द्र कम्तिमा पनि ५० वटा पाडा हुर्काउन ईच्छुक आवेदक मात्र योग्य हुने व्यहोरा खुलईएको हुनुपर्नेछ ।

४) पाडा हुर्काउने केन्द्रहरूमा अवश्यकता अनुसार कार्यमूलक अनुसन्धान समेत गर्न सकिनेछ १

ख. कार्यक्रममा सहभागी हुन ईच्छुक संस्थाहरूले अनुसूची ३ को ढांचामा कार्ययोजना बनाई सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा निवेदन दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

ग. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले दर्ता भएका प्रस्तावहरूको स्थलगत निरीक्षण गरी पशुपालन सर्वेक्षण प्रतिवेदन सहित जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलमा स्वीकृतिको लागी पेश गर्ने छ । यसरी स्थलगत निरीक्षण गर्दा लाग्ने खर्च कन्टिन्जेन्सीका लागी छुट्टयाइएको रकमबाट खर्च गर्नुपर्नेछ ।

घ. जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलले प्राप्त प्रस्ताव तथा कार्यक्रम संचालनको लागी पशुपालन सर्वेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा अनुसूची १५ बमोजिम मुल्यांकन गरी साझेदार छनौट गर्नेछ ।

ङ. जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र छनौट भएका साझेदार संस्था बीच अनुसूची १० अनुसार सम्झौता गरी कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

च. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले साझेदारबाट पेश भएको प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेट जिल्ला पशु विकास कार्यदलको बैठकबाट अन्तिम रूप दिई अनुदान रकमको आधारमा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने ।

छ. जिल्ला पशु सेवा कार्यालय बाट स्वीकृत कार्यक्रम सम्बन्धित साझेदार संचालन गरी खर्चको भुक्तानी दिएको सक्कलै निस्सा प्रमाण सहित पेश हुन आएमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयको प्रमुख वा निजले खटाएको सम्बन्धीट अधिकृतले स्थलगत निरीक्षण गरी प्रमाणित भए पछि कार्यक्रमको अनुदान रकम एकै पटक व किस्ता स्वोरूप उक्त खातामा जम्मा गरी दिनेछ ।

ज. प्राप्त अनुदान रकमबाट भौतिक पूर्वाधार निर्माण,मेशिनरी, औजार एवं टिकाउ हुने सामाग्रीहरूको लागी खर्च गर्नु पर्नेछ । साथै यो कार्यक्रम संचालन गर्ने साझेदार निकायले सम्पूर्ण खर्चको अनुपात कम्तिमा १:१ भएको हुनु पर्नेछ ।

झ. कार्यक्रमको कार्ययोजना तयार गर्दा गोठ निर्माण,ड्रेनेज व्यवस्थापन, गोवरपिट व्यवस्थापन, पशु स्वास्थ्य व्यवस्थापन, घाँसको खेति मूल्य श्रीङ्खलामा आधारित व्यवस्थापन आदिको लागी बजेट खर्च गर्न सक्ने छ ।

ञ. कार्यक्रमको समन्वय अनुगमन र संयोजन केन्द्रिय गाई, भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयले गर्नेछ ।

ट. आवश्यकता अनुसार कार्यक्रमको अभिमुखीकरण,सिपविकास, प्रविधि परिचालन लगायत अनुगमनको कार्य पशु उत्पादन निर्देशनालयले गर्नेछ ।

ठ. कार्यमूलक अनुसन्धान कार्य संचालन गर्दा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद अन्तर्गत नेपाल पशु विज्ञान अनुसन्धान प्रतिस्थान संग समन्वय गरी आवश्यक क्रियाकलापहरू संचालन गरिने छ ।१

७.५ कार्यक्रमको अनुगमनको र समन्वय :

क. यस कार्यक्रमको समन्वय र अनुगमन केन्द्रिय गाई, भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय र अनुगमन तथा समन्वय समितिले गर्नेछ ।

ख. सम्बन्धित कार्यक्रमको सार्वजनिक सुनुवाई वार्षिक रूपमा सम्बन्धित साझेदार संस्थाले गर्नेछ ।

ग. कार्ययोजनाका लागी प्रस्ताव माग गर्नुपूर्व कुल बजेटको २.५ प्रतिशत कन्टिन्जेन्सी स्वरूप राखिनेछ । जुन रकम अनुगमन, प्रतिवेद तयारी, बैठक खर्च तथा अन्य प्रशासनिक कार्यको लागी सम्बन्धीत कार्यालयले खर्च गर्नेछ ।

आ.व. ०७३/०७४ मा थप भएको

परिच्छेद १४ विविध

१४.१ संरचनागत व्यवस्था

क. जिल्लामा सञ्चालन गरिने पशु विकास सेवा कार्यक्रमको व्यवस्थापनको लागि पशु विकास कार्यदल रहनेछ । यस कार्यदलले कार्यविधिमा तोकिए अनुसारका कार्य गर्नेछ । पशु विकास कार्यदलको गठन निम्नानुसार हुनेछ ।

प्रमुख, जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	अध्यक्ष
कार्यक्रम अधिकृत जि.वि.स.	सदस्य
अधिकृत प्रतिनिधि, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय	सदस्य
अधिकृत प्रतिनिधि, जिल्ला वन कार्यालय	सदस्य
प्रमुख, महिला तथा बालबालिका कार्यालय	सदस्य
प्रमुख, डिभिजन सहकारी कार्यालय (कार्यालय रहेका जिल्लाका लागि मात्र)	सदस्य
अध्यक्ष, जिल्ला दुग्ध उत्पादक सहकारी संघ	सदस्य
अध्यक्ष, बाख्रापालक संघ	सदस्य
प्रतिनिधि, नेपाल डेरी संघ	सदस्य
पशु विकास अधिकृत वा पशु चिकिस्सक, जि.प.से.का.	सदस्य-सचिव

सरोकारवाला मध्येबाट बढीमा तीन जानलाई आमन्त्रित सदस्यको रूपमा राख्न सकिने छ ।

ख. समन्वय तथा अनुगमन व्यवस्थाः पशु विकास सेवा कार्यक्रमको सञ्चालन सम्बन्धी कार्यको समन्वय तथा अनुगमन गर्न देहाय बमोजिमको एउटा समन्वय तथा अनुगमन समितिको गठन हुने छ । यस समितिले आबश्यकता अनुसार तीन जना अधिकृतलाई आमन्त्रण गर्न सक्नेछ ।

१. कार्यक्रम निर्देशक, पशु उत्पादन निर्देशनालय	संयोजक
२. प्र. प. वि. अ, रा. च. आ. केन्द्र	सदस्य
३. प्र.प.वि.अ, रा.प.प्र.केन्द्र	सदस्य

३.	क्षेत्रीय निर्देशक, क्षे.प.से.नि., हरिहरभवन	सदस्य
४.	प्रमुख, के.गा.भै.प्र.का.	सदस्य
५.	प्रमुख, के.भे.बा.प्र.का.	सदस्य
६.	प्रमुख, के.बं.कु.प्र.का.	सदस्य
७.	प्रमुख, लाईस्टक श्रोत संरक्षण शाखा, पशु उत्पादन निर्देशनालय	सदस्य
८.	प्रमुख, पशु उत्पादन प्रबर्द्धन शाखा, पशु उत्पादन निर्देशनालय	सदस्य
९.	वरिष्ठ अधिकृत, पशु सेवा विभाग	सदस्य
१०.	पशु विकास अधिकृत, पशु उत्पादन निर्देशनालय	सदस्य-सचिव

ग. समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार

१. कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यन्वयनको लागि आबश्यक समन्वय गर्ने, यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा परेमा सो फुकाउनका साथै यस कार्यविधिको व्याख्या गर्ने कार्य यो समितिको हुने छ । यो समितिको बैठक संयोजकले तोकेका बखत बस्नेछ ।

२. यस समितिले कार्यविधिको कार्यान्वयनको लागि आबश्यक अनुसुचीहरू निर्माण गर्ने, थपघट गर्ने तथा संशोधन गर्ने कार्य गर्नेछ ।

३. समितिले आबश्यकता अनुसार कृषि विकास मन्त्रालय, पशुसेवा विभाग, सम्बन्धित क्षेत्रीय पशुसेवा निर्देशनालयहरू, पशु उत्पादन निर्देशनालयका प्रतिनिधि सहितको संयुक्त अनुगमन गरि प्रतिवेदन तयार गर्नेछ ।

घ. कार्वाहीको व्यवस्थाः छनोट भएका कृषकहरूले प्राप्त रकमलाई दुरूपयोग गरेको पाइएमा वा असम्बन्धित क्षेत्रमा खर्च गरेको पाईएमा नेपाल सरकारको प्रचलित ऐन नियम तथा कानुन बमोजिम कारवाही गरी सरकारी रकम असुल उपर गरिनेछ ।

ङ. प्रचलित कानून लागू हुनेः प्रचलित कानूनमा उल्लेख भएकोमा सोही बमोजिम तथा उल्लेख नभएको कार्यक्रमको हकमा यसै कार्यबिधि बमोजिम कार्यान्वयन हुनेछ ।

च. कार्यबिधि संशोधन तथा परिमार्जनः कृषि बिकास मन्त्रालयले यस कार्यबिधि तथा यसका अनुसुचीमा आवश्यक परिमार्जन एवं संशोधन गर्न सक्नेछ ।

छ. कार्यक्रमको समीक्षा तथा पृष्ठपोषणः मिसन लगायत विशेष कार्यक्रमहरूको समीक्षा तथा पृष्ठपोषणको कार्य कृत्रिम गर्भाधान राष्ट्रिय अभियान कार्यक्रमको केन्द्रिय समन्वय समितिले गर्नेछ ।

अनुसूचीहरु

अनुसूची १

गा.वि.स. छनोटका आधारहरू

क. गा.वि.स. को कुल जनसंख्या

ख. गा.वि.स.मा रहेका सम्बन्धित पशु संख्या

ग. गा.वि.स.मा रहेका खर्क वा चरन वा आहाराको व्यवस्था

घ. गा.वि.स. को भौतिक पूर्वाधार

घ. गा.वि.स.मा दुध तथा पशुजन्य पदार्थको बिकेको अवस्था

ङ गा.वि.स. छनोट गर्दा Pairwise ranking method प्रयोग गर्न सकिन्छ

अनुसूची २

कार्यक्रममा आवद्ध लाभान्वित घरपरिवारको विवरण

कार्यक्रमको नाम

समूह वा समिति वा सहकारीको नाम ठेगाना

मिति

सि.नं	कृषकको नाम	ठेगाना	उमेर	शैक्षिक अवस्था	पशुको संख्या	
					माउ	साना

अनुसूची ३

अनुदान वा कार्यक्रम प्राप्त गर्ने कृषक समुहले संचालन गर्ने कार्ययोजनाको विवरण

कार्यक्रमको नाम

समूह वा समिति वा सहकारीको नाम ठेगाना

मिति

वार्षिक कार्ययोजना

सि.नं	क्रियाकलाप	ईकाई	परिमाण	आवश्यक बजेट रू	लाभान्वित कृषक वा समूहको योगदान रू	संचालन महिना	जिम्मेवार व्यक्ति वा संस्था

अनुसूची ४

अनुदान प्राप्त कृषक वा समुहहरूले कार्य सम्पन्न गरेपछि पेश गर्नु पर्नेप्रगती विवरण

कार्यक्रमको नाम

समूह वा समिति वा सहकारीको नाम ठेगाना

मिति

वार्षिक कार्ययोजना

सि.नं	सम्पन्न क्रियाकलाप	परिमाण	स्थान	लाभान्वित परिवार संख्या	खर्च रू

अनुसूची ५

..... निर्देशनालय/कार्यालय

..... कार्यक्रमको प्रस्ताव आह्वानको सूचना

प्रथम पटक प्रकाशित मिति : .....

यस ..... कार्यालयको आ.व ..... को स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार ..... कार्यक्रम रहेकोले ..... कार्यक्रममा सहभागी हुन ईच्छुक संस्था वा व्यक्ति बाट एकल वा संयुक्त रूपमा दरखास्त आह्वानको लागी यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ । यो सूचना प्रथम पटक प्रकाशित भएको मितिले ..... दिन भित्र तोकिएको ढांचा अनुसारको आवेदन फारम सहित सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा दरखास्त दिन सूचित गरिन्छ । आवेदन साथ तपशिल अनुसारको कागजातहरू संलग्न राख्न समेत यसै सूचनाद्वरा सूचित गरिन्छ ।

तपशिल :

१. अनुसूची ६ बमोजिमको आवेदन फारम
२. अनुसूची ३ अनुसारको सन्क्षिप्त कार्ययोजना
३. नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपि
४. फार्म वा संस्थाको विस्तृत विवरण
५. हालसालै खिचेको पासपोर्ट साईजको फोटो
६. अन्य प्रमाणित प्रमाणपत्रहरू (तालिम, शैक्षिक योग्यता, अनुभव, जग्गा भाडा सम्झौतापत्र आदी) को प्रतिलिपिहरू

अनुसूची ६

आवेदन पत्र

श्रीमान कार्यालय प्रमुख ज्यू

जिल्ला पशु सेवा कार्यालय

.....

विषय : अनुदान सहयोग उपलब्ध गराईदिने बारे ।

महोदय,

..... बाट मिति ..... मा ..... पत्रिका प्रकाशित सूचना अनुसार दरखास्त माग भए बमोजीम ..... कार्यक्रम सहभागी हुन तीव्र ईच्छा भएकोले निम्नानुसार कागजात राखी यो निवेदन पेश गरिन्छ । अनुदान वा सहयोग प्राप्त गरेमा निधार्रित प्रकृया तथा शर्त अनुसार सम्बन्धित जिल्ला भित्रै रही कार्य गर्ने जानकारी गराऊछु/गराऊछौ ।

तपशिल :

१. कार्ययोजना
२. नेपाली नागरिकताको प्रतिलिपि
३. फर्म/समुह/समिति/सहकारी सम्बन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि
४. DDRC बाट भूकम्प प्रशाशनिक परिचयपत्रको प्रतिलिपि
५. गाई पालनगर्ने क्षमता (जग्गा, घाँस रोपणको क्षेत्रफल आदी)

अनुसूची १०

सम्झौता पत्र

जिल्ला पशु सेवा कार्यालय,..... को स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार आ.व ..... मा संचालन हुने .... कार्यक्रमका लागी छनोट भएका फर्म वा कृषक ..... (यस भन्दा पछाडी दोस्रो पक्ष भनिने) र जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, ... (यस भन्दा पछाडी पहिलो पक्ष भनिने) बीच तपशिलका शर्तानामाहरूको अधिनमा रही कार्यक्रम संचालन गर्ने द्विपक्षिय सम्झौता भएको छ ।

तपशिलः

१. पहिलो पक्षले दोस्रो पक्षलाई व्यवसाय संचालनका लागी यस कार्यविधि दिनुपर्ने अनुदान रकम दोस्रो पक्षको खातामा जम्मा गर्नेछ । अनुदान रकमको दुरूपयोग भएको पाईएमा दोस्रो पक्ष बाट सो रकम असुल उपरको लागी प्रचलित कानुन बमोजिम आवश्यक कारवाही गरिनेछ ।
२. पहिलो पटक तोकिएको प्राविधिक विषयवस्तु दोस्रो पक्षले अनिवार्य रूपमा पालना गर्नुपर्नेछ ।
३. पहिलो पक्षबाट प्राप्त अनुदान सहयोगलाई दोस्रो पक्षले कम्तिमा पनि ५ वर्ष सम्म मास्न वा दुरूपयोग गर्न पाउने छैन र त्यसो गरिएको पाईएमा निजबाट सो रकम असुल उपरको लागी प्रचलित कानुन बमोजिम आवश्यक कारवाही गरिनेछ । व्यवसायबाट उत्पादित वस्तुको बजार व्यवस्था दोस्रो पक्ष स्वयमले नै गर्नु पर्नेछ ।
४. पहिलो पक्षले नियमितरूपमा अनुदान प्राप्त गर्नेको अनुगमन गर्नेछ ।
५. दोस्रो पक्षले चौमासिक रूपमा प्रगती विवरण सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ ।
६. यस सम्झौतामा उल्लेखित काम गर्दा परी आउने सक्ने कुनै पनि भवितव्यको पूर्ण जिम्मेवारी दोस्रो पक्ष स्वयम हुनेछ ।
७. यस सम्झौतामा उल्लेख भएभन्दा अन्य व्यहोराको हकमा प्रचलित नियम कानुन बमोजिम हुनेछ ।
८. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले आवश्यक ठानेका विषयवस्तु थप हुन सक्नेछ ।

प्रथम पक्ष	दोस्रो पक्ष
जि.प.से.का.को तर्फ बाट सहि गर्नेको	तर्फ बाट सहि गर्नेको
नाम :	नाम :
पद :	पद :
दस्तखत :	दस्तखत :
मिति :	मिति :
कार्यालयको छाप :	कार्यालयको छाप :
रहोवर	
नाम :	नाम :
पद :	पद :
दस्तखत :	दस्तखत :
मिति :	मिति :
कार्यालयको छाप :	कार्यालयको छाप :

अनुसूची १४

उत्पादनशील बकेर्नो भैंसी संरक्षण कार्यक्रम संचालनका लागी संस्थाको छनोट गर्दा आपनाईने मूल्यांकनका आधारहरू

क्र. स.	द.नं	आवेदक संस्थाको नाम	ठेगाना	कार्ययोजना (२५)	व्यवसायको सम्भाव्यता / उपयुक्तता (२५)	अनुभव / तालिम (१०)	आफैले उत्पादनशील बकेर्नो भैंसी संकलन गरी संरक्षण गरी रहेको संख्या (१५)	घाँस विकास गरेको वा विकास गरिने जग्गाको क्षेत्रफल (२५)	कुल प्राप्तांक (१००)

छनौट समितिका पदाधिकारीहरूको :

नाम थर : पद कार्यालय : ठेगाना : दस्तखत :

१.

२.

३.

४.

अनुसूची १५

मासु उत्पादनको लागी पाडा हुर्काउने कार्यक्रम संचालनका लागी संस्थाको छनोट गर्दा अपनाईने मूल्यांकनका आधारहरू

क्र. स.	द. नं	आवेदक संस्थाको नाम	ठेगाना	कार्ययोजना (२५)	व्यवसायको सम्भाव्यता / उपयुक्तता (२५)	अनुभव / तालिम (५)	आफैले पाडाहरु संकलन गरी हुर्काई रहेको संख्या (२०)	घाँस विकास गरेको वा विकास गरिने जग्गाको क्षेत्रफल (२५)	कुल प्राप्तांक (१००)

छनौट समितिका पदाधिकारीहरूको :

नाम थर : पद कार्यालय : ठेगाना : दस्तखत :

१.

२.

३.

४.

५.

उन्नत गाई/भैंसी श्रोतकेन्द्र विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका

(दोस्रो संशोधन) २०७३

प्रस्तावना

देशमा बढ्दो जनसंख्या एवं शहरीकरणले गर्दा दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थको माग बढदै गै रहेको छ । जसले गर्दा हाल दुधालु गाई/भैसीपालन गर्न चाहने व्यवसायीहरूको संख्यामा समेत वृद्धि हुदै गै रहेको छ । यस अवस्थामा उन्नत नश्लका दुधालु गाई/भैसीहरूको भरपर्दो श्रोतको अभावलाई दृष्टिगत गरि दुध तथा दुग्ध जन्य पदार्थको मागलाई सहज आपूर्ति गर्न साझेदारीको अवधारणा अनुरूप कृषक समूह/समिति/सहकारी, रजिष्टर्ड निजी उद्यमी, कम्पनी, स्थानीय निकाय, गैर सरकारी संघ संस्थाहरूसंगको सहकार्यमा उन्नत गाई/भैसी श्रोतकेन्द्र विकास कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न देहायको निर्देशिका जारी गरेको छ ।

परिच्छेद १
प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

१. यो निर्देशिकाको नाम "उन्नत गाई/भैसी श्रोतकेन्द्र विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, (दोश्रो संशोधन), २०७३" रहेको छ ।[१]

२. यो निर्देशिका तुरन्त प्रारम्भ हुनेछ ।[१]

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

१. "निर्देशिका" भन्नाले "गाई/भैसी श्रोत केन्द्र विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७० (दोस्रो संशोधन, २०७३)" सम्झनु पर्दछ ।

२. "कार्यक्रम" भन्नाले "गाई/भैसी श्रोत केन्द्र/ वृहत श्रोत केन्द्र विकास कार्यक्रम" सम्झनु पर्दछ ।[१]

३. "पकेट क्षेत्र" भन्नाले गाई/भैसी पकेट क्षेत्रलाई सम्झनु पर्दछ ।

४. "कम्पनी" भन्नाले सरकारी निकायमा पशुपालन व्यवसायको लागि विधिवत रूपमा दर्ता भएको कम्पनी सम्झनु पर्दछ ।

५. "निजी उद्यमी" भन्नाले व्यक्तिगत रूपमा व्यवसायिक पशुपालनमा संलग्न कृषक तथा उद्यमी सम्झनु पर्दछ ।

६. "पशु विकास कार्यदल" भन्नाले श्रोतकेन्द्र विकासको लागि क्षेत्र छनौट गर्न जिल्लास्तरीय निकायहरूको प्रतिनिधित्व हुनेगरि गठन गरिने कार्यदल सम्झनु पर्दछ ।

७. "श्रोतकेन्द्र" भन्नाले निर्देशिकाको दफा ४ को उपदफा (२) बमोजिमका श्रोतकेन्द्र र वृहत श्रोतकेन्द्र सम्झनु पर्दछ ।[१]

८. "समुह/समिति/सहकारी" भन्नाले श्रोतकेन्द्रमा आवद्ध कृषक समुह/समिति/सहकारी सम्झनु पर्दछ ।

९. "अनुदान" भन्नाले यस कार्यक्रम संचालनको लागि स्थापना गरिएको गाई/भैसी श्रोतकेन्द्र विकासका लागि नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान रकम सम्झनु पर्दछ ।

१०. "सेवा केन्द्र/उपकेन्द्र" भन्नाले कार्यक्रम संचालित क्षेत्रसंग सम्बन्धित पशु सेवा केन्द्र/उपकेन्द्र सम्झनु पर्दछ ।

११. "साझेदार" भन्नाले निजी उद्यमी, कम्पनी, समूह/समिति/सहकारी, स्थानीय निकाय, गैर सरकारी

[१] दोस्रो संशोधन २०७३ मा थप भएको ।

संघ संस्थाहरू भन्ने सम्झनु पर्दछ ।

१२. "जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदल" भन्नाले पशु सेवा विभागको कार्यक्रम संचालन निर्देशिका तथा नर्मस पुस्तिका अनुसार सम्बन्धित जिल्लामा गठित पशु विकास कार्यदल सम्झनु पर्दछ ।

१३. "असल व्यवस्थापन विधी" भन्नाले गाई भैसीको श्रोत केन्द्रमा न्युन खर्च एवं उच्च प्रविधि अपनाई पशु एवं काम गर्ने मानिसको लागि सहज बातावरण, उचित प्रकारको आरामदायी गोठको व्यवस्था, मेसीनरी औजार, भौतिक संरचना, पशु आहारा, पशु प्रजनन, पशु स्वास्थ्य, जैविक सुरक्षा, आरोग्य व्यवस्थापन, क्षमता अभिवृद्धि, बजार व्यवस्थापन हुनु हो जसले गर्दा व्यवसायबाट अल्पकालिन र दिर्घकालिन रूपमा उचित फाईदा लिन सकियोस ।

३. उद्देश्यहरू : यस कार्यक्रमको उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन्

१. भौगोलिक क्षेत्र तथा हावापानी सुहाउँदो उन्नत नश्लको गाई/भैंसीपालन बाट उत्पादनशील र प्रजनन् योग्य पशुहरूको उपलब्धता बढाउँदै लैजाने ।

२. उन्नत पशुहरूको संख्यामा वृद्धि गरि दुधको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने ।

३. स्वच्छ दुध उत्पादनका लागि आवश्यक पर्ने विभिन्न असल व्यवस्थापन विधिहरू अवलम्वन गराउन प्रेरित गर्दै दुध उत्पादन पेशालाई व्यवसायिक पेशामा रूपान्तरण गर्न सकिने वातावरण निर्माण गर्ने ।

४. रणनीतिहरू : दफा ३ बमोजिमको उद्देश्य प्राप्तिका लागि देहायका रणनीतिहरू अपनाईने छन :

१. कृषक समूह, समिति र सहकारी, संघ/संस्था तथा रजिष्टर्ड निजी उद्यमी, कम्पनी, स्थानिय निकाय, गैह्र सरकारी संघ, संस्थाहरू मार्फत साझेदारीमा व्यवसायिक उन्नत गाई, भैंसी, बाच्छाबाच्छी, पाडापाडी पालन गरी गाई/भैंसीको श्रोत केन्द्र स्थापना गरिने छ ।

२. श्रोत केन्द्र सन्चालन गर्दा प्रति श्रोत केन्द्र कम्तिमा १०० माउँ गाई वा ५० माउँ भैंसी हुनु पर्नेछ । बृहतश्रोत केन्द्रको हकमा कम्तिमा ५०० माउ गाई वा ३०० माउ भैंसी हुनु पर्नेछ । यसको लागि नजिकमा रहेका कृषक/समुह/समिति/सहकारी तथा निजि उधमी, कम्पनी, स्थानीय निकाय, गैर सरकारी संघ संस्थाहरूलाई कार्यक्रममा समेट्न सकिनेछ । वृहत श्रोतकेन्द्र कार्यक्रम संचालन गर्दा आवश्यकता अनुसार नजिकका २ देखि ३ वटा जिल्ला समेत समेट्न सकिनेछ ।[१]

३. पहिलो ३ वर्षको लागि श्रोत केन्द्र स्थापनार्थ भौतिक संरचना निर्माण, सुधार तथा मेशिनरी औजार उपकरण खरिद जस्ता कार्यमा अनुदान दिन उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र विकास का लागि अनुदान रकमको व्यवस्था गरिने छ । जिल्ला पशु सेवा कार्यालय लगायतका अन्य विभिन्न सरोकारवालाहरूको संलग्नतामा असल व्यवस्थापन विधि अवलम्वन गराई श्रोत केन्द्र स्थापना भएको बढीमा ५ वर्ष सम्ममा श्रोतकेन्द्रलाई आत्मनिर्भर वनाउन सहयोग गरिने छ ।

४. श्रोत केन्द्र स्थापनार्थ भौतिक संरचना निर्माण, सुधार तथा मेशिनरी औजार उपकरण खरीद जस्ता कार्यमा अनुदान दिन "उन्नत गाई/भैंसी श्रोतकेन्द्र विकास का लागि नेपाल सरकारबाट अनुदान रकम" को व्यवस्था गरिने छ ।

५. जिल्ला पशु सेवा कार्यालय लगायतका अन्य विभिन्न सरोकारवालाहरूको संलग्नतामा असल व्यवस्थापन विधि अवलम्बन गराई श्रोत केन्द्र स्थापना भएको बढिमा ५ बर्षसम्ममा श्रोतकेन्द्रलाई

---

[१]दोस्रो संशोधन २०७३ मा थप भएको ।

आत्मनिर्भर बनाउन सहयोग गरिने छ ।

६. श्रोत केन्द्र सन्चालनको लागि आवश्यक ऋण तथा पशु बिमा सेवाको लागि सरोकारवाला निकायहरूसँग समन्वय गराई सहजिकरण गरिने छ ।

७. दुधालु गाई भैसी बंस सुधार कार्यक्रम (DCBGIP) सन्चालन भै रहेको क्षेत्रहरूलाई यस कार्यक्रममा प्राथमिकताको साथ आवद्ध गर्दै लगिनेछ र उत्पादन क्षमताको आधारमा पशुहरूको छनौट गरी बंश सुधार गर्दै लगिनेछ ।

८. उन्नत पशु छनौट सम्बन्धी मापदण्डको लागि यस कार्यक्रमलाई दुधालु गाई/भैसी वंश सुधार कार्यक्रमसँग आवद्ध गराइने छ । यस अन्तर्गत श्रोत केन्द्रमा भएका पशुहरूको अनुसूची-८ (क) र (ख) अनुसार विवरण (Herd Book) तयार गरि अध्यावधिक गरिने छ ।

९. उन्नत गाई/भैंसीको माग तथा आपूंति अवस्थाको अध्यावधिक गरि व्यवस्थापन गरिने छ ।

१०. कार्यक्रम कार्यान्वयनको सूनिश्चिताको लागि सरोकारवालाको संलग्नतामा अनुगमन कार्यलाई प्रभावकारी रूपमा संचालन गरिने छ ।

परिच्छेद २

कार्यक्रम सम्बन्धी

५. कार्यक्रमको अबधि :

१. यो कार्यक्रमको अवधि बढिमा ५ बर्षको हुनेछ । सो अवधि पश्चात कार्यक्रम संचालनको लागि श्रोत केन्द्र आत्मनिर्भर हुने परिकल्पना गरिएको छ ।

२. सफलताको आधारमा श्रोतकेन्द्र आसपासका क्षेत्रहरूमा कार्यक्रमको थप विस्तार गरिने छ ।

६. श्रोत केन्द्र छनौटका आधारहरू : दफा ५ को प्रयोजनको लागि श्रोत केन्द्र छनौटको लागि देहाय वमोजिमका आधारहरू तय गरिएको छ :

१. प्रत्येक विकास क्षेत्रमा कम्तिमा एक श्रोत केन्द्र स्थापना हुनु पर्ने ।

२. बृहतश्रोत केन्द्र स्थापना तथा संचालन गर्दा एक भन्दा बढी जिल्ला समेट्नु पर्ने अवस्थामा दुई जिल्लामा संचालन हुने वृहत श्रोत केन्द्रमा प्रत्येक जिल्लामा कम्तिमा २५० माउ गाई वा १५० माउ भैंसी र ३ जिल्लामा संचालन हुने श्रेतकेन्द्रमा प्रति जिल्ला कम्तिमा १७० माउ गाई र १०० माउ भैंसी हुनुपर्नेछ ।[१]

३. दुधालु गाई भैसी बंस सुधार कार्यक्रम सन्चालन भै रहेको क्षेत्रहरूलाई प्राथमिकता दिईने ।

४. श्रोत केन्द्र रहने स्थानमा सडक, संचार, सिंचाई, पिउने पानी र विजुली जस्ता भौतिक पूर्वाधार हरूको सुविधा भएको ।

५. व्यवसायिक रूपमा गाई/भैसीका फार्म संचालन भैरहेका तथा विस्तारको लागि प्रचुर सम्भावना भएका पकेट क्षेत्रहरू ।

६. बाह्रै महिना हरियो घाँसपात उपलब्ध हुन सक्ने स्थान ।

७. कृषकहरूको कार्यक्रम प्रति चाहना भएको ।

---

[१] दोस्रो संशोधन २०७३ मा थप भएको ।

७. कार्यक्रम संचालनका लागि साझेदार छनौट :

१. पशु उत्पादन निर्देशनालयले दफा ६ बमोजिम गाई/भैसीको श्रोत केन्द्र स्थापनाको लागि पाँच वटै विकास क्षेत्र समेट्ने गरी जिल्लाहरूको छनौट गर्नेछ ।

२. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले श्रोत केन्द्र स्थापनाको लागि अनुसूची-१ बमोजिमको प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ ।

२. कार्यक्रममा सहभागि हुन ईच्छुक संस्थाहरूले अनुसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना बनाई सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा अनूसुची-२ अनुसारको निवेदन दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

३. जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलले प्राप्त प्रस्ताव तथा कार्यक्रम सन्चालनको लागि प्रारम्भिक सम्भाव्यता अध्ययन प्रतिवेदनको आधारमा अनुसूची-४ बमोजिम मूल्याकंन गरि साझेदारको छनौट गर्नेछ ।

४. जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र छनौट भएका साझेदार संस्था बिच अनूसुची-५ अनुसार सम्झौता गरी कार्यक्रम सन्चालन गरीनेछ ।

८. उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र संचालक समिति :

१. स्थानियस्तरमा कार्यक्रम संचालन, अनुगमन, समन्वय, सुझाव तथा सहयोग र नियन्त्रण गर्न तथा अनुदान रकम परिचालन गर्न देहाय अनुसारको ७ सदस्यीय संचालक समिति रहने छ ।

(क)	प्रतिनिधी, साझेदार निकाय	अध्यक्ष
(ख)	समितिले तोकेको (बढीमा ३ जना)	सदस्य
(ग)	प्रतिनिधी, स्थानिय निकाय	सदस्य
(घ)	प्रतिनिधी, जिल्ला पशुसेवा कार्यालय	सदस्य
(ङ)	प्रमुख, संवन्धित पशु सेवा/उपकेन्द्र	सदस्य सचिव

२. उपदफा १ बमोजिम गठित उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र संचालक समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकारः

(क) पशुपालन श्रोत केन्द्र सञ्चालन गर्न अनुसूची-५ बमोजिम सम्झौता गर्ने ।

(ख) सम्झौता अनुसार श्रोतकेन्द्र स्थापना गरी सेवा संचालन गर्ने गराउने ।

(ग) स्थानीय निकायहरू संग समन्वय गरी उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र विकास का लागि आर्थिक सहयोग जुटाउन पहल गर्ने ।

(घ) श्रोत केन्द्रमा रहेका गाई/भैसीहरूको बिमाको लागि पहल गर्ने गराउने ।

(ङ) जिल्ला पशु सेवा कार्यालय/पशु सेवा केन्द्र/उपकेन्द्र/सम्वन्धित निकायले दिएका सुझावहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।

(च) आवस्यकता अनुसार सेवा प्रदान गरिएका सम्पूर्ण अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने ।

(छ) आवश्यकता अनुसार सहजकर्ता नियूक्ति गर्ने र निजलाई सेवा वापतको पारिश्रमिक निर्धारण गर्ने ।

(ज) वित्तिय तथा कार्य प्रगति नियमित रूपमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पठाउने ।

(झ) साझेदार संस्थाबाट सन्चालित यस कार्यक्रम बारे हरेक वर्ष सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने तथा गर्न लगाउने ।

३. निजी उद्यमीको हकमा सञ्चालक समित आवश्यक हुने छैन । सो केन्द्रको अनुगमन जिल्ला पशु सेवा कार्यालय वा केन्द्रीय निकायबाट हुनुपर्नेछ ।

९. केन्द्रीय पशु श्रोत केन्द्र विकास समन्वय समितिः

१. कार्यक्रमको नीतिगत व्यवस्था गर्न देहाय वमोजिमको पदाधिकारी रहेको केन्द्रीय पशु श्रोतकेन्द्र विकास समन्वय समिति रहनेछ :

(क)	महानिर्देशक, पशु सेवा विभाग	संयोजक
(ख)	कार्यक्रम निर्देशक, पशु उत्पादन निर्देशनालय	सह-संयोजक
(ग)	निर्देशक, लाईभस्टक एण्ड फिसेरिज, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद	सदस्य
(घ)	कार्यक्रम निर्देशक, पशु स्वास्थ्य निर्देशनालय	सदस्य
(ङ)	कार्यक्रम निर्देशक, पशुपंक्षी वजार प्रवर्द्धन निर्देशनालय	सदस्य
(च)	कार्यक्रम निर्देशक, पशुसेवा तालिम तथा प्रसार निर्देशनालय	सदस्य
(छ)	अधिकृत प्रतिनिधी, कृषि विकास मन्त्रालय	सदस्य
(ज)	अधिकृत प्रतिनिधी, अनुगमन तथा मुल्यांकन शाखा, पशु सेवा विभाग	सदस्य
(झ)	अधिकृत प्रतिनिधी, राष्ट्रिय दुग्ध विकास बोर्ड	सदस्य
(ञ)	अधिकृत प्रतिनिधी, दुग्ध विकास संस्थान	सदस्य
(ट)	प्रमुख, केन्द्रीय गाई/भैसी प्रवर्द्धन कार्यालय	सदस्य-सचिव

२. उपदफा (१) वमोजिमको समितिको वैठक आवश्यकतानुसार वस्नेछ ।

३. उपदफा (२) वमोजिम समितिको वैठकमा सम्वन्धित विज्ञ र कृषकलाई आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।

१०. समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकारः समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकार देहाय वमोजिम रहनेछ :

१. कार्यक्रमलाई सफल पार्न विभिन्न निकायहरूसंग समन्वय गरी सेवा प्रवाहमा सहजता प्रदान गर्ने ।

२. आवश्यकता अनुसार कार्यक्रमको समिक्षा गरी पृष्ठपोषण दिने ।

परिच्छेद ३

सेवा संचालन सम्बन्धी

११. सेवा संचालन प्रकृया : यस कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने प्रकृया देहाय वमोजिम हुनेछ :

१. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले केन्द्र स्थापनाको लागि अनुसूची-१ बमोजिमको प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ ।

२. कार्यक्रममा सहभागि हुन ईच्छुक संस्थाहरूले अनुसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना बनाई सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा अनूसुची-२ अनुसारको निवेदन दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

३. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले दर्ता भएका प्रस्तावहरूको स्थलगत निरीक्षण गरी प्रारम्भिक पशुपालन सर्वेक्षण प्रतिवेदन सहित जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलमा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने छ ।

४. जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलले प्राप्त प्रस्ताव तथा कार्यक्रम सन्चालनको लागि प्रारम्भिक पशुपालन सर्वेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा अनुसूची-४ बमोजिम मूल्याङ्कन गरि साझेदारको छनौट गर्नेछ ।

५. जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र छनौट भएका साझेदार संस्था बिच अनूसुची-५ अनुसार सम्झौता गरी कार्यक्रम सन्चालन गरीनेछ ।

६. बृहत तथा व्यवसायिक रूपमा श्रोत केन्द्र कार्यक्रम सन्चालन, विकास र विस्तार गर्न आसपासका अन्य कृषक समुह/समिति/सहकारी/नीजि उद्यमी/कम्पनीहरूलाई पनि यस कार्यक्रमले समेट्दै लैजाने ।

७. साझेदारले हरेक वर्ष आफ्नो श्रोत केन्द्रमा रहेका समस्याहरूको पहिचान गरी प्राथमिकताको आधारमा आवश्यक पर्ने कार्यक्रम तथा बजेटहरू तर्जुमा गरी जिल्ला पशु पशु सेवा कार्यालयमा प्रस्ताव स्वीकृतिको लागि पेस गर्ने ।

८. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले साझेदारबाट पेस भएको प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेट जिल्ला पशु विकास कार्यदलको बैठकबाट अन्तिम रूप दिई विनियोजित अनुदान रकमको आधारमा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने ।

९. (क) साझेदारीमा कार्यक्रम संचालन गर्दा कार्यदलले स्वीकृत गरेको रकमको २५ प्रतिशत साझेदारले कोषमा दाखिला गरे पश्चात जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले ७५ प्रतिशत बराबरको रकम अनुदान स्वरूप कोषमा जम्मा गर्नुपर्नेछ ।

(ख) विगतमा सम्झौता भई संचालनमा रहेका श्रोत केन्द्र विकास कार्यक्रमहरूलाई सम्झौता अनुसार अनुदान प्रदान गर्न बाधा पर्ने छैन ।

(ग) यस निर्देशिका अनुसार सम्झौता भई संचालनमा रहेका श्रोतकेन्द्र विकास कार्यक्रमहरूलाई विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रही प्रत्येक आर्थिक बर्ष कार्यदल बाट स्वीकृत गरी बढीमा पाँच बर्ष सम्म कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन सकिनेछ ।[१]

१०. साझेदारले श्रोत केन्द्रको वित्तिय तथा भौतिक प्रगति हरेक महिना पशु सेवा केन्द्र/उपकेन्द्र मार्फत जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

११. श्रोत केन्द्रमा भएका राम्रो गुणस्तर तथा उत्पादन क्षमता भएका स्वस्थ पशुहरू छनौट र ट्यागिङ्ग गरी अभिलेख राख्नेछ ।

१२. श्रोत केन्द्रका भएका गाई भैंसीहरूको प्राविधिक सूचक अनुसूचि-११ बमोजिम हुनुपर्नेछ ।

१३. श्रोतकेन्दका कृषकहरूलाई गाई भैंसी पालन सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धीको लागि तालिम कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

१४. श्रोत केन्द्रमा पशुको गोठ निर्माण गर्दा अनुसूची-१० अनुसार र हावापानी सुहाउदो, बैज्ञानिक, सफा र हावादार हुनु पर्नेछ ।

१५. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले श्रोत केन्द्रमा भएका पशुहरूमा असल व्यवस्थापन विधी अनुरूप पशु स्वास्थ्य सेवा जस्तैः टिट डिपिङ्ग, परजीवी नियन्त्रण, खोप आदि प्रदान गर्नुपर्नेछ । र सो को सम्पुर्ण विवरण दुरूस्त राख्नु पर्नेछ ।

१६. श्रोत केन्द्रमा मौसम र आवश्यकता अनुसार हिउँदे, बर्षे, वहुवर्षेघाँस तथा डाँले घाँस लगाएको हुनु पर्ने छ ।

१७. केन्द्रीय गाईभैसी प्रवर्द्धन कार्यालय तथा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयबाट संचालन गर्न सकिने मुख्य मुख्य क्रियाकलापहरू देहाय अनुसार हुनेछन ।

---

[१]दोस्रो संशोधन २०७३ मा थप भएको ।

कः केन्द्रीय गाईभैसी प्रवर्द्धन कार्यालयबाट संचालन हुने कार्यक्रम :

- कार्यक्रम अभिमूखीकरण, अन्तरक्रिया ।
- तथ्यांक अध्यावधिक गरी अभिलेखीकरण गर्ने ।
- अनुगमन निरीक्षण तथा प्रतिवेदन ।
- तेश्रो पक्षबाट मुल्याँकन ।
- प्रवर्द्धनात्मक कार्यक्रम (दुध संकलन तथा ढुवानीमा प्रयोग हुने प्लाष्टिक भाँडा विस्थापन, यु.एम.एम.वि. वितरण, कम्प्युटरमा आधारित अभिलेख प्रणाली विकास आदि ।

खः जिल्ला पशु सेवा कार्यालय बाट संचालन हुने कार्यक्रम :

- सुचना प्रकाशन, साझेदार छनौट, आधारभुत सर्वेक्षण र सम्झौता ।
- निर्देशिका बमोजिम श्रोत केन्द्रमा अनुदान वितरण ।
- पशु स्वास्थ्य तथा उत्पादन प्याकेज, सहजकर्ता सेवा, अभिलेख व्यवस्थापन र अनुगमन निरीक्षण तथा प्रतिवेदन
- असल पशु पालन अभ्यास सिकाई केन्द्रका लागी नमुना पशु फार्म विकास तथा परिचालन . !

१२. उन्नत गाई/भैंसी श्रोतकेन्द्र विकास का लागि अनुदान संचालनः उन्नत गाई/भैंसी श्रोत केन्द्रहरूको दिगो संचालनको लागि प्रत्येक केन्द्रमा "उन्नत गाई/भैंसी श्रोतकेन्द्र विकास का लागि नेपाल सरकारबाट अनुदान रकम" को व्यवस्था गरिने छ । सो मा देहाय वमोजिमको रकम जम्मा हुनेछ :

१. बार्षिक बजेट र स्वीकृत कार्यक्रमको आधारमा नेपाल सरकारबाट प्राप्त हुने अनुदान रकम
२. बैदेशिक दातृ निकायहरूबाट प्राप्त हुने रकम प्राप्त गर्दा अर्थ मन्त्रालयको पूर्व स्वीकृति लिनु पर्नेछ ।
३. विदेशी, सरकारी तथा गैह्र सरकारी दातृ निकायहरूबाट प्राप्त हुने रकम
४. दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था, वन उपभोक्ता समुह, स्थानीय निकाय, सरोकारवाला तथा अन्य संघ/संस्थाहरूबाट प्राप्त गर्ने रकम
५. सम्बन्धित पशुपालन श्रोत केन्द्रका समुह, समिति, सहकारी, ब्रीडर एशोसिएशनका सदस्यहरू/उपभोक्ता कृषक समूह/समिति बाट संकलन हुने रकम
६. अन्य निकायहरूबाट प्राप्त हुने रकम
७. अनुदान रकमबाट आम्दानी भएको व्याज रकम
८. अन्य सम्भावित आम्दानीका श्रोतहरू

१३. अनुदान सञ्चालन : दफा १२ बमोजिम को श्रोतकेन्द्र विकास का लागि नेपाल सरकारबाट प्राप्त अनुदान सन्चालन विधि देहाय अनुसार हुनेछ :

१. दफा १२ वमोजिम जम्मा हुन आएको रकम परिचालनको लागि दफा ८ बमोजिम गठित संचालक समितिका अध्यक्ष र सदस्य सचिवको संयुक्त हस्ताक्षरबाट सन्चालन हुने गरी नजिकको बैंकमा खाता खोल्नु पर्नेछ ।
२. अनुदान रकम सम्वन्धित साझेदार निकायले जिल्ला स्थित पशु सेवा कार्यदलबाट स्वीकृति भएको कार्यक्रम बमोजिम खर्च गरिनेछ ।

---

[१]दोस्रो संशोधन २०७३ मा थप भएको ।

३. अनुदानको मासिक अवस्थाको विवरण सम्बन्धित पशु सेवा कार्यालयमा महिना बितेको ७ दिन भित्र पेस गर्नु पर्ने

१४. अनुदान रकमको लेखा परिक्षणः केन्द्रहरूमा सञ्चालन भएको अनुदान रकमको लेखा परिक्षण प्रचलित कानून वमोजिम गराउनु पर्नेछ र सो को प्रतिवेदन सम्वन्धित जिल्ला पशुसेवा कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

१५. अनुगमन तथा पृष्ठपोषण : कार्यक्रमको सञ्चालन एवं प्रभावकारीताको लागि कृषि विकास मन्त्रालय, पशु सेवा विभाग लगायत विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूले सेवा सञ्चालनको अनुगमन गरी अनुसूची-६ बमोजिम सो को पृष्ठपोषण पशु उत्पादन निर्देशनालयमा दिने छ ।

१६. कार्यक्रममा संलग्न निकायहरूको भूमिका : कार्यक्रम सञ्चालनको क्रममा संलग्न विभिन्न निकायहरूको भूमिका तथा दायित्व अनुसुचि-९ मा उल्लेख गरिए वमोजिम हुनेछ र त्यस्तो दायित्व पूरा गर्नु सम्वन्धित सवैको कर्तव्य हुनेछ ।

परिच्छेद ४
विविध

१७. अनुगमन, निरीक्षण तथा मुल्याकंनः पशु पन्छी विकास मन्त्रालय, १ पशु सेवा विभाग, पशु उत्पादन निर्देशनालय, क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयहरू र सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयहरूबाट नियमित तथा आवश्यकता अनुसार अनुगमन गरिने छ । कार्यक्रमको सञ्चालन एवं प्रभावकारीताको लागि पृष्ठ पोषण सहित अनुसूची-६ बमोजिम प्रतिवेदन पशु उत्पादन निर्देशनालयमा पेश गर्नु पर्ने छ ।

१८. कार्यवाहीको व्यवस्था : उन्नत गाई/भैसी श्रोतकेन्द्र विकास कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७० (प्रथम संशोधन, २०७१) अन्तर्गत अनुदान प्राप्त गर्ने सहकारी, संस्था, कम्पनी आदिले कार्ययोजना र सम्झौता बमोजिम कार्यक्रम सञ्चालन नगरी दुरूपयोग गरेको पाइएमा नेपाल सरकारको प्रचलित ऐन, नियम र कानुन बमोजिम कार्यवाही गरी प्रदान गरिएको अनुदान रकम सरकारी रकम बाँकी सरह असुल उपर गरिनेछ ।

१९. प्रचलित कानुन लागु हुने : कार्यक्रम कार्यान्वयनका सम्बन्धमा यस निर्देशिकामा उल्लेख भएकोमा सोही बमोजिम र उल्लेख नभएको हकमा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ ।

२०. यस निर्देशिकामा उल्लेख भएको अनुदान सम्बन्धि व्यवस्था नेपाल सरकारवाट तोकिएको आ.व. मा भएको वजेटको उपलब्धता अनुसार हुनेछ । सबै कार्यक्रमहरू बिनियोजित वजेट र स्विकृत कार्यक्रमको परीधि भित्र रही संचालन गर्नुपर्ने छ ।

२१. कार्यबिधि संशोधन परिमार्जन तथा खारेजी : केन्द्रिय समन्वय सामितिवाट सिफारिश भई आए बमोजिम पशु उत्पादन निर्देशनालय मार्फत पशु सेवा विभागको सिफारिसमा यस निर्देशिकामा परिमार्जन, संशोधन तथा खारेजी गर्ने अधिकार निर्देशिका स्विकृत गर्ने निकायमा निहित रहनेछ ।

२१ क. अधिकार प्रत्यायोजन :- निर्देशिकाका प्रावधानहरूलाई कार्यान्वयन गर्न आवश्यक्ता अनुसार अनुसूचिहरूमा थप घट तथा परिमार्जन गर्ने अधिकार पशु उत्पादन निर्देशनालयलाई प्रत्यायोजन गरिएको छ । १

२२. वहुवर्षे कार्यक्रमको सम्बन्धमाः २ वा सो भन्दा वढी आ.व. मा संचालन हुने कार्यक्रमहरूको हकमा अर्को वर्षका लागि आर्थिक दायित्व नसार्न विनियोजित वजेटको परिधि भित्र रहि कार्यक्रमहरू संचालन गरीने छ । यस्ता कार्यक्रमको संर्दभमा आगामी आर्थिक वर्षमा नेपाल सरकारको प्राथमिकता, विनियोजित वजेट, वजेटको उपलब्धता अनुसार आवश्यकता बमोजिम पुनः सम्झौता गरी कार्यक्रम संचालन गर्न सकिने छ ।

अनूसुची १

(दफा-७.२ र ११.१ संग सम्बन्धित)

सूचना

यस कार्यालयको आ.व.२०...../..... को वार्षिक स्विकृत कार्यक्रम अनुसार उन्नत नश्लका दुधालु गाई/भैसीहरूको भरपर्दो श्रोतको अभावलाई दृष्टिगत गरि दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थको मागलाई सहज आपूर्ति गर्न साझेदारीको अवधारणा अनुरूप निजी उद्यमी, कम्पनी, समूह/समिति/सहकारी, स्थानीय निकाय, गैर सरकारी संघ संस्थाहरूसंगको सहकार्यमा उन्नत गाई/भैसी श्रोतकेन्द्र विकास कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न साझेदारीको अवधारणा अनुरूप निजी उद्यमी, कम्पनी, समूह/समिति/सहकारी, स्थानीय निकाय, गैर सरकारी संघ संस्थाहरूसंगको सहकार्यमा उन्नत गाई/भैंसी श्रोतकेन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र विकास कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्नको लागि ..... जिल्लामा वसोवास गरेका निजी उद्यमी, कम्पनी, समूह/समिति/सहकारी, स्थानीय निकाय, गैर सरकारी संघ संस्थाहरूबाट प्रस्ताव आव्हानको लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ । ईच्छुक निजी उद्यमी, कम्पनी, समूह/समिति/सहकारी, स्थानीय निकाय, गैर सरकारी संघ संस्थाहरूले यो सूचना प्रथम पटक प्रकाशन भएको मितिले १५ दिन भित्र तोकिएको ढाँचा अनुसारको आवेदन फारम र परियोजना प्रस्ताव यस कार्यालयमा पेश गर्नु होला । यस कार्यालयबाट सन्चालन भएका अन्य कार्यक्रमहरूबाट गत ३ वर्ष भित्र रू. २ लाख सम्मको सहयोग लिई कार्यक्रम गरेका संस्थाहरू छनौटको प्रक्रियामा समावेस हुने छैनन् । विस्तृत जानकारिका लागि सम्वन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा सम्पर्क राख्नु हुन अनुरोध छ ।

आवेदन साथ तपसिल अनुसारका कागजातहरू संलग्न गर्न समेत यसै सूचनाद्वारा सूचित गरिन्छ ।

१. अनूसूची-२ अनुसारको आवेदन फारम
२. अनूसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना
३. नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
४. संस्थासंग आवद्ध सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अन्य प्रमाण पत्रहरू (तालिम, शैक्षिक योग्यता, आदि) का प्रमाणित प्रतिलिपीहरू
५. निजी उद्यमी/कम्पनी/समूह/समिति/सहकारी/स्थानीय निकाय/गैर सरकारी संघ/संस्था सम्वन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि
६. कार्यक्रमको लागि छनौंट भएमा निजी उद्यमी/कम्पनी/समूह/समिति/सहकारी/स्थानीय निकाय/गैर सरकारी संघ/संस्थाका सदस्यहरूबाट कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धताको निर्णयको प्रतिलिपि

[१]दोस्रो संशोधन २०७३ मा थप भएको ।

अनूसुची २

(दफा-७.३ र ११.२ संग सम्बन्धित)

उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र सञ्चालनको लागि दिईने आवेदन-पत्रको फारम

श्रीमान प्रमुख ज्यू,
जिल्ला पशु सेवा कार्यालय,
.....

विषय : उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र सञ्चालनको लागि छनौट हुन पाउँ भन्ने बारे ।

महोदय,

त्यस कार्यालयको मिति ..... को .....पत्रिकामा प्रकाशित सूचना अनुसार ..... निजी उद्यमी/कम्पनी/समूह/समिति/सहकारी/स्थानीय निकाय/गैर निजी उद्यमी/कम्पनी/समूह/समिति/सहकारी/स्थानीय निकाय/गैर सरकारी संघ/संस्थाकाको तर्फवाट सम्भाव्यताको आधारमा तोकिएको संख्या .....गोटा उन्नत नश्लका दुधालु गाई भैसीहरूको श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र स्थापना गरी कार्यक्रम सन्चालन गर्न र यस केन्द्रमा उत्पादित बाच्छा बाच्छी/पाडा पाडीहरू हुर्काई कार्यक्रम सन्चालन भएको दोश्रो वर्ष देखि नै अन्य व्यवसायीक गाई/भैसी पालक कृषकहरूलाई प्रति वर्ष कम्तिमा १०० गोटा दुधालु गाई/५० गोटा दुधालु भैसीहरू/५०० माँउ गाई/३०० माँउ भैंसी उपलब्ध गराई गाई/भैसी व्यवसायको क्षेत्रमा टेवा पुऱ्याउने तिब्र ईच्छा भएकोले तपसिल अनुसारका कागजात राखी यो निवेदन पेश गरेका छौ । उक्त कार्यक्रम प्राप्त भएमा यस सम्बन्धी सम्झौता तथा मापदण्डमा उल्लेख भए अनुसार कार्यक्रम सन्चालन गर्नेछौं र यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा विद्यमान कानुन बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुन मञ्जुर रहेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछौं ।

पुनश्चः आवेदन साथ तपसिल अनुसारका कागजातहरू यसै निवेदन साथ संलग्न राखेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल

१. अनूसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना
२. नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
३. निजी उद्यमी/कम्पनी/समूह/समिति/सहकारी/स्थानीय निकाय/गैर सरकारी संघ/संस्था सम्वन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि
४. संस्थासंग आवद्ध सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अन्य प्रमाण पत्रहरू (तालिम, शैक्षिक योग्यता, आदि) का प्रमाणित प्रतिलिपीहरू
५. संस्थाको तर्फबाट कार्यक्रम सन्चालन सन्चालन सम्बन्धी भएको निर्णयको प्रतिलिपि
६. निजी उद्यमी/कम्पनी/समूह/समिति/सहकारी/स्थानीय निकाय/गैर सरकारी संघ/संस्थाका सदस्यहरूबाट कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धताको निर्णयको प्रतिलिपि

निवेदन दिने संस्थाको तर्फबाट दिने
संस्थाको प्रमुखको नाम :
सस्था प्रमुखको दस्तखत :
संस्था प्रमुखको पद :
संस्थाको ठेगाना :
मिति :
संस्थाको छाप :

अनूसुची ३

(दफा-७.३ र ११.२ संग सम्बन्धित)

उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र कार्यक्रम सञ्चालनको लागि संक्षिप्त कार्ययोजना

संस्थाको नाम : संस्थाको सम्पर्क टेलिफोन नम्वरः

संस्थाको ठेगानाः जिल्ला : गा.वि.स. : वडा नं. : गाउं/टोलको नाम :

श्रोत केन्द्र र कार्यालय राख्ने स्थानः-

सम्बन्धित पकेट क्षेत्रमा भएको गाई/भैसीको तथ्यांकः

सि. नं.	कृषकको नाम थर	ठेगाना	भैंसी संख्या			गाई संख्या			कैफियत
			स्थानिय	उन्नत	जम्मा भैसी संख्या	स्थानिय	उन्नत	जम्मा गाई संख्या	

संस्थादर्ता को प्रमाण-पत्र नं. र संस्था दर्ता गर्ने कार्यालयको नाम ठेगाना :

संस्थाले हाल सम्म गरेका उल्लेखनिय कामहरू : .....

.....

उन्नत गाई/भैसी श्रोतकेन्द्र विकास कोषको खाता संचालन गरिने बैंकको नाम र खातावालाहरूको नामः-

कार्य योजनाको प्रस्तावना : .....

.....

फार्मको उद्देश्यहरुः

(क) .....

(ख) .....

फार्म लक्ष्य:

(क) .....

(ख) .....

रकमको आवश्यकता:

..... वटा उन्नत जातको गाई/भैसीको लागि पहिलो वर्ष खर्च हुने शुरूको रकम			
पुँजिगत खर्च रु.	**चालु खर्च रु.**	**जम्मा खर्च रु.**	**कैफियत**

फार्म सम्बन्धी विश्लेष्णका परिकल्पनाहरू (Assumptions)

क) प्राविधिक उत्पादन परिकल्पनाहरू

१. गई/भैसीको जात :

२. उन्नत गाई/भैसीको शारीरिक तौल - .....केजी

३. प्रति गाई/भैसी सरदर दैनिक दुध उत्पादन - ..... लिटर

४. मृत्यु दर:-

क) बाच्छाबाच्छी/पाडापाडी - ..... प्रतिशत

ख) माउँ - २ प्रतिशत

५. आहारा (शारीरिक तौलको २.५ प्रतिशत सुख्खा पदार्थको हिसाव अनुसार)

क) दाना खर्च प्रति व्याउने गाई/ भैसीको लागि प्रति दिन :- .... केजी

ख) दाना खर्च प्रति दुहुना गाई/ भैसीको लागि प्रति दिन :- .... केजी

ग) दाना खर्च प्रति कोरली बाच्छी तथा बहर/कोरली पाडी तथा पाडाको लागि प्रति दिन :- .... केजी

घ) पराल खर्च प्रति व्याउने गाई/ भैसीको लागि प्रति दिन :- .... केजी

ङ) पराल खर्च प्रति दुहुना गाई/ भैसीको लागि प्रति दिन :- .... केजी

च) पराल खर्च प्रति कोरली बाच्छी तथा बहर/कोरली पाडी तथा पाडाको लागि प्रति दिन :- .... केजी

छ) हरियो घाँस खर्च प्रति व्याउने गाई/ भैसीको लागि प्रति दिन :- .... केजी

ज) हरियो घाँस खर्च प्रति दुहुना गाई/ भैसीको लागि प्रति दिन :- .... केजी

झ) हरियो घाँस खर्च प्रति कोरली बाच्छी तथा बहर/कोरली पाडी तथा पाडाको लागि प्रति दिन :- _ केजी

ञ) मिनरल मिक्स्चर खर्च प्रति व्याउने गाई/ भैसीको लागि प्रति दिन :- .... केजी

ज) मिनरल मिक्स्चर खर्च प्रति दुहुना गाई/ भैसीको लागि प्रति दिन :- .... केजी

झ) मिनरल मिक्स्चर खर्च प्रति कोरली बाच्छी तथा बहर/कोरली पाडी तथा पाडाको लागि प्रति दिन :- .... केजी

६. घाँस खेति गर्न प्रति पशुको लागि आवश्यक जमिन : ..... कट्ठा/रोपनि

७. गोबर मल उत्पादन : ..... टन

८. प्रति पशुको लागि आवश्यक गोठको क्षेत्रफल : ..... वर्ग फिट

ख) वित्तिय परिकल्पनाहरू

१. जग्गा भाडामा लिदा प्रति रोपनि प्रति वर्षः रू ...../-

२. प्रति वर्ग फिटगोठ निर्माण खर्च - रू. ...../-

३. प्रति उन्नत गाई/भैसी खरीद मूल्य दर - रू. ...../-

५. आहाराको मुल्य :- क) दाना - रू. ...../- प्रति केजी ख) पराल - रू. ...../- प्रति केजी ग) घाँस - रू. ...../- प्रति केजी

६. गोबर मल बिक्रि दर प्रति केजी - रू. ...../-

७. कृत्रिम गर्भाधान खर्च प्रति पशु - रू. ...../-

८. पहिलो वर्ष लगानी भएको पूँजीगत र चालु खर्चको ऋणको व्याजदर : ..... प्रतिशत प्रतिबर्ष

९. दोश्रो वर्षदेखि हुने चालु खर्च फार्मको उत्पादनको विक्रीबाट गरिने ।

१०. उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्रको लागि निर्मित गोठ, स्टोर मलखातको आयु ..... वर्ष र मेसिनरी उपकरण, पानि वितरण प्रणाली तथा फार्मको विविध उपकरणहरूको ..... वर्षको आयु हुने हुँदा सोही अनुसार यस परियोजनामा मुल्यह्रास (Depreciation Cost) समावेश गरिनेछ ।

११. औषधि, खनीज तथा भ्याक्सिनको लागि प्रति पशु रू. ...../- खर्च हुने ।

१२. १ जना कामदारबाट ... गोटा पशुको हेरचाह गर्न सकिने प्रति कामदार प्रति महिना रू. ...../-

१३. उन्नत गाई/भैसी दुहुना भए पछि बिक्रि गरिने मुल्य प्रति दुहुना भैसी रू. ...../-

१४. फार्ममा संरक्षण गरिने जम्मा उन्नत गाई/भैसीको संख्या : ..... गोटा

क) शुरुको पूजीगत लगानी :

क.सं	विवरण	इकाई	परिमाण	दर रु	रकम रु
१	उन्नत जातका ठुला गाई/भैसी खरिद	संख्या			
२	..... गोटा ठुला उन्नत गाई/भैसीको लागि गोठ निर्माण खर्च	वर्गफिट			
३	गाई/भैसी व्याउने गोठ निर्माण (२ गोटा गाई/भैसीको लागि)	वर्गफिट			
४	..... गोटा दुध खाने साना बाच्छाबाच्छी/पाडापाडीको लागि गोठ निर्माण	बर्गफिट			
५	..... गोटा साना कोरलो बाच्छाबाच्छी/पाडापाडीको लागि गोठ निर्माण	वर्गफिट			
६	..... गोटा ठुला कोरली बाच्छी/पाडी/साँढे/राँगाको लागि गोठ निर्माण	वर्गफिट			
७	बिरामी पशु घर (२ पशुको लागि)	वर्गफिट			
८	ट्रेबिज निर्माण	संख्या			
९	मलखात निर्माण	संख्या			
१०	दाना तथा उपकरण स्टोर	वर्गफिट			
११	अफिस, डिस्पेन्सरी, आदि पूर्वाधार निर्माण	वर्गफिट			
१२	विद्युतिय च्यापकटर	सेट			
१३	ट्र्याक्टर तथा एसेसरिज सहित खरिद (८० हर्ज पावर)	सेट			

क्र.सं	विवरण	इकाई	परिमाण	दर रु	रकम रु
१४	पशुले पिउने पानिको वितरण प्रणाली (बोरिङ्ग, पाईप, धारा, पानि ट्याङ्की, पानी तान्ने मोटर, ईनार, आदि)	संख्या			
१५	विविध उपकरणको खर्च	प्रति गाई			
	जम्मा पुंजिगत खर्च				

ख) स्थिर खर्च (प्रति वर्ष) :-

क्र सं	विवरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
१.	गाई/भैसी खरिद बाहेक अन्य पुँजिगत खर्चको ह्रास कट्टि						
२	ऋणको व्याज						
३	जग्गाको भाडा						
४	अन्य						

ग) चालु खर्च (प्रति वर्ष) :-

क्र सं	विवरण	दर	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौथो वर्ष	पाँचौ वर्ष
ज्ञ	दाना खर्च	रू..../- प्रति केजी					
द्द	घाँस उत्पादन खर्च	रू. .../-प्रति केजी					
घ	पराल खर्च	रू..../- प्रति केजी					
द्ध	ड्रेन्चिङ्ग, भ्याक्सीनेसन, औषधि उपचार, आदि खर्च	प्रति पशु/वर्ष रू. ...../-					
छ	श्रमिक खर्च	रू. ...../- प्रति महिना					
ट	विविध खर्च	प्रति वर्ष ...../-					
	कुल चालु रकम खर्च						

परियोजनाको अपेक्षित वार्षिक आम्दानी :

क. ..... गोटा दुहुना गाई/भैसी बिक्रिबाट रू...../-

ख. ..... गोटा साँढे/राँगाहरू विक्रिबाट रू. ...../-

ख. ..... टन गोबर मल बिक्रिबाट रू. ...../-

ग. अन्य बिक्रिबाट रू. ...../-

परियोजना अवधिको अपेक्षित कुल आम्दानी (५ वर्षको)

क. ..... गोटा दुहुना भैसी बिक्रिबाट रू...../

ख. ..... टन गोबर मल बिक्रिबाट रू. ...../-

ग. अन्य बिक्रिबाट रू. ...../-

आय व्यय खर्च विवरण

क. सं.	आय व्यय खर्च विवरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चोंथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
१	कुल आय रू						
२	कुल खर्च रू						
३	खुद नाफा रू						

फार्मको उपलब्धीहरु :

निजी उद्यमी/कम्पनी/समूह/समिति/सहकारी/स्थानीय निकाय/गैर सरकारी संघ/संस्थाको तर्फ वाट सहि गर्नेको

नाम : संस्थाको छापः

पद :

दस्तखत : मिति :

अनुसूची ४

(दफा-७.४ र ११.१ संग सम्बन्धित)

कार्यक्रम संचालनका लागि संस्थाको छनौट गर्दा अपनाईने मूल्यांकनका आधारहरु

क्र. सं.	द. नं.	आवेदक संस्थाको नाम	ठेगाना	कार्य योजना (२५)	व्यवसायको सम्भाव्यता/ उपयुक्तता (२५)	अनुभव/ तालिम (१०)	गाई/भैसीका बंस सुधार गरी श्रोत केन्द्रको रूपमा व्यवस्थापन गरीरहेको पशु संख्या (१५)	घाँस विकास गरेको वा विकास गरिने जग्गाको क्षेत्रफल (२५)	कुल प्राप्तांक (१००)	कैफियत

छनौट समिति (जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदल)का पदाधिकारीहरूको :

नाम थर : पद : कार्यालय/ठेगाना

दस्तखत

१.

२.

३.

४.

५.

६.

७.

८.

९

अनुसुची ५

(दफा ७.५, ८.२ (क) र ११.५ सँग सम्बन्धित)

सम्झौता पत्रको नमुना

केन्द्रीय गाई/भैसी प्रवर्द्धन कार्यालय हरिहरभवनको प्राविधिक नेतृत्वमा र जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, ... द्वारा संचालन गरिने उन्नत गाई/भैंसी श्रोतकेन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र विकास कार्यक्रम को उद्देश्य अनुरूपको उपलब्धी हासिल गर्न जि.प.से.का,.....(यस पछि पहिलो पक्ष भनिने) र .....उद्यमी/ समुह/ समिति/सहकारी/कम्पनी/निजी उद्यमी,..... (यस पछि दोस्रो पक्ष भनिने) बिच तपसिलमा उल्लेखित शर्तहरूको अधिनमा रही उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र स्थापना तथा संचालन गर्न द्विपक्षीय सम्झौता सम्पन्न भयो ।

१. दोश्रो पक्षले निरन्तर रूपमा तोकिएको संख्या .....माउ गाई/माउ भैंसी पालन गरेको हुनु पर्नेछ र सो को अनिवार्य विमा गर्नु पर्ने छ ।
२. दुवै पक्षको सहमतिमा स्थानीय वा नजिकका जिल्लाहरूको माग बमोजिम वा प्राविधिक आधारमा सिफारिस भएका नश्लका पशुको श्रोत केन्द्र स्थापना गर्नुपर्ने छ ।
३. दोश्रो पक्षले हरेक वर्ष आफ्नो श्रोत केन्द्रमा रहेका समस्याहरूको पहिचान गरी प्राथमिकताको आधारमा आवश्यक पर्ने कार्यक्रम तथा बजेटहरू तर्जुमा गरी जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा प्रस्ताव स्वीकृतिको लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।
४. दोश्रो पक्षबाट प्रस्तावित कार्यक्रम जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलबाट स्वीकृत भै सके पछि कार्यक्रमको लागि आवश्यक बजेट मध्ये कम्तिमा २५ प्रतिशत बराबरको रकम दोश्रो पक्षले उन्नत गाई/भैंसी श्रोतकेन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र विकास का लागि अनुदान रकम" मा जम्मा गरे पश्चात प्रथम पक्षले सम्झौता अनुसार ७५ प्रतिशत बराबरको रकम अनुदान स्वरूप स्वकृत बजेट रकम काम सम्पन्न भएको आधारमा २ देखि ३ किस्तामा रकम जम्मा गरिदिनेछ । दोश्रो पक्षले अनुदान रकम भौतिक पूर्वाधार निर्माण एवं खर्च भएर नजाने टिकाउ हुने माल सामाग्रीहरूको लागि मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ ।
५. दोश्रो पक्षले श्रोत केन्द्र विस्तार तथा सुदृढिकरण गर्न ऋणको आवश्यकता महसुस गरेमा प्रथम पक्षले सो सम्बन्धी सहजीकरणको लागि वित्तिय संस्थासँग समन्वय गराउने छ ।
६. जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलले निर्धारण गरेको दररेटमा दोश्रो पक्षले श्रोत केन्द्रबाट उत्पादित बाच्छा बाच्छी तथा पाडापाडी र गाई भैंसीको विक्री वितरण गर्नु पर्ने छ । दोश्रो पक्षले पशुहरू खरिद तथा बिक्री गर्दा अनिवार्य रूपमा पहिलो पक्षलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।
७. प्रथम पक्षले दोश्रो पक्षलाई असल व्यवस्थापन विधि बमोजिम कार्यक्रम संचालनको लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गरी बढिमा ५ वर्ष सम्म सहयोग उपलब्ध गराई कार्यान्वयन गराउनु पर्ने छ ।
८. दोश्रो पक्षले स्वीकृत बार्षिक कार्ययोजना अनुरूप कार्यान्वयनको लागि मात्र खर्च गर्नु पर्ने छ र सो को अद्यावधिक प्रगति तयार गरी हरेक महिना प्रथम पक्षलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
९. दोश्रो पक्षले पशु पालन व्यवस्थापनको लागि गरिने सम्पुर्ण कार्यहरूको अभिलेख विवरण राखी अद्यावधिक गरिरहनु पर्ने छ ।
१०. पहिलो पक्षले संचालित कार्यक्रमको प्रगति सन्तोषजनक नपाएमा तोकिएको अवधिसम्म कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन बाध्य हुने छैन ।
११. पहिलो पक्षको कार्यक्रम अवधि समाप्त भए पछि पनि दोस्रो पक्षले कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिनुपर्ने छ ।

१२. दोश्रो पक्षले यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा विद्यमान कानुन बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुनु पर्ने छ ।

१३. अनुदान प्राप्त रकम तथा साधनका सम्वन्धमा दोश्रो पक्षले स्पष्ट रूपमा अनुदान रकम र अनुदान दिने संस्थाको नाम समेत उल्लेख गरि जानकारीमुलक होडिङ्गवोर्ड तथा फ्लेक्स प्रिन्ट राख्नुपर्नेछ ।

प्रथम पक्ष	**दोस्रो पक्ष**
जि.प.से. का.को तर्फबाट सहिगर्नेको	अध्यक्षको
नाम :	नाम :
पदः	ठेगानाः
दस्तखतः	दस्तखत :
मितिः	मिति :
कार्यालयको छाप :	औठा छाप
रोहबर	रोहबर
योजना शाखा, जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	गाउं विकास समितिको कार्यालय

द्रष्टब्य : जि.प.से.का ले आवश्यकता अनुसार उल्लेखि शर्तहरूमा थपघट गर्न सक्ने छ ।

अनुसुची ६

(दफा-१५ संग सम्बन्धित)

अनुगमनको ढाँचा

१. जिल्ला :-

२. उन्नत गाईभैसी श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र को नाम र ठेगाना :-

३. संचालक संस्थाको नाम र ठेगाना :-

४. सेवा संचालन भएको साल र महिना :-

५. उन्नत गाईभैसी श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र बिकासका लागि अनुदान प्राप्त भएको साल र महिनाः-

६. अनुदान आम्दानी विवरण :-

७. अनुदान आम्दानी विवरण :-

क. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयबाट प्राप्त रकम :- रू.

ख. साझेदार संस्थाबाट प्राप्त रकम :- रू.

ग. अन्य संस्थाहरूबाट प्राप्त रकम :- रू.

घ. सेवा शुल्कबाट रकम :- रू.

ङ. बैंक खातामा जम्मा गरिएको रकमबाट प्राप्त व्याज रकम :- रू.

च. अन्य श्रोतबाट प्राप्त भएको रकम :- रू.

कुल जम्मा रकम :- रु.

८. अनुदानको खर्च विवरण :-

क. श्रोत केन्द्रका पशुहरूलाई सेवा प्रदान गरे वापत सिमेन खर्च रू.

ख. पशुहरूलाई ड्रेन्चिङ्ग तथा भ्याक्सिनेसनको लागि खर्च भएको रकम :- रू.

ग. सेवा उपभोग वापत प्रोत्साहन खर्च रकम :- रू.

घ. हालसम्मको खर्च रकम :- रू.

ङ. कोषमा बाँकी मौज्दात रकम :- रू.

९. अनुदानबाट हालसम्म सहयोग प्राप्त गर्ने जम्मा कृषक संख्या :-

१०. अनुदान रकममा सहयोग गर्ने अन्य संस्थाहरूको नाम र सहयोग रकम :-

११. ठाउँ अनुसार गोठको बनावट बैज्ञानिक भएको वा नभएको बारे विवेचना :

१२. अन्य सुझाव केही भएः-

निरीक्षण कर्ताको नामः-
पद
निरीक्षण मितिः-

सेवा प्रदायक वा संचालकको नामः-
हस्ताक्षर
मिति

अनुसूची-७

(दफा १३.३ संग सम्बन्धित)

उन्नत गाईभैंसी श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रमको प्रगति विवरण पठाउने फारामको ढांचा

.....महिना/चौमासिक/अष्ठमासिकको लक्ष्य र प्रगति

१. संस्थाको नाम : टेलिफोन सम्पर्क नम्वरः

ठेगानाः जिल्ला गा.वि.स.: वडा नं.: गाउं/टोल :

२. आ.व. ३. महिना ३) प्रगति प्रतिवेदन अवधि : अर्धवार्षिक/वार्षिक

क्र. सं.	कार्यक्रम विवरण	इकाई	बार्षिक लक्ष्य	बार्षिक बजेट	..... चौमासिक लक्ष्य	..... चौमासिक बजेट	यस महिनाको प्रगति	यस महिनाको खर्च	..... चौमासिक प्रगति	..... चौमासिक खर्च	हालसम्मको प्रगति	हालसम्मको खर्च	कैफियत
१													
२													
३													
४													
५													
६													
७													
८													
९													
१०													
११													

वित्तिय प्रगति प्रतिशत : .... %, भारित प्रगति : ..... % भौतिक प्रगति : .....%

पशु प्रजनन रेकर्ड

क्र. सं.	गाई/ भैसीको ट्याग नं.	गाई/ भैसीको जात	गाई/ भैसीको उमेर	गाई/ भैसीको बाबुको जात	गाई/ भैसीको आमाको जात	बेत संख्या	कृ.ग./प्रा.ग. गरेको मिति						गर्भ परिक्षण मिति	गर्भ रहेको भए व्याउने मिति	ब्याएको मिति	जन्मेको बाछाबाछी/ पाडा पाडी	दुध उत्पादन प्रति दिन कि.ग्रा.	कैफियत
							पहिलो पटक	साँढे/ राँगोको जात	उल्टिएर दोश्रो पटक	साँढे/ राँगोको जात	उल्टिएर तेश्रो पटक	साँढे/ राँगोको जात						

पशु उपचार रेकर्डको नमूना (प्रत्येक गाई/भैसीको लागि)

मिति	पाडाको ट्याग नं.	उमेर (दिन)	तौल (के.जी)	परजिबी नियन्त्रण विवरण	भ्याक्सिनेसन विवरण	स्वास्थ्य समस्या र उपचार

आईपरेका बाधा अड्चनहरू :

१.

२.

३.

४.

समाधानको लागि सुझावहरू

१.

२.

३.

अनुसूची ८ (क)

(दफा ४.५ सँग सम्बन्धित)

गाई/भैसीहरुको मासिक हर्ड बुक नमूना

.....उन्नत गाई/भैसी श्रोतकेन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र,.....

श्रोत केन्द्र संचालक संस्थाको नाम : ठेगाना : साल :-

गाई/भैसीको संख्या विवरण																										
	यस महिनाको शुरूको पशु संख्या						यस महिनामा जन्मेको संख्या		यस महिनामा मरेको संख्या						यस महिनामा बिक्रि संख्या						महिनाको अन्तमा बाँकि संख्या					
महिनाको नाम	ठुला		मझौलो		साना		भाले	पोथी	ठुला		मझौलो		साना		ठुला		मझौलो		साना		ठुला		मझौलो		साना	
	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी			भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी

प्रगति तयार गर्नेको नामः-

हस्ताक्षर :

पद :

मिति :

संरक्षण केन्द्रको प्रमुखको नाम :

हस्ताक्षर :

पद :

मिति :

अनुसूची ८ (ख)

(दफा ४.५ सँग सम्बन्धित)

हर्ड बुक नमूना (प्रत्येक गाई/भैसीको लागि अलग अलग रेकर्ड राख्ने)

..... श्रोतकेन्द्र,.....

कृषक/समुह/संस्थाको नाम : ठेगाना :

पशुको नाम वा संकेत : जात : ट्याग नम्बर :

जन्म मिति

माऊको संकेत र चारित्रिक विवरण :

बाउको संकेत र चारित्रिक विवरण :

मिति	उमेर (दिन)	तौल (के.जी)	परजिबी नियन्त्रण विवरण	भ्याक्सिनेसन विवरण	स्वास्थ्य समस्या र उपचार

बथानबाट हटेको मिति ..... कारण मृत्यु भएको ( )

यदि मृत्यू भएको भए कारण रोग लागेर ( )

बिक्रि गरेको ( )

दुर्घटना वा जंगली जनावरको आक्रमणबाट ( )

अनुसूची ९

(दफा-१६ संग सम्बन्धित)

कार्यक्रम सञ्चालनको सम्वन्धमा विभिन्न निकायको भूमिका तथा दायित्व

१. **कार्यक्रम संचालक साझेदार संस्थाः**

१. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयसँग भएको सम्झौता अनुरूप कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

२. बाह्रै महिना मोटर जाने र पायक पर्ने ठाँउमा उन्नत पशुपालन श्रोत केन्द्र स्थापना गर्ने तथा उपलब्ध गराइएको नाप, नक्शा र डिजाइन अनुसार गोठ निर्माण गर्ने । साथै आवश्यकता अनुसार अन्य भौतिक संरचना तथा पुर्बाधार विकास र औजार, सामाग्री, औषधि आदि ब्यवस्थापन गर्ने ।

३. कार्यक्रम संचालनको लागि गर्ने सहकार्यको कार्ययोजना तयार गरी प्रस्ताबको रूपमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पेश गर्ने ।

४. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयसंग समन्वय गरी उन्नत गाई/भैंसी श्रोतकेन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र विकासका लागि प्राप्त अनुदान रकमको व्यवस्थापन र सो को लागि थप आर्थिक सहयोग जुटाउन विभिन्न निकायसंग समन्वय गर्ने ।

५. आफ्नो इलाकाको पशु सेवा केन्द्र/उपकेन्द्रसंग नियमित सम्पर्क एवं समन्वयमा रहने ।

६. अनिवार्य रूपमा गाई/भैसीको हर्ड रेकर्ड, पेडीग्री रेकर्ड, प्रजनन रेकर्ड, भ्याक्सिनेसन रेकर्ड, स्वास्थ्य रेकर्ड, पशु खरिद बिक्रीको रेकर्डको अभिलेख व्यवस्थित गरी राख्ने र सो को विवरण समेत प्रगतिमा समाबेश गर्ने ।

७. मासिक रूपमा तोकिएको ढाँचामा प्रगति विवरण भरि सम्बन्धित पशु सेवा केन्द्र/उपकेन्द्र मार्फत जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पठाउने ।

२. **पशु सेवा केन्द्र/उप-केन्द्रः**

१. आफ्नो कार्यक्षेत्रको मातहतमा रहेका श्रोतकेन्दको अनुगमन गरी आवश्यक प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने ।

२. कार्यक्रम संचालन गर्न कुनै किसिमको समस्या भएमा वा कुनै सल्लाह सुझाव भए जिल्ला पशु सेवा कार्यालयलाई समयमै जानकारी गराउने ।

३. श्रोतकेन्द्र स्थापना तथा संचालनमा प्रत्यक्ष सहभागी भई कार्यक्रम सम्पन्न गर्न स्थानीय स्तरमा सम्वन्धित सरोकारवालाहरूसंग सम्वन्ध स्थापित गर्ने ।

४. श्रोतकेन्द्रहरूवाट मासिक प्रगति संकलन गरी प्रत्येक महिनाको मसान्त भन्दा ५ दिन पहिले प्राप्त हुने गरी सम्वन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पठाउने ।

३. **जिल्ला पशु सेवा कार्यालयः**

१. श्रोत केन्द्र स्थापना हुन सक्ने सम्भावित क्षेत्रको प्रारम्भिक तथ्याङ्क संकलन तथा विवरण तयार गर्ने ।

२. श्रोत केन्द्र संचालनको लागि साझेदार निकायहरूबाट प्रस्ताव आह्वान गर्ने र छनौटको लागि पशु विकास कार्यदलमा पेश गर्ने ।

३. जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलबाट छनौट भएका साझेदार संस्थासंग श्रोत केन्द्र संचालन गर्न अनुसुची-५ अनुसार सम्झौता गर्ने ।

४. साझेदार गर्ने संस्थासंग समन्वय गरी उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र विकासका लागि अनुदानको व्यवस्थापन गर्ने र गराउने ।

५. श्रोत केन्द्रका पशुपालक कृषकहरूको लागि क्षमता अभिबृद्धिका कार्यक्रम, तालिम, गोष्ठी संचालन गर्ने ।

६. श्रोत केन्द्रहरूको प्रत्येक चौमासिकमा कम्तीमा एक पटक स्थलगत अनुगमन निरिक्षण गरि प्रतिवेदन पेश गर्ने तथा समय समयमा केन्द्रहरूलाई आवश्यक सल्लाह सुझाव दिने ।

७. जिल्ला पशु विकास कार्यदलको बैठकमा छलफल गरी श्रोत केन्द्रमा पालिएका पशुहरूको स्थानिय चलन चल्तीको दररेटको आधारमा मूल्यको दायरा निर्धारण गरी श्रोत केन्द्रमा लागु गराउने तथा क्रेता र बिक्रेता बिचको सम्पर्क गराउन मद्दत गर्ने ।

८. जिल्ला भित्र रहेका ब्याबसायिक गाई भैंसी पालन गर्ने फार्महरूको अनिबार्य दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिनुपर्ने छ र सो प्रमाणपत्र सम्बन्धित फार्महरूले स्पष्ट देखिने गरी झुण्डयाएर राख्नु पर्ने छ ।

९. स्थानीय संचार माध्यमहरूबाट उन्नत गाई/भैसीको प्रवर्द्धन बारे जनचेतनामुलक प्रचार प्रसार कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।

१०. जिल्लामा संचालित सबै केन्द्रहरूको भिन्दा भिन्दै तथा एकमुष्ठ प्रगति संयोग गरि प्रत्येक महिनाको मसान्त भन्दा १ दिन पहिले सम्वन्धित क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालय तथा केन्द्रिय गाई/भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयमा प्राप्त हुने गरी अनिवार्य रूपमा मासिक, चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पठाउने ।

४. **केन्द्रीय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयः**

१. श्रोत केन्द्र विकास कार्यक्रमको प्रमुख संयोजकको रूपमा काम गर्ने ।

२. सम्बन्धित केन्द्रहरूमा एकीकृत गोठ व्यवस्थापन, नश्ल सुधार, पशु आहारा तथा घाँस विकास, पशु स्वास्थ्य आदि कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा सम्बन्धित कार्यालयहरू, साझेदार संस्था तथा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयहरूसँग समन्वय गर्ने ।

३. श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र स्थापना तथा तत्सम्बन्धी संचालन हुने कार्यक्रमहरूमा प्रत्यक्ष रूपले सहभागी भई साझेदार संस्था तथा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयहरूसित समन्वय गर्ने ।

४. श्रोत केन्द्रको क्षमता अभिवृद्धिको लागि आवश्यक तालिम, गोष्ठि, अवलोकन भ्रमण, आदि संचालन गर्न गराउन सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने ।

५. उन्नत पशु पालन सम्बन्धी आवश्यक प्रचार सामाग्री तयार गरी वितरण गर्ने ।

६. आवश्यकता अनुसार जिल्लाहरूलाई प्राविधिक परामर्श तथा अन्य सल्लाह सुझाव दिने ।

७. अपेक्षित उपलब्धि प्राप्तिका लागि जिल्ला पशु सेवा कार्यालय तथा श्रोत केन्द्रहरूको नियमित अनुगमन, सुपरिवेक्षण गर्ने गराउने र सो को प्रतिबेदन पशु उत्पादन निर्देशनालयमा पठाउने ।

८. कार्यक्रमको मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन संकलन गरी प्रत्येक महिनाको मसान्त भित्र पशु उत्पादन निर्देशनालयमा पठाउने ।

५. **राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द्रः**

१. श्रोतकेन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्रमा रहेका पशुहरूको ब्रीडीङ्ग भ्यालु इस्टिमेट गर्न तथा प्रजनन विकृतिहरूको पहिचान गरी समयमै समस्या समाधानको कृयाकलाप संचालन गर्ने ।

२. प्रजनन् सम्बन्धी अनुगमन निरिक्षण गरी प्राबिधिक पृष्ठपोषण तथा अनुवांशिक सुधारका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने गराउने ।

३. श्रोत केन्द्रको लागि आवश्यक पर्ने तरल नाईटोजन र उच्च गुणस्तरको जमेको बिर्य लगायत अन्य सामाग्रीहरूको आपूर्तीमा प्राथमिकता दिने ।

४. दुधालु गाई तथा भैसी बंश सुधार कार्यक्रममा जस्तै प्राविधिक तथा अन्य सहयोगको व्यवस्था मिलाउने ।

५. प्रत्येक श्रोत केन्द्रहरूमा कृत्रिम गर्भाधान अभियानका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।

६. राष्ट्रिय चरन तथा पशु आहारा केन्द्र :

१. श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्रहरूलाई घाँसेबालीमा आधारित उत्पादन लागत कम हुने प्रविधिहरूको अवलम्बनको लागि आवश्यक सेवा तथा सुझाव दिने ।

२. उन्नत गाई/भैंसी श्रोतकेन्द्रहरूमा पशुजन्य पदार्थको लाभ लागतको लेखाजोखा गर्ने तथा प्रति युनिट लागत न्युनीकरण गर्न बिभिन्न आधुनिक प्रबिधिबारे जानकारी गराउने ।

३. पशु आहारा सम्बन्धी कृयाकलापहरूको अनुगमन, निरिक्षण र समन्वय गरी प्राबिधिक पृष्ठपोषण तथा सुधारका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने गराउने ।

४. प्रत्येक श्रोत केन्द्रहरूलाई प्राथमिकता दिई घाँस विकास अभियानका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।

५. श्रोत केन्द्रका प्रत्येक कृषक परिवारमा फरेज गार्डेनको व्यवस्था मिलाउन पहल गर्ने ।

७. क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयहरु:

१. कार्यक्रम सफलतापूर्वक सम्पन्न गर्न श्रोत केन्द्रहरूको अनुगमन, निरिक्षण र नियमित प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायमा पठाउन लाई आवश्यक निर्देशन दिने ।

२. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयहरूबाट प्राप्त प्रगति प्रतिवेदनहरू एकिकृत गरी सम्बन्धित निकायमा तोकिएको समयसिमा भित्र पठाउने ।

८. पशुपंक्षी बजार प्रबर्द्धन निर्देशनालय:

१. नेपालमा अवस्थित जिउदो पशु बजार विकास तथा त्यसका वरिपरि रहेका श्रोतकेन्द्रमा उन्नत पशुहरूको अभिलेख राखी तथा बिक्री बितरणको व्यवस्था एबं बजार सर्बेक्षणमा सहयोग गर्ने ।

९. पशु स्वास्थ्य निर्देशनालय तथा अन्तरगतका कार्यालयहरु

१. श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्रमा रहेका उन्नत पशुहरूको स्वास्थ्य व्यवस्थापनको लागि कार्ययोजनाको आधारमा कार्यान्वयन गर्ने गराउने र सो अन्तर्गतका क्षेत्रीय पशु रोग अन्वेषण प्रयोगशालाहरूलाई सम्बन्धित कार्यक्रमसँग समन्वय गराउने ।

१०. पशु उत्पादन निर्देशनालय:

१. कार्यक्रमको कार्यविधी तयार गरी स्विकृत गराउने र सम्वन्धित कार्यालयहरूलाई कार्यक्रम कार्यान्वयनको अख्तियारी पठाउने ।

२. कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सम्वन्धित निर्देशनालय, विभाग, मंत्रालय र अन्य सरोकारवाला निकायहरूसंग समन्वय गर्ने ।

३. सन्चालित कार्यक्रमको नियमित सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने गराउने तथा विभिन्न निकायबाट प्राप्त निरिक्षण प्रतिवेदन अनुसार सम्वन्धित निकायहरूलाई समय मै सुधारको लागि पृष्ठपोषण गर्ने ।

४. कार्यक्रमको वार्षिक तथ्याङ्कहरू अध्यावधिक गरी सम्वन्धित निकायमा प्रतिवेदन पेश गर्ने गराउने ।

५. कार्यक्रमको मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रगति विवरण एकिकृत गरि हरेक महिनाको १ गते भित्र पशु सेवा विभागमा पुग्ने गरी पठाउने ।

११. पशु सेवा बिभाग

१. पशु श्रोत केन्द्र विकास कार्यक्रमहरू तर्जुमा तथा बजेट बिनियोजन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।
२. कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने छ ।
३. कार्यबिधी स्वीकृति, संशोधन तथा परिमार्जनको सिफारिस गर्ने एवं आबश्यकता अनुसार अन्य निकाय सित समन्वय गर्ने छ ।
४. उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र/वृहत्तर श्रोत केन्द्र बिकास कार्यक्रलाई केन्द्रिय रूपमा संयोजन, समन्वय तथा संचालन गर्न पशु सेवा बिभागका महानिर्देशकज्युको अध्यक्षतामा रहेको केन्द्रीय पशु श्रोत केन्द्र विकास समन्वय समितिलाई नै परिचालन गरिने छ ।

अनुसुची १० (क)

(दफा- ११.११ संग सम्बन्धित)

गोठको नाप नक्शा तथा नमुना

गोठमा प्रति गाई भैसी चाहिने स्थान (ब.फी.)

पशुको किसिम	क्षेत्रफल (वर्गफीट)		दाना खाने डुड (इन्च)
	छोपिएको क्षेत्र	खुल्ला क्षेत्र	
गाई	२० – ३०	८० – १००	२० – २४
भैसी	२५ – ३५	८० – १००	२४ –३०
कोरली/बहर	१५ – २०	५० – ६०	१५– २०
ब्याउने गाई/भैसी	१०० – १२०	१८० – २००	२४– ३०
राँगो/साँढे	१२० –१४०	२०० – २५०	२४ – ३०

नोटः समान्तया प्रति गाई गोठ भित्र लम्वाई र चौडाई क्रमशः १.७–१.९ मी. र १.२–१.५ मी. तथा भैसीको लागि लम्बाई २.२५ मी. र चौडाई १.२५ मी. हुनुपर्दछ । दाना र पानीको डुँड पर्खालसित जोडेर समानान्तर हुनेगरी बनाउनु पर्दछ । गोठको कुल लम्वाई र चौडाई बस्तुको संख्याको आधारमा निर्माण गर्नुपर्दछ । गोठको मोहडा पहाडी भेगमा दक्षिण पश्चिम तथा तराई भेगमा उत्तरी मोहडा हुनुपर्दछ ।

अनुसुची १० (ख)

(दफा- ११.११ संग सम्बन्धित)

ट्रेभिज निर्माणका मापदण्डहरु

१. ट्रेभिज निर्माण गर्न ठाउँको छनौट गर्दा बर्षै भरी मोटर जान सक्ने, सबैलाई पायक पर्ने र पानी नजम्ने हुनु पर्दछ ।
२. भूईको सतह अनिवार्य रूपमा कंकृट ढलान गरेको हुनु पर्नेछ ।
३. ट्रेभिजको खम्वा ९एर्षभिचक० कम्तीमा २ इन्च मोटो गाल्यभाईनाईड पाईप ९न्ङ एष्उभ० को हुनु पर्दछ ।
४. ट्रेभिजको अगाडीको खम्वाको उचाई २ मीटर, लम्बाई ३ मीटर र पछाडीको खम्वाको उचाई १ मीटर एवं दुई वटा समानान्तर खम्वाको चौडाई १ मीटर सम्मको हुनु पर्दछ ।

५. ट्रेभिजको अगाडी र पछाडीको खम्वाको बीचमा कम्तीमा १ थप खम्बा निर्माण गर्नु पर्नेछ ।

६. ट्रेभिजको खम्वा कम्तीमा १ फिट भुई तल गाड्नु पर्ने हुन्छ र तल्लो खम्बा भन्दा पछाडी कम्तीमा १ मीटर ढलान गरेको हुनु पर्दछ ।

अनुसुची ११

(दफा - ११.७ संग सम्बन्धित)

गाई भैंसीको प्राविधिक सूचक

श्रोत केन्द्रका लागि बाच्छी, पाडी छनौट गर्दा बाच्छीका माउँहरूको उत्पादन क्षमता देहायका सुचकाङ्कको आधारमा छनौंट गर्नु पर्दछ ।

पशुहरुको उत्पादन सूचकाक्त विवरण	गाई	भैसी
माउँको वार्षिक दुध उत्पादन (लिटर)	३००० लिटर	१५०० लिटर
प्रति बेत दुध दिने दिन	२०० - ३०० दिन	१५० - २०० दिन
पहिलो पटक बाली जाने उमेर (महिना)	१५ - १८ महिना	३० - ४२ महिना
पहिलो पटक व्याउने उमेर (महिना)	२४ - २७ महिना	बढिमा ४८ महिना
व्याउने अन्तराल (महिना)	१२ - १५ महिना	बढिमा १८ महिना

गाईभैसीको वंश सुधार, संरक्षण एवं मासु उत्पादनको लागि पाडा हुर्काउने कार्यक्रम सन्चालन निर्देशिका, २०७०

प्रस्तावना

देशमा जनसंख्या वृद्धि एवं शहरीकरणको साथै पोषणयुक्त पशुपंक्षीजन्य पदार्थको माग दिनानुदिन बढदै गइरहेको र माग अनुसार देशभित्रै उत्पादन एवं आपुर्ति हुन नसक्दा त्यस्ता पशुपंक्षीजन्य पदार्थहरू विदेशबाट समेत आयात भै रहेको छ । देश भित्र नै पशुपंक्षीजन्य पदार्थहरू खास गरी दुध र मासुको उत्पादन बढाई आपुर्ति व्यवस्था मिलाउनु अति आवश्यक भएको र राष्ट्रिय कृषि नीति, २०६१, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन नीति, २०६३, दुग्ध विकास नीति, २०६४ तथा दिर्घकालिन कृषि योजनाको सोच एवं उदेश्यहरू अनुरूप पनि पशुपंक्षीहरूको उत्पादन क्षमता वृद्धि गरी माग अनुसार गुणस्तरीय पशुपक्षीजन्य पदार्थहरूको सहज आपुर्ति एवं निर्यात प्रवर्द्धन गर्न साझेदारीको अवधारणा अनुरूप निजी उद्यमी/कम्पनी/समूह/समिति/ सहकारी/स्थानीय निकाय/गैर सरकारी संघ/संस्थाहरूसंगको सहकार्यमा वृहत एवं प्रतिस्पर्धात्मक रूपमा मासुको लागि पाडा हुर्काउने, उत्पादनशिल थारा भैसी संरक्षण तथा दुधालु गाई भैसी वंश सुधार जस्ता कार्यक्रमहरू व्यवसायिक रूपमा सन्चालनको लागि देहायका निर्देशिका जारी गरेको छ ।

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ :

यो निर्देशिकाको नाम "गाईभैसीको वंश सुधार, संरक्षण, एवं मासु उत्पादनको लागि पाडा हुर्काउने कार्यक्रम सन्चालन निर्देशिका, २०७०" रहेको छ ।

क. यो निर्देशिका नेपाल सरकारबाट स्वीकृत भएपछि प्रारम्भ हुने छ ।

२. परिभाषा : विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा,

१. "निर्देशिका" भन्नाले "गाईभैसीको वंश सुधार, संरक्षण एवं मासु उत्पादनको लागि पाडा हुर्काउने कार्यक्रम सन्चालन निर्देशिका, २०७०" सम्झनु पर्दछ ।

२. "कार्यक्रम" भन्नाले सन्दर्भ अनुसार "मासुको लागि पाडा हुर्काउने वा उत्पादनशिल थारा भैसी संरक्षण वा दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रम" सम्झनु पर्दछ ।

३. "पकेट क्षेत्र" भन्नाले सन्दर्भ अनुसार "मासुको लागि पाडा हुर्काउने वा उत्पादनशिल थारा भैसी संरक्षण वा दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रम" सन्चालन हुने पकेट क्षेत्रलाई सम्झनु पर्दछ ।

४. "कम्पनी" भन्नाले सरकारी निकायमा पशुपालन व्यवसायको लागि विधिवत रूपमा दर्ता भएको कम्पनी सम्झनु पर्दछ ।

५. "निजी उद्यमी" भन्नाले व्यक्तिगत रूपमा व्यवसायिक पशुपालनमा संलग्न कृषक तथा उद्यमी सम्झनु पर्दछ ।

६. "जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदल" भन्नाले पशु सेवा विभागको कार्यक्रम संचालन निर्देशिका तथा नर्मस पुस्तिका अनुसार सम्बन्धित जिल्लामा गठित पशु विकास कार्यदल सम्झनु पर्दछ ।

७. "केन्द्र" भन्नाले सन्दर्भ अनुसार "मासुको लागि पाडा हुर्काउने वा उत्पादनशिल थारा भैसी संरक्षण वा दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रम" सन्चालन भएका स्थानहरूलाई" सम्झनु पर्छ ।

८. "समुह/समिति/सहकारी" भन्नाले सन्दर्भ अनुसार "मासुको लागि पाडा हुर्काउने वा उत्पादनशिल थारा

भैसी संरक्षण वा दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रम" मा आवद्ध कृषक समुह/समिति/सहकारी सम्झनु पर्दछ ।

९. "सेवा केन्द्र/उपकेन्द्र" भन्नाले कार्यक्रम संचालित क्षेत्रसंग सम्बन्धित पशु सेवा केन्द्र/उपकेन्द्र सम्झनु पर्छ ।

१०. "साझेदार" भन्नाले निजी उद्यमी/कम्पनी/समूह/समिति/सहकारी/स्थानीय निकाय/गैर सरकारी संघ/संस्थाहरू भन्ने सम्झनु पर्दछ ।

परिच्छेद ३

दुधालु गाईभैसी वंश सुधार कार्यक्रम

देशमा जनसंख्या वृद्धि संगै दिनानुदिन दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थको माग बढ्दै गै रहेको तर बंशानुगत रूपमा नै कम उत्पादन क्षमता भएको स्थानिय गाई भैसीको बाहुल्यता बढि भएको हुँदा उत्पादकत्व तथा उत्पादनमा कमि रहेकोले तिनीहरूको बंश सुधार गरी उत्पादकत्व तथा उत्पादनमा वृद्धि ल्याउन हाल मौजुदा गाई भैसीहरू मध्ये उच्च दुध उत्पादन क्षमता भएका गाई भैसीहरूको छनौंट गरी तिनको अभिलेख समेत राख्दै जान र त्यस्ता गाई तथा भैसीहरूको थप बंश सुधार गर्न उच्च गुणस्तरको प्रमाणित बिर्य प्रयोग गरी सो बाट जन्मेका बाच्छाहरूलाई गुणस्तरको साँढेको रूपमा पालि बंशावलीमा आधारित क्षमताको अभिलेख अनुसार उच्च कोटीको बहरहरूबाट बिर्य उत्पादनको लागि हुर्काउन र कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम सन्चालन हुन नसक्ने क्षेत्रहरूमा प्राकृतिक प्रजनन कार्यको लागि बहर वितरण गरी देशमा रहेको मौजुदा गाई भैसीहरूमा बंश सुधार गरी उत्पादकत्व तथा उत्पादन वृद्धि गर्न आवश्यक भएको हुँदा निजी, उद्यमी, कम्पनी, समूह/समिति/सहकारीहरूसंगको साझेदरीमा ब्यबसायिक रूपमा दुधालु गाई भैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रम कार्यक्रम देहाय बमोजिम सन्चालन गरिनेछ ।

३. **उद्देश्यहरु** : यस कार्यक्रमको उद्देश्यहरू देहाय बमोजिम रहेका छन्

१. गाई भैसीहरूको वंशावलीमा आधारित क्षमताको बारेमा सूचना संकलन गरी गाई तथा भैंसीको उत्पादन तथा उत्पादकत्वमा सुधार ल्याउने ।

२. उत्पादन क्षमता उच्च भएका साँढे तथा राँगाहरू उत्पादन गरी प्रजनन कार्यको लागि प्रयोगमा ल्याउने ।

४. **कार्यक्रमको अबधि:**

१. यो कार्यक्रममा सहकार्य गर्न सम्झौता भए पछि यसको आवश्यकता रहेसम्म वा अर्को नीति नआएसम्म सालवसाली रूपमा संचालन गरिने छ ।

५. **पकेट क्षेत्र छनौट गर्ने आधार** : जिल्ला तथा क्लस्टर/पकेट क्षेत्र छनौट देहायको आधारमा गरिनेछ ।

१. २० वटा वा सो भन्दा बढि दुधालु उन्नत नश्लका गाई भैसी व्यवसायीक रूपमा पालिएका फार्महरूको पर्याप्त संख्यामा रहेको ।

२. कार्यक्रम संचालन हुने स्थानहरूमा सडक, संचार र विजुली जस्ता भौतिक पूर्वाधारहरूको सुविधा भएको ।

३. बाह्रै महिना हरियो घाँसपात, डालेघाँस, पिउने पानी प्रशस्त उपलब्ध हुन सक्ने स्थान ।

४. यस कार्यक्रम भविष्यमा समेत विस्तार गर्न सकिने प्रचुर सम्भावना भएका क्षेत्रहरू ।
५. गाई भैसीको बंश सुधार गरी उत्पादकत्व बढाउने कार्यमा लाग्न ईच्छुक कृषकहरू भएको ।

६. **कार्यक्रम संचालनका लागि साझेदार छनौट** :
१. पशु उत्पादन निर्देशनालयले दफा १७ बमोजिम दुधालु गाईभैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रम संचालनको लागि जिल्ला छनौट गर्नेछ ।
२. जिल्ला पशुसेवा कार्यालयले दुधालु गाईभैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रम सन्चालन गर्नको लागि प्रस्ताव आव्हान गर्नेछ ।
३. जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलले प्राप्त प्रस्तावहरूको मूल्याङ्कन गरि साझेदारको छनौट गर्नेछ ।

७. **कार्यक्रम संचालन हुने स्थानहरु** : दफा १८ अनुसार छनौट भएका देहायका जिल्लाहरूका ल्कस्टरहरूमा अर्को निर्णय नभए सम्मको लागि यस कार्यक्रम सन्चालन गरिनेछ ।

वस्तुहरू	पूर्वाञ्चल विकास क्षेत्र	मध्यमाञ्चल विकास क्षेत्र	पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र
गाई	झापाको मदन स्मृति प्रतिष्ठान, मोरङ्ग, सुनसरी र सप्तरी (४)	चितवन, काठमाडौं, र दोलखाको प.वि.फार्म, जिरी (३)	नवलपरासी, रूपन्देही, कास्की र तनहुँ (४)
भैंसी	सप्तरी (१)	धनुषा, महोत्तरी, सर्लाही र काभ्रे (४)	नवलपरासी, कपिलवस्तु र कास्कीको प.वि.फार्म, पोखरा (३)

८. **सेवा संचालन प्रक्रिया** : यस कार्यक्रम वमोजिमको सेवा सञ्चालन गर्ने प्रकृया देहाय वमोजिम हुनेछ :
१. जिल्ला तथा क्षेत्रहरूको छनौंट गर्दा बढि दुध दिने उन्नत तथा बर्णशंकर गाई/भैंसीको वाहुल्यता भएको र भविष्यमा कार्यक्रमलाई विस्तार गर्न सकिने सम्भावना भएका स्थान/क्लस्टरहरूलाई प्राथमिकता दिई छनौंट गरिनेछ ।
२. दुधालु गाईभैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रमको विकास र विस्तार गर्न आसपासका अन्य कृषकहरूलाई पनि यस कार्यक्रमले समेट्दै जानेछ ।
३. कार्यक्रम सन्चालनको लागि फार्महरूको छनौंट गर्दा वर्षैभरी कम्तिमा २० गोटा १० लिटर भन्दा बढि दुध दिने गाईहरूको दुधको तथ्याङ्क र भैसीको सन्दर्भमा तराईमा वर्षैभरी कम्तिमा २ गोटा र पहाडमा कम्तिमा १ गोटा प्रति दिन ५ लिटर भन्दा बढि दुध दिने भैसीको दुधको तथ्याङ्क लिन सकिने फार्महरूको छनौंट गरिनेछ ।
४. आ.व. २०६९/७० वा सो भन्दा पहिले नै छनौंट भै कार्यक्रमहरू सन्चालन भएका फार्महरूको सन्दर्भमा उपदफा-२ अनुसारको गाईको संख्या कम्तिमा १० गोटा सम्म भएको फार्महरूमा कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिईनेछ भने १० भन्दा कम संख्यामा रहेका दुधालु गाईको गोठलाई कार्यक्रमबाट हटाईनेछ ।
५. दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रमको कृषकको फार्म, क्षेत्र तथा जिल्लाहरूको छनौंट क्रमस कृषकस्तर, समितिस्तर र जिल्लास्तरको आधारभूत सर्वेक्षणको आधारमा गरिनेछ ।
६. नयाँ छनौंट भएका गाई भैसी फार्महरूको लागि अनुसूची-५ (ग) अनुसार सम्झौता गरी कार्यक्रम सन्चालन गरिनेछ ।

७. छनौट भएका गाई र भैसी फार्महरूको तथ्याङ्क राखिनेछ ।
८. कार्यक्रममा समावेस गरिने आधार गाई भैसीहरूको पहिचान र दर्ता गरिनेछ ।
९. कार्यक्रममा समावेश पशुहरूको दुध उत्पादन, प्राकृतिक तथा कृत्रिम गर्भाधान, व्याएको रेकर्ड, दुधको रेकर्ड, शारिरीक तौल, फार्मबाट हटाईएको, अन्य फार्ममा सारिएको र पशु उपचारको रेकर्डहरू राखिनेछ ।
१०. कार्यक्रम सन्चालन कार्यबिधी अनुसूची-८ बमोजिम अनुसार हुनेछ ।
११. कार्यक्रम संचालन गर्न जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले स्थलगत निरीक्षण गरी प्रारम्भिक पशुपालन सर्बेक्षण सहित जिल्ला पशु विकास कार्यदलको स्विकृतीमा सन्चालन गर्नु पर्नेछ ।
१२. कार्यक्रम सन्चालनको लागि छनौट भएका साझेदार कृषक/संस्थाले अनुसुची-५ (ग) बमोजिम जिल्ला पशु सेवा कार्यालयसंग आवश्यक सम्झौता गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने छ ।
१३. दुधालु गाई भैसी नश्ल सुधार कार्यक्रममा समावेश हुन चाहने कृषकहरूले आफ्नो फार्म सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा दर्ता गरेको हुनु पर्ने छ ।
१४. दुधालु गाईभैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रम सन्चालन हुने पशुको गोठ बैज्ञानिकस्तरको तथा सफा, उज्यालो र हावादार हुनु पर्ने छ । पशुको गोठ निर्माण गर्दा अनुसूची-१४ अनुसार हुनुपर्ने ।
१५. दुधालु गाईभैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रममा समावेश गाई भैसीहरूमा असल व्यवस्थापन विधी अनुरूप पशु स्वास्थ्य सेवा जस्तैः टिट डिपिङ्ग, परजीवी नियन्त्रण, खोप आदि प्रदान गर्नुपर्नेछ र सो को सम्पुर्ण विवरण दुरूस्त राख्नु पर्नेछ ।
१६. दुधालु गाईभैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रममा समावेश गरीने दुधालु गाई भैसीहरूको प्राविधिक सूचक अनुसूचि-१३ बमोजिम हुनुपर्नेछ ।
१७. कार्यक्रम अन्तर्गत छनौंट भएका गाईहरूमा उच्च गुणस्तरको प्रमाणित सिमेनको प्रयोग गरी सो बाट जन्मेका बाच्छाहरूलाई उच्च गुणस्तरको (Top Bull) साँढेको रूपमा पालि देश भित्रै बिर्य उत्पादनको लागि पाल्ने ।
१८. उच्च प्रजनन गुणस्तर (High Breeding Value) भएका साँढेहरू कृत्रिम गर्भाधानको पहुँच नभएको क्षेत्रहरूमा प्राकृतिक गर्भाधानको लागि वितरण गरी स्थानिय तथा वर्णशंकर जातका गाई भैसीहरूमा प्रजनन गराई तिनीहरूको सन्तानको उत्पादन क्षमता बढाउने ।
१९. उच्च गुणस्तरका प्रमाणित बिर्यबाट जन्मेका बाच्छीहरूलाई उच्च सन्तान उत्पादन (Replacement Heifer) को लागि हुर्काउने ।
२०. कार्यक्रममा सहभागि कृषकहरूलाई प्रविधि विस्तारको लागि क्षमता अभिवृद्धी गर्न तालिम कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।
२१. फार्महरूमा मौसम र आवश्यकता अनुसार हिउँदे, बर्षे, वहुवर्षेघाँस तथा डाँले घाँस लगाएको हुनु पर्ने छ ।
२२. गाई तथा भैसीको वंशावलीमा आधारित क्षमताको अभिलेख (Pedigree Performance Recording System – PPRS) राखि एएच्क का आधारमा छनौंट गरिएका पशुहरूलाई उत्पादकत्वमा वृद्धि ल्याउन बंश सुधार कार्यक्रम (Genetic Improvement) मा समावेस गर्नु पर्दछ ।
२३. कार्यक्रममा समावेश गरिएका दुधालु गाईहरू तथा तिनीहरूमा उच्च गुणस्तरको प्रमाणित भालेको बिर्यबाट कृत्रिम गर्भाधान गराई जन्मेका बाच्छाबाच्छी तथा पाडापाडीहरूलाई ट्यागिङ्ग गर्ने दुधको अभिलेख लिने, विश्लेषण गर्ने तथा प्रतिवेदन प्रेषण गर्ने जस्ता कार्यहरू गरिनेछ । यी कार्यक्रम

अन्तर्गत अनुसूची-१० अनुसारका क्रियाकलापहरू संचालनमा रहने छन् ।

२४. कार्यक्रम सन्चालनमा प्रत्यक्ष सहयोगि ईन्सेमिनेटर, डाटा रेकर्डर, प्रयोगशालाका प्राविधिक, दुग्ध व्यवस्थापन ईकाईका सहयोगी, जिल्ला सुपरभाईजर, को-अर्डिनेटरहरूलाई अनुसूची-११ अनुसारको पारिश्रमिक दिई कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा सन्चालन गरिनेछ ।

२५. उच्च प्रजनन गुणस्तर (High Breeding Value) भएका साँढेहरू अनुसूची-१२ बमोजिम खरिद गरी कृत्रिम गर्भाधानको पहुँच नभएको क्षेत्रहरूमा प्राकृतिक गर्भाधानको लागि वितरण गरीनेछ ।

२६. यस कार्यक्रमसंग आवद्ध साझेदार सरोकारवालाहरूको प्राविधिक क्षमता अभिवृद्धि गर्दै लगिनेछ ।

परिच्छेद ४

कार्यक्रम सञ्चालनमा परिपोषण

१. **कोषको लेखा परिक्षणः** कोषको लेखा परिक्षण प्रचलित कानून वमोजिम गराउनु पर्नेछ र सो को प्रतिवेदन सम्वन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

२. **अनुगमन तथा पृष्ठपोषण** : कार्यक्रमको सञ्चालन एवं प्रभावकारीताको लागि कृषि विकास मन्त्रालय, पशु सेवा विभाग लगायत विभिन्न सरोकारवाला निकायहरूले सेवा सञ्चालनको अनुसूची-६ को फर्मेट अनुसार अनुगमन गरी सो को पृष्ठपोषण पशु उत्पादन निर्देशनालयमा दिनेछ ।

३. **तालिम तथा गोष्ठीको सञ्चालन** : स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम अनुसार केन्द्रीय, जिल्ला र गाउँ वा नगरस्तरिय गोष्ठी वा तालिममा पेश हुने कार्यपत्र र गोष्ठीको लागि आवश्यक वजेट तथा भौतिक सामाग्रीको व्यवस्था नेपाल सरकारको स्वीकृत मापदण्ड वमोजिम हुनेछ ।

४. **कार्यक्रममा संलग्न निकायहरुको भूमिका** : मासुको लागि पाडा हुर्काउने तथा उत्पादनशिल थारा भैसी संरक्षण कार्यक्रम सञ्चालनको लागि अनुसूची-९ (क) र दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रम सन्चालनको लागि अनुसूची-९ (ख) मा उल्लेख भए बमोजिम विभिन्न निकायहरूको भूमिका तथा दायित्व हुनेछ र त्यस्तो दायित्व पूरा गर्नु सम्वन्धित सवैको कर्तव्य हुनेछ ।

अनुसुची-५(ग)

(दफा २०.१२ सँग सम्बन्धित)

दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रमको लागि सम्झौता पत्रको नमुना

केन्द्रीय गाई भैसी प्रवर्द्धन कार्यालय हरिहरभवनको प्राविधिक नेतृत्वमा र जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, ... द्वारा संचालन गरिने दुधालु गाई/भैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रमको उद्देश्य अनुरूपको उपलब्धी हासिल गर्न जि.प.से.का, ... (यस पछि पहिलो पक्ष भनिने) र ..... उद्दमी/ कृषक/ समुह/ समिति/ सहकारी/ संघ/ संस्था ..... (यस पछि दोस्रो पक्ष भनिने) वीच तपसीलमा उल्लेखित शर्तहरूको अधिनमा रही उन्नत गाई भैसी श्रोतकेन्द्र स्थापना तथा संचालन गर्न द्विपक्षीय सम्झौता सम्पन्न भयो ।

१. दोश्रो पक्षले अनिवार्य रूपमा कम्तिमा २० गोटा उत्पादनशिल उन्नत दुधालु गाई/ भैसी पालेको हुनु पर्ने छ ।

२. पहिलो पक्षबाट "दुधालु गाई / भैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रम संचालन निर्देशिका, २०७०" मा उल्लेख भए अनुसार गोठ सुधार तथा व्यवस्थापन, आवश्यक उपकरण तथा सामग्री र प्राविधिक सेवा दोश्रो पक्षलाई उपलब्ध गराउनेछ ।

३. दोश्रो पक्षको पशुको गोठ बैज्ञानिकस्तरको तथा सफा र हावादार हुनु पर्ने छ । यस्ता गोठहरूको गोबर

व्यवस्थापन स्वच्छ तरीकाको हुनुपर्ने र गोबर ग्यास उत्पादनमा जोड दिनु पर्ने र कम्पोष्ट मल उत्पादनमा समेत अभ्यास भएको हुनुपर्नेछ ।

४. दोश्रो पक्षले आफ्नो दुधालु पशुहरूमा दुध दुहुनु अगाडी र दुध दुहे पछि अनिबार्य रूपले टिट डिपिङ्ग गर्नु पर्ने ।

५. दोश्रो पक्षले आफ्नो फार्ममा रहेको सम्पुर्ण पशुहरूमा ६/६ महिनामा खोरेत, एच.एस. तथा बि.क्यु.को खोप लगाउनु पर्नेछ ।

६. दोश्रो पक्षले आफ्नो पशुहरूमा औषधि गरेको वा खोप लगाएको सम्पुर्ण विवरण दुरूस्त राख्नु पर्ने छ ।

७. दोश्रो पक्षले आफ्नो फार्ममा सिजन र आवश्यकता अनुसार घाँस तथा डाँले घाँस लगाएको हुनु पर्ने छ । हे र साइलेज प्रबिधि उपयोग गरेको हुनुपर्ने छ ।

८. दोश्रो पक्षले गाई /भैसीको वंशावलीमा आधारित क्षमताको अभिलेख (Pedigree Performance Recording System – PPRS) को लागि पहिलो पक्षलाई सहयोग पुऱ्याउने छ ।

९. दोश्रो पक्षले गाई/भैसीमा युरिया मोलासेस मिनरल ब्लकको उपयोग गरेको हुनुपर्ने साथै लाभ लागत निकाल्ने गर्नुपर्छ । साथै क्रमिक रूपमा टोटल मिक्सड रासनको उपयोग गर्दै जानु पर्छ ।

१०. पहिलो पक्षले दोश्रो पक्षको गाई/ भैंसीको ट्यागिङ्ग गर्ने, दुधको अभिलेख लिने, विश्लेषण गर्ने कार्य गरिनेछ ।

११. दोश्रो पक्षले पशुहरू खरिद तथा बिक्रि गर्दा अनिवार्य रूपमा पहिलो पक्षलाई जानकारी गराई खरिद बिक्रि गर्नेछ ।

१२. दोश्रो पक्षले पालन गरीएका दुधालु गाई/भैसीलाई नियमित दानापानी, गोठ, सरसफाई, औषधी उपचार जस्ता कार्यहरूमा विशेष ध्यान दिई पशुहरूलाई स्वस्थ तथा तन्दुरूस्ती राख्नु पर्ने छ ।

१३. पहिलो पक्षले उपलब्ध गराएको सेवा सुविधाको दोस्रो पक्षले दुरूपयोग गर्न पाउने छैन ।

१४. संभौता अनुसार कार्य गर्दा भवितव्यमा परि नोक्सान भएमा पहिलो पक्ष जिम्मेवार रहने छैन । सो फार्ममा रहेको पशुधनको संरक्षण कार्यको लागि सम्भव भए सम्म पशु विमा कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्नेछ ।

प्रथम पक्ष	दोस्रो पक्ष
जि.प.से. का.को तर्फबाट सहिगर्नेको	अध्यक्षको
नाम :	नाम :
पदः	ठेगानाः
दस्तखतः	दस्तखत :
मितिः	मिति :
कार्यालयको छाप :	औठा छाप
रोहबर	रोहबर
योजना शाखा, जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	गाउं बिकास समितिको कार्यालय

द्रष्टब्य : जि.प.से.का ले आवश्यकता अनुसार उल्लेखि शर्तहरूमा थप गर्न सक्ने छ ।

अनुसुची–६

(दफा २२ संग सम्बन्धित)

कार्यक्रम अनुगमनको ढाँचा

१. जिल्ला :-

२. कार्यक्रम सन्चालन भएको केन्द्रको नाम र ठेगाना :-

३. संचालक संस्थाको नाम र ठेगाना :-

४. सेवा संचालन भएको साल र महिना :-

५. कार्यक्रम सन्चालन गर्न कोषको स्थापना भएको साल र महिना:-

६. कोष आम्दानी विवरण :-

क. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयबाट प्राप्त रकम :- रू.

ख. साझेदार संस्थाबाट प्राप्त रकम :- रू.

ग. अन्य संस्थाहरूबाट प्राप्त रकम :- रू.

घ. सेवा शुल्कबाट रकम :- रू.

ङ. बैङ्क खातामा जम्मा गरिएको कोषको रकमबाट प्राप्त व्याज रकम :- रू.

च. अन्य श्रोतबाट प्राप्त भएको रकम :- रू.

कुल जम्मा रकम :- रू.

७. कोषको खर्च विवरण :-

क. पशुहरूलाई ड्रेन्चिङ्ग तथा भ्याक्सिनेसनको लागि खर्च भएको रकम :- रू.

ख. सेवा उपभोग वापत प्रोत्साहन खर्च रकम :- रू.

ग. हालसम्मको खर्च रकम :- रू.

घ. कोषमा बाँकी मौज्दात रकम :- रू.

८. कोषबाट हालसम्म सहयोग प्राप्त गर्ने जम्मा कृषक संख्या :-

९. कोषमा रकम सहयोग गर्ने अन्य संस्थाहरूको नाम र सहयोग रकम :-

१०. ठाउँ अनुसार गोठको बनावट बैज्ञानिक भएको वा नभएको बारे विवेचना :

११. पशुहरूको लागि हरियो घाँसको उपलब्धता :

क. प्रशस्त पुग्ने ख. ठिकै पुग्ने ग. नपुग्ने

१२. घाँसको जात र घाँस लगाएको क्षेत्रफल

क. हिउँदे घाँसको : ख. वर्षेघाँसको : ग. वहुवर्षेघाँसको :

१३. दाना दिएको वा नदिएको र दिएको भए प्रति पशु प्रति दिन कति परिमाणमा दिएको छ ?

१४. पशुहरूलाई आन्तरिक तथा वाह्य परजिवी विरूद्ध औषधि गरे नगरेको र गरेको भए कहिले र कुन औषधिबाट गरेको हो सो को विवरण

१५. रोगहरू विरूद्ध खोपहरू लगाएको भए कहिले र कुन कुन खोप लगाएको हो सो को विवरण :

१६. पशुहरूको स्वास्थ अवस्था :

निरीक्षण कर्ताको नामः- संरक्षण केन्द्रको अध्यक्षको नामः-

पद हस्ताक्षर

निरीक्षण मितिः- मिति

अनुसूची-७

(दफा ८ र १४ संग सम्बन्धित)

प्रगति विवरण पठाउने फारामको ढांचा

.....महिना/चौमासिक/अष्ठमासिकको लक्ष्य र प्रगति

१. संस्थाको नाम : सम्पर्क व्यक्तिको नाम : टेलिफोन सम्पर्क नम्वरः

ठेगानाः जिल्ला गा.वि.स.: वडा नं.: गाउं/टोल :

२. आ.व. ३. महिना ३) प्रगति प्रतिवेदन अवधि : अर्धवार्षिक/वार्षिक

क्र. सं.	कार्यक्रम विवरण	इकाई	बार्षिक लक्ष्य	बार्षिक बजेट	..... चौमासिक लक्ष्य	..... चौमासिक बजेट	यस महिनाको प्रगति	यस महिनाको खर्च	..... चौमासिक प्रगति	..... चौमासिक खर्च	हालसम्मको प्रगति	हालसम्मको खर्च	कैफियत
१													
२													
३													
४													
५													

आईपरेका बाधा अड्चनहरू :

१.

२.

३.

४.

समाधानको लागि सुझावहरू

१.

२.

३.

प्रगति तयार गर्नेको नामः-

हस्ताक्षर

पद :

मिति :

केन्द्रको प्रमुखको नाम :

हस्ताक्षर :

पद :

मिति :

अनुसूची–८

(दफा २०.१० सँग सम्बन्धित)

दुधालु गाईभैसी वंश शुधार कार्यक्रम संचालन कार्यविधी

२.१ **प्राकृतिक गर्भाधान सेवा**

क्र. सं.	कार्यविधी	जिम्मेवार निकाय	लाग्ने समय
१	ब्रीडर समुह/समिती गठन गरी नश्ल सुधार कोष स्थापना गर्ने ।	जि.प.से. कार्यालय, स्थानीय कृषक	१ हप्ता
२	सम्वन्धित कृषकहरूको अभिमुखीकरण गोष्ठी गर्ने	रा.प.प्र.केन्द्र, के.गा.भै.प्र.कार्यालय, जि.प.से.का., स्थानीय निकाय, सरकारी तथा गैर सरकारी संस्थाहरू	१ दिन
३	ब्रीडर समुह, स्थानीय निकाय र जि.प.से.का. विच सम्झौता	ब्रीडर समुह, जि.प.से.का., रा.प.प्र.केन्द, के.गा.भै.प्र.का., प.उ.निर्देशनालय	३ दिन
४	प्रजनन्का लागि राँगो, साँढे,बोका, बंगुर (स्वैच्छिक) वितरण	जि.प.से.का., रा.प.प्र.केन्द	
५	प्रजनन केन्द्र क्षेत्र भित्रका कम उत्पादक स्थानीय भाले तथा पोथी पशुहरूलाई बन्ध्याकरण र छनौट गरी हटाउने	ब्रीडर समुह, राष्ट्रिय पशु प्रजनन् केन्द, पशु उत्पादन निर्देशनालय	२ हप्ता
६	सहकार्यमा चरन तथा घाँसेवाली विकास, पशु स्वास्थ्य, पोषण तथा व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, ब्रीडर समुह	१ वर्ष
७	कार्यक्रम अनुगमन	जि.प.से.का., क्षे.प.से.नि., रा.प.प्र. केन्द, के.गा.भै.प्र.कार्यालय, प.उ. निर्देशनालय	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
८	इनब्रीडिङ्ग न्युनीकरणको लागि भाले साटासाट कार्यक्रम	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालय	साँढे २ वर्ष राँगो ३ वर्ष अन्य १ वर्ष
९	लाभ लागत र तथ्यांक विश्लेषण	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	१ महिना

२.२ **कृतिम गर्भाधान सेवा**

क्र. सं.	कार्यविधी	जिम्मेवार निकाय	लाग्ने समय
१	कृतिम गर्भाधान केन्द्र स्थापनाको लागि तथ्यांक संकलन र स्थान छनौट	स्थानीय निकाय, स्थानीय प्राविधिक, गैर सरकारी संस्था, जि.प.से.का. र रा.प. प्र.केन्द	१ हप्ता
२	कम्तीमा ३ जना प्राविधिकहरू सेवा पुऱ्याउन सक्ने	स्थानीय निकाय र जि.प.से.का.	१ हप्ता

क्र. सं.	कार्यविधी	जिम्मेवार निकाय	लाग्ने समय
३	सहकार्यको लागि समझौता	स्थानीय निकाय, प्राविधिकहरू, जि.प.से.का. र राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द	२ हप्ता
४	सहकार्यको लागि अभिमुखीकरण अर्न्तक्रिया तथा कार्ययोजना बनाउने	स्थानीय निकाय, प्राविधिकहरू, गैर सरकारी संस्था, जि.प.से.का., पशु प्रजनन कार्यालय र राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द	१ दिन
५	स्थानीय पशुहरूमा कृ.ग.द्धारा नश्ल सुधार	प्राविधिकहरू, जि.प.से.का., प्रजनन कार्यालय र राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द	नियमित
६	कृ.ग. गरिएका पशुहरूको तथ्यांक, विवरण, रेकर्ड, प्रगती पठाउने	प्राविधिकहरू र जि.प.से.का.	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
७	अनुगमन तथा मुल्यांकन	जि.प.से.का., पशु प्र. कार्यालय र रा.प. प्र. केन्द	मासिक, चौमासिक, वार्षिक
८	कृतिम गर्भाधानको लागि उपकरण खरीद	राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द्र, जि.प.से.का.,स्थानीय निकाय,प्राविधिकहरू,	१ महिना
९	पशु स्वास्थ्य, पोषण तथा व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द	१ वर्ष

२.३ जिल्लाहरु सित सहकार्यमा स्थानीय गाईभैसीमा कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम विस्तार गर्न सन्चालन गरिने मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरु :

क्र. सं.	कार्यक्रम	जिम्मेवार निकाय	लाग्ने समय
१	स्थानीय गाईको तथ्यांक संकलन	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र कृषकहरू	
२	स्थानीय गाईपालक कृषक समुह/समिती गठन र परिचालन	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र कृषकहरू	
३	स्थानीय गाईपालक कृषकहरूसित अन्तरक्रिया	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द र पशु प्रजनन् कार्यालय	
४	१०० स्थानीय गाईमा डिवर्मिङ्ग तथा मिनरल मिक्स्चर सप्लीमेन्ट	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द	
५	एककालिन कृत्रिम गर्भाधानको लागी हार्मोन प्रयोग	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द र पशु प्रजनन् कार्यालय	
६	२४ घण्टा, ४८ घण्टा र ७२ घण्टामा कृत्रिम गर्भाधान	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द र पशु प्रजनन् कार्यालय	
७	पशु पोषण, तालिम तथा घाँसको विउ वितरण	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द र राष्ट्रिय चरन तथा पशु आहारा केन्द्र	

क्र. सं.	कार्यक्रम	जिम्मेवार निकाय	लाग्ने समय
८	गर्भ परिक्षण तथा रिपोटिङ्ग	जि.प.से.का., राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द	
९	अनियन्त्रित इनब्रिडिङ्ग रोक्न कमसल साँढे तथा राँगो बन्ध्याकरण गर्ने तथा हटाउने	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, क्षेत्रिय पशु सेवा निर्देशनालय	
१०	कार्यक्रम अनुगमन (मासिक, चौमासिक तथा वार्षिक)	जि.प.से.का., पशु प्र. कार्यालय, राष्ट्रिय प.प्र. केन्द, क्षे.प.से.नि., पशु उत्पादन निर्देशनालय	

२.४ दुध उत्पादनका विद्यमान तथा सम्भाव्य क्षेत्रहरुमा अस्थायी रुपले घुम्ती कृत्रिम गर्भाधान सेवा आवश्यकता अनुसार उपलब्ध गराउने

क्र. सं.	कार्यक्रम	जिम्मेवार निकाय	लाग्ने समय
१	दुध उत्पादन क्षेत्रको पहिचान तथा तथ्यांक संकलन	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र पशु प्रजनन् कार्यालय	१ हप्ता
२	कृषकहरू सित अर्न्तक्रिया तथा सहकार्यको लागी सम्झौता	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र पशु प्रजनन् कार्यालय	१ दिन
३	इन्सिमिनेटरको जिम्मेवारी तोक्ने	पशु प्रजनन् कार्यालय	१ दिन
४	घुम्ती कृतिम गर्भाधान संचालन गर्न केन्द्रहरू तोक्ने	पशु प्रजनन् कार्यालय	१ वर्ष
५	घुम्ती कृतिम गर्भाधानको अनुगमन तथा गर्भ परिक्षण	जि.प.से.का., राष्ट्रिय प.प्र. केन्द, पशु प्र. कार्यालय र क्षेत्रिय पशु सेवा निर्देशनालय	१ वर्ष
६	घुम्ती कृतिम गर्भाधानको रिर्पोटिङ्ग तथा प्रगती संप्रेषण	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र पशु प्रजनन् कार्यालय	मासिक, चौमासिक र वार्षिक
७	घुम्ती कृतिम गर्भाधानमा संलग्न निजी तथा सरकारी इन्सिमिनेटरहरू सित अन्तरक्रिया	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द, पशु प्रजनन् कार्यालय र पशु उत्पादन निर्देशनालय	१ दिन
८	घुम्ती कृतिम गर्भाधानको संचालन सम्वन्धी प्रभावकारिता अध्ययन	राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द	१ महिना

२.५ एककालीन कृतिम गर्भाधान संचालन गरी नियमित रुपले सेवा प्रदान गर्ने

क्र. सं.	कार्यक्रम	जिम्मेवार निकाय	लाग्ने समय
१	स्थानीय गाईको तथ्यांक संकलन	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र कृषकहरू	१ हप्ता
२	स्थानीय गाईपालक कृषक समुह/समिती गठन र परिचालन	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र कृषकहरू	१ दिन

क्र. सं.	कार्यक्रम	जिम्मेवार निकाय	लाग्ने समय
३	स्थानीय गाईपालक कृषकहरूसित अन्तरक्रिया	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द	१ दिन
४	१०० स्थानीय गाईमा डिवर्मिङ्ग तथा मिनरल मिक्स्चर सप्लीमेन्ट	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द	२ दिन
५	एककालिन कृत्रिम गर्भाधानको लागी हार्मोन प्रयोग	जिल्ला प.से.कार्यालय, रा.प.प्र.केन्द र पशु प्र. कार्यालय	१ दिन
६	पशु पोषण, तालिम तथा घाँसको विउ वितरण	जिल्ला प.से.कार्यालय, रा.प.प्र.केन्द र रा.च. तथा प.आ. केन्द्र	१ दिन
७	गर्भ परिक्षण तथा रिपोटिङ्ग	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, राष्ट्रिय पशु प्रजनन केन्द	३ महिना
८	अनियन्त्रित इनब्रिडिङ्ग रोक्न कमसल साँढे तथा राँगो बन्ध्याकरण गर्ने तथा हटाउने	जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, क्षेत्रिय पशु सेवा निर्देशनालय	१ वर्ष
९	कार्यक्रम अनुगमन (मासिक, चौमासिक तथा वार्षिक)	जि.प.से. का., क्षे.प.से.नि., पशु प्र. कार्यालय, राष्ट्रिय प.प्र. केन्द र पशु उत्पादन निर्देशनालय	१ वर्ष

अनुसूची–९ (क)

(दफा २४ सँग सम्बन्धित)

कार्यक्रम सञ्चालनको सम्वन्धमा विभिन्न निकायको भूमिका तथा दायित्व

१. **कार्यक्रम सन्चालक साझेदार संस्था :**

१. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयसँग भएको सम्झौता अनुरूप कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

२. सम्झौता अनुसार केन्द्र स्थापना गरी सेवा संचालन गर्ने ।

३. कार्यक्रम संचालनको लागि गर्ने सहकार्यको कार्ययोजना तयार गरी प्रस्ताबको रूपमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पेश गर्ने ।

४. कार्यक्रम सन्चालन भएको केन्द्रको साइनबोर्ड सवैले देख्ने गरी राख्ने ।

५. साझेदार संस्थाले चाहेमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयसंग समन्वय गरी कार्यक्रमको दिगो सन्चालनको लागि कोषको स्थापना गर्ने र सो को लागि आर्थिक सहयोग जुटाउन विभिन्न निकायसंग समन्वय गर्ने ।

६. पालिएका पशुहरूको गोठ, आहारा, स्वास्थ्य तथा बिमा लगायत अन्य व्यवस्थापकीय एवं बजारीकरण कार्यको लागि पूर्ण रूपमा जिम्मेवारी लिने ।

७. प्रत्येक महिना वित्तिय तथा कार्य प्रगति नियमित रूपमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पठाउने ।

८. गोठ, आदि निर्माण गर्दा स्थानियस्तरमा उपलब्ध श्रोत र सामाग्रीहरूको अधिकतम प्रयोग गरी निर्माण गर्ने ।

१०. आवश्यकता अनुसार अन्य भौतिक संरचना तथा पुर्वाधार विकास र औजार, सामाग्री, औषधि आदि ब्यवस्थापन गर्ने ।

११. जिल्ला पशु सेवा कार्यालय/पशु सेवा केन्द्र, उपकेन्द्र/सम्वन्धित निकायले दिएका सुझावहरू कार्यान्वयन गर्ने गराउने ।
१२. आवस्यकता अनुसार केन्द्रमा प्रदान गरिएका सेवाहरूको सम्पूर्ण अभिलेख व्यवस्थापन गर्ने ।
१३. अनिवार्य रूपमा पशुहरूको शारिरीक तौल, भ्याक्सिनेसन, ड्रेन्चिङ्ग, स्वास्थ्य तथा पशुहरू खरिद बिक्रीको रेकर्डको अभिलेख व्यवस्थित गरी राख्ने र सो को विवरण समेत प्रगतिमा समाबेश गर्ने ।
१४. आफ्नो इलाकाको पशु सेवा केन्द्र/उपकेन्द्रसंग नियमित सम्पर्क एवं समन्वयमा रहने ।
१५. सन्चालित कार्यक्रम बारे वार्षिक कार्य प्रगतिको समिक्षा तथा सार्वजनिक सुनुवाई गर्ने गराउने ।

२. **पशु सेवा केन्द्र/उप-केन्द्र :**

१. आफ्नो कार्यक्षेत्रको मातहतमा रहेका कार्यक्रम सन्चालन भएको केन्द्रको नियमित निरिक्षण, अनुगमन गरी आवश्यक प्राविधिक सेवा उपलब्ध गराउने ।
२. कार्यक्रम संचालन गर्न कुनै किसिमको समस्या भएमा वा कुनै सल्लाह सुझाव भए जिल्ला पशु सेवा कार्यालयलाई समयमै जानकारी गराउने ।
३. केन्द्र स्थापना तथा संचालनमा प्रत्यक्ष सहभागी भई कार्यक्रम सम्पन्न गर्न स्थानीयस्तरमा सम्वन्धित सरोकारवालाहरूसंग समन्वय गर्ने ।
४. पशुहरूको बिक्रि वितरण र नयाँ पशुहरू खरिद तथा हस्तान्तरणको लागि सम्बन्धित संस्था तथा पकेट क्षेत्रको अभिलेखिकरण र सहजिकरण गर्ने ।
५. कार्यक्रम सन्चालित केन्द्रहरूवाट मासिक प्रगति संकलन गरी प्रत्येक महिनाको मसान्त भन्दा ५ दिन पहिले प्राप्त हुने गरी सम्वन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पठाउने ।

३. **जिल्ला पशु सेवा कार्यालय :**

१. केन्द्र स्थापना हुन सक्ने सम्भावित क्षेत्रको प्रारम्भिक तथ्याङ्क संङ्कलन तथा विवरण तयार गर्ने ।
२. केन्द्र संचालनको लागि साझेदार निकायहरूबाट प्रस्ताव आह्वान गर्ने र छनौटको लागि जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलमा पेश गर्ने ।
३. जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदलबाट मूल्याङ्कनको आधारमा छनौट भएका साझेदार संस्थासंग केन्द्र संचालन गर्न सम्झौता गर्ने ।
४. केन्द्रमा आवद्ध कृषकहरूको क्षमता अभिबृद्धिका लागि तालिम, गोष्ठी संचालन गर्ने ।
५. प्रत्येक चौमासिकमा कम्तीमा एक पटक केन्द्रको स्थलगत अनुगमन निरिक्षण गरि प्रतिवेदन पेश गर्ने तथा समय समयमा केन्द्रहरूलाई आवश्यक सल्लाह सुझाव दिने ।
६. जिल्ला भित्र रहेका यस्ता व्यवसायिक पाडापालन गर्ने केन्द्रहरूको अनिबार्य दर्ता गरी प्रमाणपत्र दिनुपर्ने छ र सो प्रमाणपत्र सम्बन्धित केन्द्रहरूले स्पष्ट देखिने गरी राख्नु पर्नेछ ।
७. केन्द्रमा पालिएका पशुहरूको प्राविधिक परिक्षण गरी उपयुक्त पशुहरू बिक्रि लगाउन आवश्यक व्यवस्था मिलाउने ।
८. स्थानीय संचार माध्यमहरूबाट कार्यक्रमसंग सम्बन्धित विषयमा अभिप्रेरित गर्न जनचेतनामुलक सन्देशहरूको प्रचार प्रसार कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने ।
९. जिल्लामा संचालित सबै केन्द्रहरूको भिन्दा भिन्दै तथा एकमुष्ट प्रगति संयोग गरि प्रत्येक महिनाको मसान्त भन्दा १ दिन पहिले सम्वन्धित क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालय तथा केन्द्रिय गाई/भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयमा प्राप्त हुने गरी अनिवार्य रूपमा मासिक, चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पठाउने ।

४. **केन्द्रीय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय :**

१. मासुको लागि पाडा हुर्काउने तथा उत्पादनशिल थारा भैसी संरक्षण कार्यक्रमको प्रमुख संयोजकको रूपमा कार्य गर्ने ।

२. सम्बन्धित केन्द्रहरूमा एकीकृत गोठ व्यवस्थापन, पशु आहारा तथा घाँस विकास, पशु स्वास्थ्य आदि कार्यक्रमहरू संचालन गर्दा सम्बन्धित सरोकारवालाहरूसंग समन्वय गर्ने गराउने ।

३. कार्यक्रमसंग आवद्ध सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धिको लागि आवश्यक तालिम संचालन गर्न गराउन सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गर्ने ।

४. प्रविधि सम्बन्धी आवश्यक सामाग्री तयार गरी प्रचार प्रसार गर्ने ।

५. आवश्यकता अनुसार जिल्लाहरूलाई प्राविधिक परामर्श तथा अन्य सल्लाह सुझाव दिने ।

६. अपेक्षित उपलब्धि प्राप्तिका लागि जिल्ला पशु सेवा कार्यालय तथा केन्द्रहरूको नियमित अनुगमन, सुपरिवेक्षण गर्ने गराउने र सो को प्रतिबेदन पशु उत्पादन निर्देशनालयमा पठाउने ।

७. कार्यक्रमको मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पशु उत्पादन निर्देशनालयमा पठाउने ।

६. **राष्ट्रिय चरन तथा पशु आहारा केन्द्र :**

१. कार्यक्रम सन्चालन भएका केन्द्रहरूलाई घाँसेवाली एवं कृषिजन्य उप-पदार्थमा आधारित प्रविधिहरूको अवलम्बनको लागि आवश्यक सेवा तथा सुझाव दिने ।

२. पशु आहारा सम्बन्धी कृयाकलापहरूको अनुगमन, निरिक्षण र समन्वय गरी प्राबिधिक पृष्ठपोषण तथा सुधारका कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने गराउने ।

७. **क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयहरु:**

१. कार्यक्रमको प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयनको लागी केन्द्रहरूको अनुगमन, निरिक्षण गरी प्रतिवेदन सम्बन्धित निकायमा पृष्ठपोषणको लागि पठाउने ।

२. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयहरूबाट प्राप्त प्रगति प्रतिवेदनहरू एकिकृत गरी सम्बन्धित निकायमा तोकिएको समय सिमा भित्र पठाउने ।

८. **पशुपंक्षी बजार प्रबर्द्धन निर्देशनालय:**

१. केन्द्रवाट उत्पादित पशु तथा पशु जन्य उत्पादनहरूको सहज वजारिकरणका लागी सहयोग र समन्वय गर्ने ।

९. **पशु स्वास्थ्य निर्देशनालय तथा अन्तरगतका कार्यालयहरु**

१. केन्द्रहरूमा रहेका पशुहरूको स्वास्थ्य व्यवस्थापनको लागि निर्देशनालय मातहतका निकायहरूलाई परिचालन गरी सहयोग र समन्वय गर्ने गराउने ।

१०. **पशु उत्पादन निर्देशनालय:**

१. कार्यक्रमको निर्देशिका/कार्यविधी तयार गरी स्विकृत गराउने र सम्वन्धित कार्यालयहरूलाई कार्यक्रम कार्यान्वयनको अख्तियारी पठाउने ।

२. कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सम्वन्धित निर्देशनालय, विभाग, मन्त्रालय र अन्य सरोकारवाला निकायहरूसंग समन्वय गर्ने ।

३. सन्चालित कार्यक्रमको नियमित सुपरिवेक्षण, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने गराउने तथा विभिन्न निकायबाट प्राप्त निरिक्षण प्रतिवेदन अनुसार सम्वन्धित निकायहरूलाई समय मै सुधारको लागि पृष्ठपोषण गर्ने ।

४. कार्यक्रमको वार्षिक तथ्याङ्कहरू अध्यावधिक गरी सम्वन्धित निकायमा प्रतिवेदन पेश गर्ने गराउने ।

५. कार्यक्रमको मासिक, चौमासिक र वार्षिक प्रगति विवरण पशु सेवा विभागमा पठाउने ।

११. **पशु सेवा बिभाग**

१. कार्यक्रमहरूको तर्जुमा, बजेट बिनियोजन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।

२. कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने ।

३. निर्देशिका/कार्यबिधी स्वीकृति, संशोधन तथा परिमार्जन एवं आबश्यकता अनुसार अन्य निकाय सित समन्वय गर्ने ।

४. कार्यक्रमलाई केन्द्रिय रूपमा संयोजन, समन्वय तथा संचालन गर्न नीतिगत ब्यवस्थापन गर्ने ।

अनुसूची–९ (ख)

(दफा २४ सँग सम्बन्धित

दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रम कार्यन्वयन प्रक्रिया र जिम्मेवारी

१. **कृषक :**

१. पशु बथानहरूको छनौट, पशु स्वास्थ्य, पशु आहारा, दुध उत्पादन, कृत्रिम गर्भाधान, बाच्छा बाच्छीको अवस्था बारेका सूचना सम्बन्धित व्यक्ति वा संस्थालाई दिने ।

२. पशुको दुध उत्पादनको रकर्ड लिने कार्यमा रेकर्डरलाई पूर्ण सहयोग गर्ने ।

३. दुधालु गाई तथा भैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रम समुह/समिती/संघ/सहकारी गठन गर्ने

४. जर्सी तथा होलष्टिन गाई र मुर्रा भैंसीको अलग अलग हर्ड बुक राखी खरीद बिक्रि र श्रोत केन्द्र व्यवस्थापन गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने ।

५. दुधको परीक्षण पश्चात रिपोर्ट संकलन गरी रेकर्ड राख्ने ।

६. थुनेलो रोगको अवस्थावारे जानकारी राख्ने र आवश्यकता अनुसार थुन चोप्ने ९त्भबत म्ष्उउष्लन० प्रविधि अपनाउने तथा आवस्यकीय उपचार गराउने ।

७. कृत्रिम गर्भाधान गर्दा प्राप्त राँगो/रांढेको विवरण अधिलेखको रूपमा दुरूस्त राख्ने ।

२. **रेकर्डर :**

१. रेकर्डर सरकारी तथा प्राईभेट हुन सक्नेछ ।

२. मासिक रूपमा कृषकहरूको घर घरमा गएर नियमानुसार दुधको नमूना संकलन गरी परीक्षणका लागि जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पठाउने ।

३. फर्मेट अनुसारको अभिलेख लिने र सम्बन्धित निकायमा पठाउने ।

४. रेकर्ड गरिने पशुहरूमा पशु स्वास्थ्य लगायतका समस्याहरू देखा परेमा सम्बन्धित पशु केन्द्र वा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा जानकारी गराउने ।

५. आवश्यकता अनुसार जिल्ला पशु सेवा कार्यालय वा अन्य निकायबाट पशुहरूको अनुगमन तथा अन्य कुनै किसिमको कार्यक्रम संचालन भएमा सो कार्यमा सहयोग गर्ने ।

३. **इन्सिमिनेटर :**

१. इन्सिमिनेटर सरकारी तथा प्राईभेट हुन सक्नेछ ।

२. इन्सिमिनेटरको मुख्य कार्य दुध उत्पादनको लागि वंश सुधार कार्यक्रम (Dairy Cattle and Buffalo Improvement Program) को लागि छुट्याइएको उच्च गुणस्तरको प्रमाणित सिमेन संचय गर्ने र कृत्रिम गर्भाधान गर्ने हुनेछ ।

३. कृत्रिम गर्भाधान गरेपछि सो को विवरण सम्बन्धित रेकर्डरलाई उपलब्ध गराउने एवं अधिलेख भर्न

र दुरूस्त राख्न मद्दत गर्ने ।

४. गर्भ परिक्षण गर्ने तथा जन्मेको बाच्छाबाच्छी/पाडापाडीको अभिलेख राख्न सहयोग गर्ने ।

५. आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित सेवा केन्द्र र जिल्ला पशु सेवा कार्यालयका प्रमुख तथा सुपरभाईजरले तोकेको अत्तरदायित्व बहन गर्ने ।

४. **सेवा केन्द्र/उपकेन्द्र :**

१. उन्नत साँढे, राँगो, गाई तथा भैंसीलाई ट्यागिङ्ग गर्ने ।

२. फार्महरूको अभिलेख दुरूस्त राख्ने ।

३. अभिलेख लगाएतका अन्य कुनै समस्या भएमा सो को जानकारी जि.प.से.का.लाई दिने ।

४. मासिक रूपमा होलष्टिन, जर्सी र मुर्रा समुह/समिती/संघको बैठक बस्ने र सो को जानारी जि.प.से.का.लाई दिने ।

५. प्रत्येक फार्ममा जन्मेका बाच्छाबाच्छी तथा पाडापाडीहरूको अभिलेख दुरूस्त राख्ने तथा सो को विवरण एवम् आपूर्ति अवस्था जि.प.से.का.लाई उपलब्ध गराउने ।

६. दुधालु गाई तथा भैंसीको वंश सुधार कार्यक्रम (Dairy Cattle and Buffalo Improvement Program) मा दर्ता भएका फार्मको महिनाको एक पटक अनुगमन गर्ने ।

७. मासिक/चौमासिक/वार्षिक प्रगती जि.प.से.का.मा पठाउने ।

५. **जिल्ला पशु सेवा कार्यालय :**

१. नियुक्त गरिएको तालिमप्राप्त प्राविधिकबाट जिल्ला पशु सेवा सेवा कार्यालयमा राखिएको विद्युतीइ मेसिन :षपि क्अबललभच बाट दुधको परीक्षण गर्ने ।

२. दुधालु गाईको वंश सुधार कार्यक्रम (Dairy Cattle and Buffalo Improvement Program) अर्न्तगतका फार्मको अनुगमन गरी पशुहरूको उत्पादन क्षमताको अभिलेख राख्ने ।

३. दुधालु गाईको वंश सुधार कार्यक्रम (Dairy Cattle and Buffalo Improvement Program) मा संलग्न फर्म वितरण गर्ने ।

४. जर्सी तथा होलष्टिन गाई र मुर्रा भैंसीको समुह/समिती/संघ/सहकारी गठन गर्ने ।

५. सम्बन्धित फार्मका कृषकहरूलाई अभिमुखीकरण गोष्ठीद्धारा कार्यक्रमका उद्देश्यबारे जानकारी गराउने ।

६. कृषकले निर्वाह गर्नुपर्ने दायित्वबारे जानकारी गराई कार्य संचालन सम्झौता गर्ने ।

७. नयाँ जन्मेका बाच्छाबाच्छी/पाडापाडीलाई ट्यागिङ्ग गर्ने ।

८. अभिलेखकर्ताबाट अभिलेख संकलन गरी पशु प्रजनन् महाशाखा (नार्क), राष्ट्रिय पशु प्रजनन् केन्द्र (पोखरा) र केन्द्रिय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय, हरिरहभवनमा पठाउने ।

९. पशु स्वास्थ्य परीक्षणभ गरी सो को रेकर्ड दुरूस्त राख्ने ।

१०. फार्महरूको मासिक अनुगमन गरी प्रतिवेदन पठाउने ।

११. सङ्कलन गरिएका दुधका नमुनाहरू मिल्क स्क्यानरबाट परीक्षण गरी सो को फर्मेट यथाशीघ्र पशु प्रजनन् महाशाखा, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद (नार्क), राष्ट्रिय पशु प्रजनन् केन्द्र, केन्द्रिय गाईभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय, हरिहरभवनमा पठाउने ।

१२. पशु स्वास्थ्य, पोषण तथा गोठ व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम तथा सुधार कार्य सहकार्यममा गर्ने ।

१३. प्रमाणित साँढे तथा राँगोको विर्यबाट कृतिम गर्भाधान गराउने र सो को अभिलेख राख्ने ।

१४. व्याएका बाच्छाबाच्छी/पाडापाडीहरूको अभिलेख राखी बहर तथा राँगोको लागि उपयुक्त पशुहरूको

ट्यागिङ्ग गर्ने र प्रजनन्को लागि उपयुक्त पशु खरीद बिक्री गर्न सहयोग गर्ने ।

१५. दुधालु गाईको वंश सुधार कार्यक्रम (Dairy Cattle and Buffalo Improvement Program) संग सम्बन्धित मासिक/चौमासिक/बार्षिक प्रगती कम्पाइल गरी सम्बन्धित निकायमा पठाउने ।

१६. ब्रीडर कृषकहरूको अभिलेख अध्यवधिक गरी सम्वन्धित निकायमा पठाउने ।

१७. दुध उत्पादनको लाभ लागत निकाल्ने ।

१८. प्राप्त दुध परिक्षण्को रिपोर्ट कृषक समक्ष पुऱ्याउन सहयोग गर्ने ।

१९. अनुत्पादक पशुको उपचार तथा व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने ।

२०. पशुहरूमा थुनेलो रोग न्यूनीकरण गर्न आवश्यक प्रक्रिया अपनाउने ।

२१. हर्ड बुक व्यवस्थापन तथा जर्सी, हेलष्टिन र मुर्रा पशुपालन कृषक समुह/समिती/संघ/सहकारीको परिचालन गर्ने ।

२२. बाच्छाबाच्छी, पाडापाडी, गाईभैंसी, साँढे राँगोको अभिलेख पशुपंछी बजार प्रवर्द्धन निर्देशनालय तथा पशु उत्पादन निर्देशनालयलाई जानकारी गराउने ।

२३. माथी उल्लेखित बुंदाहरूको कार्यान्वयन गर्न गराउनुको साथै जिल्ला सुपरभाईजरको अनुगमन गरी मासिक रिपोर्टिङ्ग गर्ने सम्पूर्ण जिम्मेवारी जिल्ला पशु सेवा कार्यालयका प्रमुखको हुनेछ ।

६. **जिल्ला सुपरभाईजर** :

१. जिल्ला सुपरभाईजरको छनौट केन्द्रीय दुधालु गाई भैसी वंश सुधार समन्वय समितिको निर्णय अनुसार रहनेछ ।

२. परीक्षण गरिएका नमूनाहरूको फर्मेट अनुसार भए नभएको जांच गरी पशु प्रजनन् महाशाखा (नार्क), राष्ट्रिय पशु प्रजनन् केन्द्र, केन्द्रिय गाईभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयमा पठाउने ।

३. जिल्ला पशु सेवा कार्यालयको तर्फबाट दुधालु गाईको वंश सुधार कार्यक्रम (Dairy Cattle and Buffalo Improvement Program) को जिम्मेवारी बहन गर्ने ।

४. दुधालु गाईको वंश सुधार कार्यक्रम (Dairy Cattle and Buffalo Improvement Program) लागु भएका फार्मको अनुगमन मासिक रूपले गर्ने र सो को रिपोर्ट पेश गर्ने

५. रेकर्डर तथा ईन्सिमिनेटरको कार्य अनुगमन गर्ने ।

६. जिल्ला सपरभाईजरले आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायसंग कार्यक्रम प्रवर्द्धनको लागि समन्वय गर्ने ।

७. कार्यलय प्रमुख र जिल्ला सुपरभाईजर फरक फरक व्यक्ति भएमा कार्यालय प्रमुखले लिखित रूपमा कामको जिम्मेवारी सुपरभाईजरलाई दिई सम्पुर्ण कार्यको अनुगमन गर्ने उत्तरदायित्व बहन गर्नु पर्नेछ ।

७. **क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालय** :

१. क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयले आफ्नो क्षेत्र अन्तरगतका जिल्लाहरूमा कार्यक्रम सफल रूपमा संचालनको लागि अनुगमन, निरिक्षण तथा मुल्यांकन गर्नेछ ।

२. हर्ड बुक अध्यावधिक कार्यको लागि चौमासिक रूपले निरिक्षण गरी सो को तथ्यांक अध्यावधिक राख्ने काम गर्नेछ ।

३. दुधालु गाई तथा भैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रम अन्तर्गत जन्मेका बाच्छाबाच्छी/पाडापाडी खरीद बिक्रीको अध्यावधिक तथ्याङ्क एवं श्रोत केन्द्र व्यवस्थापनको कार्य गर्नेछ ।

८. **केन्द्रीय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय :**

१. केन्द्रीय गाईभैंसी प्रवर्द्धन कार्यलयले सम्बन्धित आ.व.मा प्राकृतिक गर्भाधानको लागि चाहिने प्रमाणित साँढे तथा राँगोको संख्या यकिन गरी सो को श्रोत व्यवस्थापन गर्नुको साथै वितरण कार्य गर्नेछ ।

२. राष्ट्रिय पशु प्रजनन् केन्द्रसंग समन्वय गरी जर्सी तथा होलष्टिन ब्रीडर एसोसिएसनलाई प्रवर्द्धन गर्ने तथा हर्ड बुक व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने ।

३. रेकर्डरबाट प्राप्त फर्मेटको गुणस्तर कायम राख्न पशु प्रजनन् महाशाखा, नार्कलाई सहयोग गर्ने साथै समय समयमा रेकर्डर, इन्सिमिनेटर तथा सुपरभाईजरको कार्यको अनुगमन तथा निरिक्षण गर्ने ।

४. कार्यक्रम संचालन गर्न जिल्ला पशु सेवा कार्यालयलाई प्राविधिक सहयोग गर्ने ।

५. विभिन्न जिल्लाबाट संकलित तथ्यांकहरूलाई विश्लेषण तथा सम्प्रेषण गर्न पशु प्रजनन् महाशाखा, नार्कलाई सहयोग गर्ने ।

९. **पशु प्रजनन् महाशाखा, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद :**

१. सबै जिल्लाबाट संकलित तथ्याङ्कहरूलाई कम्प्युटरमा ईन्ट्री गरी रजिष्टर्ड गरिएका सम्पूर्ण गाई तथा भैंसीहरूको उत्पादन क्षमता तुलनात्मक रूपमा विश्लेषण गर्ने र सम्बन्धित निकायलाई सूचना प्रवाह गर्ने ।

२. यस कार्यक्रमको सम्पूर्ण टेक्नीकल व्याकअप (Technical Backup) पशु प्रजनन् महाशाखाले गर्नेछ ।

३. प्रमाणित साँढे तथा राँगाको उच्च ब्रीडिङ्ग भ्यालु (Breeding Value) भएको गाईभैंसीबाट जन्मेका बाच्छा तथा पाडालाई हुर्काई राष्ट्रिय पशु प्रजनन् केन्द्रमा हस्तान्तरण गर्ने कार्यमा सहयोग गर्ने ।

४. सबै रेकर्डरहरूको परिचालन तथा अनुगमन गर्ने ।

५. गुणस्तरीय तथ्यांक संकलन तथा कार्यक्रम सहजीकरणको लागि राष्ट्रिय पशु प्रजनन् केन्द्र तथा केन्द्रीय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयसंग सम्न्वय राखी विभिन्न कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

१०. **राष्ट्रिय पशु प्रजनन् केन्द्र :**

१. कार्यक्रम संचालनको लागि राष्ट्रिय संयोजकको रूपमा काम गर्ने ।

२. रेकर्डिङ्ग सम्पूर्ण कामको लागि जिल्ला पशु सेवा कार्यालयहरू संग समन्वय गर्ने ।

३. विश्लेषणबाट प्राप्त रिपोर्टलाई कार्यान्वयन गर्न विभिन्न सरोकारवालाहरूसंग समन्वय गर्ने ।

४. चौमासिक रूपमा कृषक, रेकर्डर, ईन्सीमिनेटर, जिल्ला सुपरभाईजर, केन्द्रीय गाईभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय, पशु प्रजनन् महाशाखा (नार्क) संग अन्तरक्रिया कार्यक्रम गरी परेको समस्या समाधान गर्ने ।

५. दुधालु गाई तथा भैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रम संचालन गर्न आवश्यक सामाग्री आपूर्ति गरी वितरणको व्यवस्था मिलाउने ।

६. कार्यक्रमको अनुगमन गरी सो को प्रतिवेदन पशु उत्पादन निर्देशनालय एवम् पशु सेवा विभागमा पठाउने ।

७. हर्ड बुक व्यवस्थापन, जर्सी, होलष्टिन तथा मुर्रा ब्रीडर एसोसिएसनको परिचालन तथा पशु प्रदर्शनी कार्यक्रमको समन्वय गर्ने ।

८. नियमित रूपले दुधको नमुना संकलन, परीक्षण, रिपोटिङ्ग तथा सो को विश्लेषण प्रतिवेदन कृषकमा पुगे नपुगेको र सोही अनुसार कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन गर्ने ।

९. ट्याग गरिएका पशुहरूको पशु स्वास्थ्य, पोषण तथा व्यवस्थापनका सुधार कार्यक्रम जिल्ला पशु सेवा कार्यालयसंग समन्वय गरी संचालन गर्ने ।

१०. अनुत्पादक, बांझो पशुहरूको अनुगमन तथा विशेषज्ञ सेवा प्रदान गर्न समन्वय गर्ने र यस्ता कार्यक्रम

संचालन गर्न पशु रोग अन्वेषण प्रयोगशालाहरूसित समन्वय राखी पुनर्व्यवस्थापन कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

११. समय समयमा आयातित प्रमाणित तथा परीक्षण गरिएका वीर्यद्धारा दर्ता गरिएका पशुहरूमा कृत्रिम गर्भाधान सेवा उपलब्ध गराउने ।

१२. दुधालु गाई तथा भैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रम अन्तरगत उच्च ब्रीडिङ्ग क्षमता भएको गाई भैंसीबाट जन्मेका बाच्छापाडा खरीद गरी वीर्य उत्पादन गर्ने र देशभरी वितरण गरी उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने ।

१३. दुधालु गाई तथा भैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रम नियमित तथा सहज रूपमा संचालन गर्न रणनीति तथा कार्यक्रम बनाई कार्यक्रम संचालन गर्ने ।

११. **पशु उत्पादन निर्देशनालय** :

१. यस कार्यक्रमको सम्पूर्ण निकायको अनुगमन गर्ने दायित्व पशु उत्पादन निर्देशनालयको हुनेछ ।

२. कार्यक्रमको नीति निर्माण तथा समयसापेक्ष संचालन प्रक्रियामा आवश्यकता अनुसार सुधार तथा परिमार्जन गर्ने ।

३. यस कार्यक्रममा सहभागी विभिन्न निकायहरूको समन्वय गर्ने ।

४. चौमासिक रूपमा हर्ड बुक व्यवस्थापन, ब्रीडर एसोसिएसन परिचालन, रेकर्डर, ईन्सीमिनेटर, जिल्ला सुपरभाइजरको कार्य अनुगमन र विष्लेषण गर्ने र आवश्यकता अनुसार सम्बन्धित निकायलाई सझाव दिई सहजीकरण गर्ने ।

५. गाई तथ भैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रममा संकलित तथ्यांक र सूचनाको विश्लेषण कार्य तथा यसको उपयोगिताको लागि पशु प्रजनन् महाशाखा एवम् अन्य निकायसंग समन्वय गर्ने ।

१२. **पशुपंछी बजार प्रवर्द्धन निर्देशनालय** :

१. यस कार्यक्रमबाट स्थापिट श्रोत केन्द्रको सम्पूर्ण जानकारी बजार प्रवर्द्धन निर्देशनालयलाई उपलब्ध गराईनेछ र निर्देशनालयले बजार व्यवस्थापनमा मुख्य भूमिको खेल्नुको साथै प्राप्त सुचनालाई वेबसाईटमा डिस्प्ले गर्ने कार्य समेत गर्नेछ ।

२. उच्च ब्रीडीङ्ग क्षमता भएको गाई प्रदर्शनीमा यस निर्देशनालले सहयोग गर्नेछ ।

१३. **पशु सेवा तालिम तथा प्रसार निर्देशनालय** :

१. यस कार्यक्रममा संलग्न सरोकारवालाहरूको क्षमता अभिवृद्धि एवं प्रचार प्रसारका सामाग्री (श्रव्यदृश्य समेत) का माध्यमबाट कार्यक्रमको प्रभावकारी प्रचार प्रसारमा सहयोग गर्नेछ ।

१४. **पशु स्वास्थ्य निर्देशनालय** :

१. यस कार्यक्रममा आवश्यक पर्ने पशु स्वास्थ्य सम्बन्धी विशेषज्ञ सेवा (प्रयोगशाला सेवा समेत) उपलब्ध गराउनेछ ।

११. **पशु सेवा बिभाग**

१. कार्यक्रमहरूको तर्जुमा, बजेट बिनियोजन तथा व्यवस्थापन गर्ने ।

२. कार्यक्रमको अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्ने ।

३. निर्देशिका/कार्यबिधी स्वीकृति, संशोधन तथा परिमार्जन एवं आबश्यकता अनुसार अन्य निकाय सित समन्वय गर्ने ।

४. कार्यक्रमलाई केन्द्रिय रूपमा संयोजन, समन्वय तथा संचालन गर्न नीतिगत ब्यवस्थापन गर्ने ।

अनुसूची–१०

(दफा-२०.२३ संग सम्बन्धित)

दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रम व्यवस्थापन

दुधालु गाईहरू तथा तिनीहरूमा उच्च गुणस्तरको प्रमाणित भालेको बिर्यबाट कृत्रिम गर्भाधान गराई जन्मेका बाच्छाबाच्छी तथा पाडापाडीहरूलाई ट्यागिङ्ग गर्ने दुधको अभिलेख लिने, विश्लेषण गर्ने तथा प्रतिवेदन प्रेषण गर्ने जस्ता कार्यहरू सन्चालनको लागि देहाय अनुसारको कृयाकलापहरू सन्चालन हुनेछन् :

१. पशु गोठ तथा पशुहरूको छनौट,
२. स्थलगत सुचना तथा दुधको नमुना संकलन,
३. दुधको नमुन परीक्षण,
४. तथ्याङ्क संकलन, प्रशोधन र सुचना प्रवाह,
५. कृत्रिम गर्भाधान र
६. सामान्य कृयाकलापहरू
   १. मिल्क रेकर्डर, इन्सीमिनेटर तथा सुपरभाईजरहरूलाई लजिष्टिक सपोर्ट
      - व्याग, टर्च, रेनकोट, वाल्टिन तथा गमबुट आदिको व्यवस्था,
   २. पशु स्वास्थ्य, पोषण तथा व्यवस्थापन सुधार कार्यक्रम
      - एफ.एम.डी, एच.एस. र बी.क्यू. भ्याक्सीन
      - डिओर्मिङ्ग गर्ने
      - घाँसको विउ तथा वेर्ना वितरण,
   ३. गोठ व्यवस्थापन सुधार पार्टनरसीप कार्यक्रम
      - जिल्ला पशु सेवा कार्यालयबाट छनौट भएका गोठहरूमा सहकार्यको आधारमा गोठको सुधार कार्यक्रम,
   ४. मिल्क प्रिजरभेटिभ, हर्मोन, कलेक्सन वोटल, फर्मेट छपाई तथा ए.आई. उपकरण खरीद,
   ५. कृषक, रेकर्डर, ईन्सिमिनेटर, सुपरभाईजर तथा कार्यालय प्रमुखहरू संग अन्तरक्रिया कार्यक्रम
   ६. दुधालु गाई तथा भैंसीको नश्ल सुधार कार्यक्रमको स्टेयरिङ कमिटी मिटिङ्ग, कार्यक्रम संचालित क्षेत्रमा सामुहिक अनुगमन,
   ७. मिल्क एनालाईजर खरीद तथा वितरण,
   ८. अनुत्पादक, बांझोपन भएका पशुहरूको अनुगमन तथा परामर्श सहयोग
      - अनुत्पादक तथा बांझो पशुहरूको तथ्यांक संकलन
      - अनुत्पादक तथा वांझोपनको उपचार बिशेषज्ञ टोली गठन
      - घर गोठमा गई पशु उपचार तथा नमूना संकलन
      - कार्यक्रमको फलो–अप
      - उपलब्धि आंकलन
७. जिल्लाहरूसित सहकार्यमा स्थानीय गाईमा कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम विस्तार गर्न मुख्य मुख्य कार्यक्रमहरू सन्चालन गर्ने
   क. स्थानीय गाईपालक कृषक समुह/समिती गठन ।
   ख. स्थानीय गाईको तथ्याङ्क संकलन ।
   ग. स्थानीय गाईपालक कृषकहरूसित अन्तर्क्रिया ।

घ. स्थानीय गाईमा डिओर्मिङ्ग तथा मिनरल मिक्स्चर सप्लीमेन्ट ।

ङ. एककालिन कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम अन्तरगत हार्मोन प्रयोग ।

च. कृत्रिम गर्भाधान २४ घण्टा, ४८ घण्टा र ७२ घण्टामा गर्ने ।

छ. पशु पोषणको लागि तालिम तथा घाँसको विउ वितरण ।

च. कार्यक्रमको जिम्मेवारी तथा अनुगमन ।

छ. गर्भ परिक्षण तथा प्रगती पठाउने ।

ज. घुम्ती कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम (Mobile Artificial Insemination Program) सन्चालन गर्ने ।

अनुसूची–११

दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रम

(दफा २०.२४ सँग सम्बन्धित)

कार्यक्रम कार्यन्वयनको जिम्मेवारी र पारिश्रमिक

Small Herd Recording Support for Regularity

Continuation for quicker flow of information from farmers to DMU and to the farmers.

S. No.	Description of works	Responsibility	Rate	Other Allowances
1	Monthly Recordings	Data Recorders	Rs. 35 per milking cow	Bus fare + Rs.200 per once for consecutive 3 days or >= 20 samples transport to lab in two times a week & + Rs.50 per month/herd visit for maximum of <=100 herd/month with no missing herd recordings
2	Tagging / Registration / monitoring herd recording	A.I. Technician	Rs. 60 per animal registration & tagging	Rs. 10 per milking cow for monitoring herd records
3	Milk Sample Analysis	Lab Technician	Rs. 7 per milk sample analysis	Rs. 3 per sample bottle for cleaning to the cleaners
4	Data Entry, Analysis and Feedback at DMU	DMU Staff	Rs. 3 per milking cow (including all other recordings)	Rs. 2 per milking cow (for second person for verification), Rs. 2 per milking animal/month for data analysis and feedback
5	Supervision and Coordination of PPRS at District Level	Supervisors, Coordinators and SNMT	Rs. 5 per milking cow for each Supervisor and Coordinator	Rs. 3 per milking cow for semen and liquid nitrogen managing technician.

DMU = Data Management Unit

PPRS = Pedigree Performance Recording System

अनुसूची–१२

दुधालु गाई भैसी वंश सुधार कार्यक्रम

(दफा २०.२५ सँग सम्बन्धित)

The procurement price for calf, young bull, heifer and pregnant heifer for Jersey derivatives from the farmers.

Minimum level of breed characteristics	Performance traits	Birth to <3 months	3 months to 6 months	6 months to 9 months	9 months to <12 months	12 months to 18 months	18 months to 24 months	24 months to 30 months
Individuals ≥87.55 Jersey	Maximum body wt. expected		115	170	220	250	280	350
	Minimum body wt.	45	80	110	120	160	200	240
	Minimum price based on body wt. & minimum dams' milk yield 3000 Kgs./300 days	7000	11000	14000	18000	22000	26000	30000
	Additional Rs. for every additional Kg. of bodyweight	250	200	150	150	150	150	150
Dams' ≥87.5% Jersey	Additional Rs. for every Kg. of EBVM	10	10	20	20	30	30	30
	Additional Rs. for every Kg. of EBVS	50	50	100	100	200	200	200
Sires' ≥87.5% Jersey	Proven bulls	4000	4000	6000	6000	8000	8000	10000
	Test bulls	1000	1000	1500	1500	2000	2000	2500
Minimum price of procurement based on type of sire used	If test bull is used as sire	8000	12000	15500	19500	24000	28000	32500
	If proven bull is used	11000	15000	20000	24000	30000	34000	40000

Minimum level of breed characteristics	Performance traits	Birth to <3 months	3 months to 6 months	6 months to 9 months	9 months to <12 months	12 months to 18 months	18 months to 24 months	24 months to 30 months
The procurement price based on the EBVM 450 Kg. and 40 Kg. of EBVS with lactation milk yield of 4500 liters	EBVM 450 Kg of top Jersey based on analysis of data up to Dec. 2012	4500	4500	9000	9000	13500	13500	13500
	and 40 Kg of EBVS of top Jersey based on analysis of data up to Dec. 2012	2000	2000	4000	4000	8000	8000	8000
If top progeny tested sire is used for this top Jersey dam, the bull calf born from this mating will get the price of		17500	21500	28500	37500	51500	55500	61500
If the born calf are taken care of well and additional body weight of 20% more weight gain then the additional procurement of the calf born from this top cows		1125	3600	3600	4200	5400	6100	7800
The maximum procurement price of the bull calf born from this top Jersey cows		18625	25100	36600	41200	56900	61600	69300

EBVM = Expected Breeding Value of Milk,

EBVS = Expected Breeding Value of Valuable Solid

The procurement price for calf, young bull, heifer and pregnant heifer for Holstein derivatives from the farmers.

Minimum level of breed characteristics	Performance traits	Birth to <3 months	3 months to 6 months	6 months to 9 months	9 months to <12 months	12 months to 18 months	18 months to 24 months	24 months to 30 months
Individuals ≥87.55 Holstein	Maximum body wt. expected	170	240	310	400	450	500	
	Minimum body wt.	50	90	120	140	180	220	260
	Minimum price based on body wt. & minimum dams' milk yield 4000 Kgs./300 days	8000	12000	15000	20000	25000	30000	35000
	Additional Rs. for every additional Kg. of bodyweight	250	200	150	150	150	150	150
Dams' ≥87.5% Holstein	Additional Rs. for every Kg. of EBVM	8	8	16	16	24	24	24
	Additional Rs. for every Kg. of EBVS	50	50	100	100	200	200	200
Sires' ≥87.5% Holstein	Proven sire	4000	4000	6000	6000	8000	8000	8000
	Test bulls	1000	1000	1500	1500	2000	2000	2000
Minimum price of procurement based on type of sire used	If test bull is used as sire	10000	16000	21500	26500	32000	37000	42500
	If proven bull is used	13000	19000	26000	31000	38000	43000	47500
The maximum procurement price based on the EBVM 980 Kg. and 56 Kg. of EBVS with lactation milk yield of 8262 liters	EBVM 980 Kg of top Holstein based on analysis of data up to Dec. 2012	9800	9800	19600	19600	29400	29400	29400
	and 56 Kg of EBVS of top Holstein based on analysis of data up to Dec. 2012	2800	2800	5600	5600	11200	11200	11200

Minimum level of breed characteristics	Performance traits	Birth to <3 months	3 months to 6 months	6 months to 9 months	9 months to <12 months	12 months to 18 months	18 months to 24 months	24 months to 30 months
If top progeny tested sire is used for this top Holstein dam, the bull calf born from this mating will get the price of		23640	29640	47280	52280	72720	77720	82220
If the born calf are taken care of well and additional body weight of 20% more weight gain then the additional procurement of the calf born from this top cows		1125	3600	3600	4200	5400	6100	7100
The maximum procurement price of the bull calf born from this top Holstein cows will be		24765	33240	50880	56480	78120	83820	90020

EBVM = Expected Breeding Value of Milk,

EBVS = Expected Breeding Value of Valuable Solid

अनुसुची–१३

(दफा २०.१६ संग सम्बन्धित)

गाई भैंसीको प्राविधिक सूचक

श्रोत केन्द्रका लागि बाच्छी, पाडी छनौट गर्दा बाच्छीका माउँहरूको उत्पादन क्षमता देहायका सुचकाङ्कको आधारमा छनौट गर्नु पर्दछ ।

पशुहरुको उत्पादन सूचकाक्त विवरण	गाई	भैसी
माउँको वार्षिक दुध उत्पादन (लिटर)	३००० लिटर	१५०० लिटर
प्रति बेत दुध दिने दिन	२०० - ३०० दिन	१५० - २०० दिन
पहिलो पटक बाली जाने उमेर (महिना)	१५ - १८ महिना	३० - ४२ महिना
पहिलो पटक व्याउने उमेर (महिना)	२४ - २७ महिना	बढिमा ४८ महिना
व्याउने अन्तराल (महिना)	१२ - १५ महिना	बढिमा १८ महिना

अनुसुची–१४ (क)

(दफा ८.१०, १४.११ र २०.१४ संग सम्वन्धित)

गोठमा प्रति गाई भैसी चाहिने स्थान (ब.फी.)

पशुको किसिम	क्षेत्रफल (वर्गफीट)		दाना खाने डुड (इन्च)
	छोपिएको क्षेत्र	खुल्ला क्षेत्र	
गाई	२० – ३०	८० – १००	२० – २४
भैसी	२५ – ३५	८० – १००	२४ –३०
कोरली/बहर	१५ – २०	५० – ६०	१५– २०
ब्याउने गाई/भैसी	१०० – १२०	१८० – २००	२४– ३०
राँगो/साँढे	१२० –१४०	२०० – २५०	२४ – ३०

नोटः समान्यतया प्रति गाई गोठ भित्र लम्वाई र चौडाई क्रमशः १.७–१.९ मी. र १.२–१.५ मी. तथा भैसीको लागि लम्बाई २.२५ मी. र चौडाई १.२५ मी. हुनुपर्दछ । दाना र पानीको डुँड पर्खालसित जोडेर समानान्तर हुनेगरी बनाउनु पर्दछ । गोठको कुल लम्वाई र चौडाई बस्तुको संख्याको आधारमा निर्माण गर्नुपर्दछ । गोठको मोहडा पहाडी भेगमा दक्षिण तथा तराई भेगमा उत्तरी मोहडा हुनुपर्दछ ।

अनुसुची–१४ (ख)

(दफा ८.१०, १४.११ र २०.१४ संग सम्वन्धित)

ट्रेभिज निर्माणका मापदण्डहरु

१. ट्रेभिज निर्माण गर्न ठाउँको छनौट गर्दा बर्षै भरी मोटर जान सक्ने, सबैलाई पायक पर्ने र पानी नजम्ने हुनु पर्दछ ।

२. भूईको सतह अनिवार्य रूपमा कंक्रिट ढलान गरेको हुनु पर्नेछ ।

३. ट्रेभिजको खम्वा (Pillars) कम्तीमा २ इन्च मोटो ग्याल्भानाईज्ड फलामको पाईप (GI Pipe) को हुनु पर्दछ ।

४. ट्रेभिजको अगाडीको खम्वाको उचाई २ मीटर, लम्बाई ३ मीटर र पछाडीको खम्वाको उचाई १ मीटर एवं दुई वटा समानान्तर खम्वाको चौडाई १ मीटर सम्मको हुनु पर्दछ ।
५. ट्रेभिजको अगाडी र पछाडीको खम्वाको बीचमा कम्तीमा १ थप खम्बा निर्माण गर्नु पर्नेछ ।
६. ट्रेभिजको खम्वा कम्तीमा १ फिट भुई तल गाड्नु पर्ने हुन्छ र तल्लो खम्बा भन्दा पछाडी कम्तीमा १ मीटर ढलान गरेको हुनु पर्दछ ।

पशु कल्याण प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७३

पृष्ठभूमी :

सम्पूर्ण प्राणी जगतको अस्तित्व रक्षा गरी वातावरण सन्तुलन कायम राख्न पशुपन्छीहरूको संरक्षण गर्नु पर्ने जिम्मेवारी बिवेकशील प्राणीको नाताले मानवको कांधमा रहेको छ। हाल सबै जसो भू-भागमा अनुत्पादक बुढी गाई तथा बाच्छाबाच्छीहरू छाडा तथा बेवारिसे छोड्ने प्रबृति देखापरेको छ। यो मानवीय काम हुदैहोईन। छाडा छोडेका पशुलाई जसले जहां भेटायो त्यही लखेट्ने, कृषकहरूले कडा मेहनतका साथ लगाएको खेतीवाली ती छाडा छोडेका पशुहरूले खाएर नोक्सान पुऱ्याउने, सडकमा सवारी साधन दुर्घटना निम्त्याउने. असभ्यताको पहिचान, पशु अधिकारको उलंघन लगायत नकारात्मक सन्देश फैलाएको छ । यी पशुहरूको उचित ढंगले व्यवस्थापन गर्नु मानव तथा राज्यको कर्तव्य हुन आउछ। यी पशुहरूको उपयोगबाट गहुत, गोबर, श्रमको उपयोग गरी खेतीपातीको लागि आवश्यक पर्ने मल र खेत जोत्न तथा भारी बोक्ने समेत प्रयोग गरी फाईदा लिन सकिन्छ। गोबरको प्रयोगबाट बायोग्यासको उत्पादन गरी उर्जा संकट कमगर्न टेवा पुऱ्याउन सकिन्छ। मृत्यू पश्चात प्राप्त हुन जाने हाड, छालाको उपयोगबाट उद्योगहरूलाई कच्चा पदार्थ पूर्ति हुन्छ। पशुपन्छीहरूलाई दिईनु पर्ने पांच वटा मुख्य स्वतन्त्रताहरू जस्तैः पशुपन्छीहरूको भोक प्यासबाट मुक्तिको स्वतन्त्रता, दुःख, दर्द, घाईते र रोग लाग्नबाट बाच्ने स्वतन्त्रता, आरामदायी ढंगले जीउने स्वतन्त्रता, आफनो सामान्य व्यवहार प्रस्तुत गर्न पाउने स्वतन्त्रता र डर, त्रास र तनावमुक्त रहन पाउने स्वतन्त्रताको कार्यान्वयन गरी पशुहरूको उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्न सभ्य नागरिकको पहिचान दिलाउनको लागि नेपाल सरकारको बेवारिसे बुढी गाई तथा बाच्छाबाच्छीको व्यवस्थापन तथा उप-पदार्थजन्य उद्योग स्थापनामा सहयोग. सहकार्यमा मठ मन्दिरमा बाच्छाबाच्छी संरक्षण तथा व्यवस्थापन र सहकार्यमा गौशालाहरूको संचालन तथा व्यवस्थापन जस्ता कार्यक्रमहरूलाई सरल, सहज, व्यवस्थित, प्रभावकारी र पारदर्शि रूपमा कार्यान्यवन गर्न नेपाल सरकार, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट पशु कल्याण प्रबर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७३ जारी गरिएकोछ।

१. **प्रारम्भिकः**

क) संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः

१. यो कार्यविधिको नाम "पशु कल्याण प्रबर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७३" रहेको छ ।

२. यो कार्यविधि नेपाल सरकार, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषाः विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमाः**

क) "मन्त्रालय" भन्नाले पशुपन्छी विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्नेछ ।

ख) "विभाग" भन्नाले पशु सेवा विभाग सम्झनु पर्नेछ ।

ग) "निर्देशनालय" भन्नाले पशु उत्पादन निर्देशनालय सम्झनु पर्नेछ ।

घ) "कार्यालय" भन्नाले जिल्ला पशु सेवा कार्यालय सम्झनु पर्नेछ ।

ङ) "कार्यदल" भन्नाले जिल्ला पशु विकास कार्यदल सम्झनु पर्नेछ ।

च) "कार्यविधि" भन्नाले "पशु कल्याण प्रबर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७३" सम्झनु पर्नेछ

३. **उद्देश्यहरुः**

१) छाडा तथा बेवारिसे पशुको व्यवस्थापन तथा पुनर्उत्पादन गरी मूल्य श्रृंखलाको विकास गर्ने ।

२) पशु अधिकारको संरक्षण र संवर्द्धन गर्ने ।

३) मानवीय कार्यहरूबाट पशुपन्छीहरूमा पर्ने नकारात्मक असर न्यूनिकरण गर्ने ।
४) पशुजन्य उप-पदार्थहरूको प्रयोगबाट संभाव्य उद्योगहरूको स्थापना तथा संचालनमा सहयोग गर्ने ।

४. **कार्यक्रमको अबधिः** यो कार्यक्रम हाललाई १ बर्षको हुनेछ र आवश्यकता अनुसार थप विस्तार गर्दै लान सकिनेछ।

५. **वेवारिसे बुढि गाई, बाच्छा बाच्छी व्यवस्थापन तथा उपपदार्थ जन्य उद्योग स्थापनामा सहयोग कार्यक्रम संचालनका लागि साझेदारको छनौट प्रकृया**

- निर्देशनालयले अनुसूची-१ बमोजिमको प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ ।
- अनुसूचि-१ बमेजिमको सूचना अनुसारको कार्यक्रममा सहभागि हुन ईच्छुक संस्थाहरूले अनुसूची-२ अनुसारको ढाँचामा निवेदन र अनुसूचि-३ अनुसारको कार्ययोजना बनाई सम्बन्धित कार्यालयमा निवेदन दर्ता गर्नु पर्नेछ ।
- प्रकाशित सूचना अनुसार प्राप्त भएका प्रस्तावहरूको सम्बन्धित कार्यालयले स्थलगत निरीक्षण गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन सहित जिल्ला पशु विकास कार्यदलमा सिफारिसका लागि पेश गर्ने छ ।
- कार्यदलको सिफारिस सहित कार्यालयले उक्त विवरण निर्देशनालयमा पठाउने छ ।
- निर्देशनालयले अन्तिम मूल्यांकन गरी सहभागिको छनौट गर्नेछ ।

६. **सहकार्यमा मठ मन्दिरमा बाच्छा बाच्छी संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम**

यो कार्यक्रम बनकाली(पशुपती र मथुरा(अर्घाखाँचीमा संचालन हुनेछ।

कार्यक्रम संचालनका लागि साझेदारको छनौट प्रकृया

- निर्देशनालयले अनुसूची-१ बमोजिमको प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ ।
- अनुसूचि-१ बमेजिमको सूचना अनुसारको कार्यक्रममा सहभागि हुन ईच्छुक संस्थाहरूले अनुसूची-२ अनुसारको ढाँचामा निवेदन र अनुसूचि-३ अनुसारको कार्ययोजना बनाई सम्बन्धित कार्यालयमा निवेदन दर्ता गर्नु पर्नेछ ।
- प्रकाशित सूचना अनुसार प्राप्त भएका प्रस्तावहरूको सम्बन्धित कार्यालयले स्थलगत निरीक्षण गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन सहित कार्यदलमा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने छ ।
- कार्यदलले प्राप्त प्रस्ताव तथा कार्यक्रम सन्चालनको लागि प्रारम्भिक प्रतिवेदनको आधारमा अनुसूची-४ बमोजिम मूल्याङ्कन गरि साझेदारको छनौट गर्नेछ ।

७. **अनुत्पादक गाई पुनर्उत्पादन तथा बाच्छा संरक्षण कार्यक्रम**

यो कार्यक्रम झापा धनुषा महोत्तरी नवलपरासी गुल्मी र कन्चनपुर जिल्लाहरूमा संचालन हुनेछ।

कार्यक्रम संचालनका लागि साझेदारको छनौट प्रकृया

- केन्द्रीय गाई भैसीँ प्रवर्द्धन कार्यालयरकार्यालयले अनुसूची-१ बमोजिमको प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ ।
- अनुसूचि-१ बमेजिमको सूचना अनुसारको कार्यक्रममा सहभागि हुन ईच्छुक संस्थाहरूले अनुसूची-२ अनुसारको ढाँचामा निवेदन र अनुसूचि-३ अनुसारको कार्ययोजना बनाई सम्बन्धित कार्यालयमा निवेदन दर्ता गर्नु पर्नेछ।
- प्रकाशित सूचना अनुसार प्राप्त भएका प्रस्तावहरूको सम्बन्धित कार्यालयले स्थलगत निरीक्षण गरी

प्रारम्भिक प्रतिवेदन सहित कार्यदलमा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने छ ।

- कार्यदलले प्राप्त प्रस्ताव तथा कार्यक्रम सन्चालनको लागि प्रारम्भिक प्रतिवेदनको आधारमा अनुसूची-४ बमोजिम मूल्याङ्कन गरि साझेदारको छनौट गर्नेछ।

८. **सहकार्यमा पशु कल्याण प्रवर्द्धन कार्यक्रम**

- यो कार्यक्रम पशुपती-गौशाला, देवघाट र स्वर्गद्धारीमा संचालन हुनेछ।
- कार्यक्रम संचालनका लागि साझेदारको छनौट प्रकृया
- केन्द्रीय गाई भैसीँ प्रवर्द्धन कार्यालयरकार्यालयले अनुसूची-१ बमोजिमको प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ ।
- अनुसूचि-१ बमेजिमको सूचना अनुसारको कार्यक्रममा सहभागि हुन ईच्छुक संस्थाहरूले अनुसूची-२ अनुसारको ढाँचामा निवेदन र अनुसूचि-३ अनुसारको कार्ययोजना बनाई सम्बन्धित कार्यालयमा निवेदन दर्ता गर्नु पर्नेछ।
- प्रकाशित सूचना अनुसार प्राप्त भएका प्रस्तावहरूको सम्बन्धित कार्यालयले स्थलगत निरीक्षण गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन सहित कार्यदलमा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने छ।
- कार्यदलले प्राप्त प्रस्ताव तथा कार्यक्रम सन्चालनको लागि प्रारम्भिक प्रतिवेदनको आधारमा अनुसूची-४ बमोजिम मूल्याङ्कन गरि साझेदारको छनौट गर्नेछ।

९. **कार्यक्रमको लागि जिल्ला तथा क्षेत्रहरु छनौंटका आधारहरुः** पशुकल्याण प्रबर्द्धन कार्यक्रम सन्चालन गर्न जिल्ला समेत तोकिई बार्षिक कार्यक्रम स्विकृत भएका जिल्लाहरूमा सोही अनुसार र अन्यको हकमा जिल्ला तथा क्षेत्रहरूको छनौंट देहायका आधारमा गरिनेछ।

१. बिगत देखिनै बिभिन्न संस्थाहरूबाट संचालन हुदै आएका गौशाला तथा पशु स्याहार केन्द्रहरू भएका जिल्ला।

२. अव्यवस्थित रूपमा अनुत्पादक बुढी गाई तथा बाच्छाबाच्छीहरू छोडी सर्वसाधारणहरूलाई समस्या पुर्याएको र त्यसलाई व्यवस्थापन गर्न ईच्छुक संस्था भएको क्षेत्र।

३. बेवारिसे जनावरहरूलाई संरक्षण गरी तिनीहरूका उप-पदार्थहरूबाट उद्योग स्थापना गर्नका लागि अनुरोध भै आएका क्षेत्रहरू।

१०. **छनौट र मुल्यांकन समिति गठनः** पशु उत्पादनसंग सम्बन्धित यूवा लक्षित कार्यक्रमको कार्यबीधि अनुसार हुनेछ।

११. **सेवा संचालन प्रक्रियाः** यस कार्यक्रम वमोजिमको सेवा सञ्चालन गर्ने प्रकृया देहाय वमोजिम हुनेछः

१. सम्बन्धित कार्यालय र छनौंट भएका साझेदार संस्था बिच अनूसुची-५ अनुसार सम्झौता गरी कार्यक्रम सन्चालन गरीनेछ।

२. सम्बन्धित कार्यालयले साझेदारबाट पेस भएको प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेट विनियोजित रकम एवं कार्य प्रगतिका आधारमा कम्तिमा ३ किस्तामा प्रदान गर्नेगरी स्वीकृत गर्नेछ।

३. स्वीकृत भएको रकम सम्बन्धित साझेदार संस्थाको नाममा खोलिएको बैंक खातामा जम्मा गरिदिने छ ।

४. साझेदारसंस्थाले कार्य प्रगति विवरण हरेक चौमासिकमा सम्बन्धित कार्यालयमा अनुसूची-६ बमोजिमको ढाँचामा पठाउनु पर्नेछ।

५. अनुदानको रकम बेबारिसे तथा अनुत्पादक पशुहरूको ब्यबस्थापन, बाच्छाबाच्छी संरक्षण, पुनर्उत्पादन गर्नका लागि आबश्यक भौतिक पूर्वाधार, सर-सफाई. जैविक सरूक्षा. गहुंत, मल, दुध लगाएतको ब्याबसायिक उपयोग गर्ने प्रबिधि, वायोग्याँस प्लान्ट स्थापना, स्थानीय पशुका जातको संरक्षण र उन्नत प्रबिधिबाट पशुपालनलाई अगाडी बढाउने गरी पेश भएका कार्ययोजना बमोजित साझेदारी हुने शर्तमा खर्च गर्नु पर्नेछ।

६. कार्यक्रमको अभिमूखिकरण तथा अनुगमन मन्त्रालय, विभाग. निर्देशनालय. केन्द्रिय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय र अन्य सम्बद्ध निकायबाट नियमित रूपमा गरिने छ।

७ कार्यक्रम नं. ख, ग र घ मा समावेश हुने जिल्लाहरू कार्यक्रम नं. क मा समावेश हुने छैनन्।

१२. **आर्थिक नर्मसः** बार्षिक स्विकृत कार्यक्रमको परिधि भित्र रहि साझेदार संस्थाले पेश गरेको कार्य योजना बमोजिम खर्च गरिनेछ।

१३. **आर्थिक प्रशासन सेवाः**

कार्यक्रमको लेखा, लेखाकंन, लेखा परिक्षण तथा आर्थिक कारोबार गर्दा आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४, सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ बमोजिम गरिनेछ।

१४. **अनुगमन, मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन सम्बन्धि व्यवस्थाः**

यस कार्यक्रमको अनुगमन मन्त्रालय, विभाग, निर्देशनालय, क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालय र कार्यालयहरूले गर्नेछन् र सोको मासिक प्रतिवेदन र प्रगति सम्बन्धित क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयहरूमा पठाउनु पर्ने छ। मासिक, चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन लगायतका उपलब्धीहरू विभाग मार्फत मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ।

१५. **थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने**

- यो कार्यविधिको कार्यान्वनलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार यस कार्यविधिमा थपघट, हेरफेर तथा खारेज गर्न सक्नेछ।
- यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अवरोध र अस्पष्टता आएमा त्यस्तो बाधा अवरोध फुकाउने प्रयोजनका लागि मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार व्याख्या गर्न सक्नेछ।

अनूसुची १

सूचना

यस कार्यालयको आ. व.२०...../..... को वार्षिक स्विकृत कार्यक्रम अनुसार पशु कल्याण प्रवर्द्धन कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न साझेदारीको अवधारणा अनुरूप पशु कल्याणमा आवद्ध संस्था संगको सहकार्यमा सम्बन्धित संस्थाबाट प्रस्ताव आव्हनको लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ । ईच्छुक संस्थाहरूले यो सूचना प्रथम पटक प्रकाशन भएको मितिले ३० दिन भित्र तोकिएको ढाँचा अनुसारको आवेदन फारम र परियोजना प्रस्ताव यस कार्यालयमा पेश गर्नु होला । विस्तृत जानकारिका लागि सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालय ..... मा सम्पर्क राख्नु हुन अनुरोध छ ।

आवेदन साथ तपसिल अनुसारका कागजातहरु संलग्न गर्न समेत यसै सूचनाद्वारा सूचित गरिन्छ ।

१. अनूसूची-२ अनुसारको आवेदन फारम
२. अनूसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना
३. नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
४. संस्थासंग आवद्ध सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अन्य प्रमाण पत्रहरू (तालिम, शैक्षिक योग्यता, आदि) का प्रमाणित प्रतिलिपीहरू
५. समिति सम्वन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि
६. कार्यक्रमको लागि छनौट भएमासमिति का सदस्यहरूबाट कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धताको निर्णयको प्रतिलिपि

अनूसुची २

पशुकल्याण प्रबर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालनको लागि दिईने आवेदन-पत्रको फारम

श्रीमान प्रमुख ज्यू,
जिल्ला पशु सेवा कार्यालय,
.....

विषयः पशुकल्याण प्रवर्द्धन कार्यक्रम सन्चालनको लागि छनौट हुन पाउँ भन्ने बारे ।

महोदय,

त्यस कार्यालयबाट मिति ..... मा प्रकाशित सूचना अनुसार ..... समिति को तर्फवाट उक्त कार्यक्रममा सहभागि हुने ईच्छा भएकोले तपसिल अनुसारका कागजात राखी यो निवेदन पेश गरेका छौ । उक्त कार्यक्रम प्राप्त भएमा यस सम्बन्धी सम्झौता तथा मापदण्डमा उल्लेख भए अनुसार कार्यक्रम सन्चालन गर्नेछौं र यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा प्रचलित कानून बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुन मञ्जुर रहेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछौं ।

पुनश्चः आवेदन साथ तपसिल अनुसारका कागजातहरू यसै निवेदन साथ संलग्न राखेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल

१ अनूसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना
२ नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
३ संस्था सम्वन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि
४ संस्थासंग आवद्ध सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अन्य प्रमाण पत्रहरू (तालिम, शैक्षिक योग्यता, आदि) का प्रमाणित प्रतिलिपीहरू
५ संस्थाको तर्फबाट कार्यक्रम सन्चालन सन्चालन सम्बन्धी भएको निर्णयको प्रतिलिपि
६ संस्थाका सदस्यहरूबाट कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धताको निर्णयको प्रतिलिपि

निवेदन दिने संस्थाको तर्फबाट दिने
संस्थाको प्रमुखको नामः
सस्था प्रमुखको दस्तखतः

संस्था प्रमुखको पदः
संस्थाको ठेगानाः
मितिः
संस्थाको छापः

अनूसुची ३

पशुकल्याण प्रबर्द्धनकार्यक्रम सञ्चालनको लागि संक्षिप्त कार्ययोजना

संस्थाको नामः संस्थाको सम्पर्क टेलिफोन नम्वरः
संस्थाको ठेगानाः जिल्लाः गा.वि.स. वडा नं. गाउंरटोलको नामः

संस्थादर्ता को प्रमाण-पत्र नं. र संस्था दर्ता गर्ने कार्यालयको नाम ठेगानाः
संस्थाले हाल सम्म गरेका उल्लेखनिय कामहरूः .....

खाता संचालन गरिने बैंकको नाम र खातावालाहरूको नामः-

कार्य योजनाको प्रस्तावनाः .....

उद्देश्यहरुः
(क) .....
(ख) .....

रकमको आवश्यता

पुँजिगत तर्फ गरिने कृयाकलापहरू			चालु तर्फ गरिने कृयाकलापहरू		
के गर्ने	कुनमहिनामा गर्ने	कति रकम चाहिन्छ रू	के गर्ने	कुनमहिनामा गर्ने	कति रकम चाहिन्छ रू

संस्थाको तर्फबाट ब्यहोर्ने रकमः
सम्बन्धित कार्यालय/जिल्ला पशु सेवा कार्यालयसँग माग गरिएको रकमः
संस्थाको तर्फ वाट सहि गर्नेको
नामः संस्थाको छापः
पदः
दस्तखतः मितिः

अनुसूची ४

कार्यक्रम संचालनका लागि संस्थाको छनौट गर्दा अपनाईने मूल्यांकनका आधारह

क्र.सं.	द.नं.	आवेदक संस्थाको नाम	ठेगाना	कार्य योजना (५०)*	व्यवसायको सम्भाव्यतार उपयुक्तता (२५)	अनुभव र तालिम (२५)	कुल प्राप्तांक १००

*गोठ लगायतको पशवस्तु बस्ने सूरक्षित भौतिक पूर्वाधार भएकोमा १५ अंक, पशु आहाराको स्रोत र उपलब्धतामा १५ अंक र कार्य योजनाको वस्तुगत मूल्यांकनमा २० अंक दिने ।

छनौट समिति (जिल्ला पशु विकास कार्यदल) का पदाधिकारीहरुको:

नाम थर: पद: कार्यालय/ठेगाना दस्तखत

१.

२.

३.

४.

५.

६.

७.

८.

९.

अनुसुची ५

सम्झौता पत्रको नमुना

पशु उत्पादन निर्देशनालय र केन्द्रीय गाईभैसी प्रवर्द्धन कार्यालय हरिहरभवनको प्राविधिक नेतृत्वमा र जिल्ला पशु सेवा कार्यालयद्वारा संचालन गरिने पशुकल्याण प्रवर्द्धन कार्यक्रमको उद्देश्य अनुरूपको उपलब्धी हासिल गर्न पशु उत्पादन निर्देशनालय र केन्द्रीय गाईभैसी प्रवर्द्धन कार्यालयरजिल्ला पशु सेवा कार्यालय (यस पछि पहिलो पक्ष भनिने) र ..... संघरसंस्थारसमिति (यस पछि दोस्रो पक्ष भनिने) का बिच तपसिलमा उल्लेखित शर्तहरूको अधिनमा रही पशुकल्याण प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गर्न द्विपक्षीय सम्झौता सम्पन्न भयो ।

१. दोश्रो पक्षले हरेक वर्ष आफ्नो संस्थामा रहेका पशु कल्याणसँग सम्बन्धित समस्याहरूको पहिचान गरी प्राथमिकताको आधारमा आवश्यक पर्ने कार्यक्रम तथा बजेटहरू तर्जुमा गरी पहिलो पक्ष समक्ष प्रस्ताव गरेर स्वीकृति भए अनुसारको कार्यक्रम सञ्चालन गर्नुपर्नेछ ।

२. दोश्रो पक्षले संस्थाको निर्णय अनुसार कारोबार हुने गरी नेपाल सरकारबाट स्विकृत प्राप्त नजिकको बाणिज्य बैंङ्कमा खाता खोल्नु पर्नेछ र दोश्रो पक्षले प्रथम पक्षबाट स्विकृत कार्यक्रम सन्चालन गरि खर्चको भुक्तानी दिएको सक्कलै निस्सा प्रमाण सहित पेस हुन आएमा सम्बन्धित कार्यालयको प्रमुख वा निजले खटाएको सम्बन्धित अधिकृतले स्थलगत निरिक्षण गरी प्रमाणित भए पछि कार्य प्रगतिको अधारमा

विनियोजन भएको अनुदान रकम कम्तिमा २ किस्तामा उक्त खातामा जम्मा गरि दिनेछ ।

३. प्रथम पक्षले दोश्रो पक्षलाई असल व्यवस्थापन विधि बमोजिम कार्यक्रम संचालनको लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गरी विनयोजित बजेटको परिधिभित्र रही १ देखि बढिमा ३ वर्षसम्म सहयोग उपलब्ध गराई कार्यान्वयन गराउन सक्ने छ ।

४. दोश्रो पक्षले स्वीकृत बार्षिक कार्ययोजना अनुरूप कार्यान्वयनको लागि मात्र खर्च गर्नु पर्ने छ र सो को अद्यावधिक प्रगति तयार गरी हरेक चौमासिकमा प्रथम पक्षलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

५. दोश्रो पक्षले पशु पालन व्यवस्थापन र कल्याण प्रबद्धनका लागि गरिने सम्पुर्ण कार्यहरूको अभिलेख विवरण राखी अद्यावधिक गरिरहनु पर्ने छ ।

६. पहिलो पक्षले संचालित कार्यक्रमको प्रगति सन्तोषजनक नपाएमा तोकिएको अवधिसम्म कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन बाध्य हुने छैन ।

७. पहिलो पक्षको कार्यक्रम अवधि समाप्त भए पछि पनि दोस्रो पक्षले कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिनुपर्ने छ ।

८. दोश्रो पक्षले यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा विद्यमान कानुन बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुनु पर्ने छ ।

प्रथम पक्ष	दोस्रो पक्ष
सम्बन्धित कार्यालयको तर्फबाट सहिगर्नेको	संस्थाको अध्यक्षको
नामः	नामः
पदः	ठेगानाः
दस्तखतः	दस्तखतः
मितिः	मतिः
कार्यालयको छापः	संस्थाको छापः
रोहबर	रोहबर

अनुसूची–६

प्रगति विवरण पठाउने फारामको ढांचा

..... चौमासिकरवार्षिक प्रगति

१. संस्थाको नामः टेलिफोन सम्पर्क नम्वरः

ठेगानाः जिल्ला गा.वि.स. वडा नं. गाउंरटोलः

२. आ.व. ३. चौमासिक ३) प्रगति प्रतिवेदन अवधिः

क्र. सं.	कार्यक्रम विवरण	इकाई	बार्षिक लक्ष्य	बार्षिक बजेट	चौमासिक लक्ष्य	चौमासिक बजेट	..... चौमासिक प्रगति	..... चौमासिक खर्च	हालसम्मको प्रगति	हालसम्मको खर्च	कैफियत
१											
२											
३											
४											
५											
६											
७											
८											
९											
१०											
११											

वित्तिय प्रगति प्रतिशतः .... ५, भारित प्रगतिः .....

दूध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान पाइलट कार्यक्रम कार्यविधि, २०७३

प्रथम संसोधन, २०७३

पृष्ठभूमी:

पशुपन्छी विकास मन्त्रालय अन्तर्गतका निकाय र अन्य निकायहरूबाट पशुजन्य उत्पादन वृद्धि गर्न त्यस्को गुणस्तर कायम राख्न, प्रशोधन गर्न र बजारीकरण गर्न आवश्यक पर्ने लगानी (Input) हरूमा मात्र अनुदान सहायता उलपब्ध गराउदै आएको पाईन्छ । विभिन्न परियोजना मार्फत साझेदारीमा समेत यस्तो अनुदान प्रवाह भएको छ । हालैका वर्षहरूमा अनुदानग्राहीबाट परियोजना अवधिभर शर्त पालना गर्ने र तत्पश्चात व्यवसायलाई दिगो रूपमा संचालन नगर्ने प्रवृत्ति समेत देखिन थालेको छ । कृषकहरूको मागका आधारमा व्यवसाय दिगो राख्न र व्यवसायी कृषकहरूलाई अझ प्रोत्साहन गर्न, उत्पादित दूधको परिमाण, गुणस्तर र बजारीकरणका आधारमा अनुदान प्रवाह गरेमा एकातिर संगठित बजारमा गुणस्तरीय दूध प्रवाह वढ्ने छ भने अर्को तर्फ दुग्ध उत्पादन व्यवसाय दिगो र व्यवसायिक रूपमा अगाडि बढाउन यो अनुदान पाईलट परियोजनाका रूपमा दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्थामार्फत दुध बिक्री गर्ने सदस्य कृषकहरूलाई उत्पादनका परिमाणका आधारित रही अनुदान उपलब्ध गराउन आवश्यक देखिएकोले नेपाल सरकारको दूध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान पाइलट कार्यक्रमलाई व्यवस्थित, सरल, सहज, प्रभावकारी र पारदर्शि रूपमा स्थापना र सञ्चालन गर्न यो कार्यविधि नेपाल सरकार, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट जारी गरिएको छ ।

१) **प्रारम्भिक:**

क) संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- यो कार्यविधिको नाम "दूध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान (Output Based Subsidy) पाइलट कार्यक्रम कार्यविधि, २०७३" रहेको छ।
- यो कार्यविधि नेपाल सरकार, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएपछि प्रारम्भ हुनेछ।

२) **परिभाषा: विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा:**

- "मन्त्रालय" भन्नाले पशुपन्छी विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्नेछ।
- "विभाग" भन्नाले पशु सेवा विभाग सम्झनु पर्नेछ।
- "निर्देशनालय" भन्नाले पशु उत्पादन निर्देशनालय सम्झनु पर्नेछ।
- "कार्यालय" भन्नाले जिल्ला पशु सेवा कार्यालय सम्झनु पर्नेछ।
- "कार्यदल" भन्नाले जिल्ला पशु विकास कार्यदल सम्झनु पर्नेछ।
- "कार्यविधि" भन्नाले "दूध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान (Output Based Subsidy) पाइलट कार्यक्रम कार्यविधि, २०७३" सम्झनु पर्नेछ।

३) **उद्देश्य:**

१) अनुदान वितरण नीतिलाई प्रकृयामूखी (Process Oriented) बाट परिणाममूखी (Output Oriented) तर्फ लैजाने ।

२) दूध उत्पादन क्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धात्मक बनाई सो व्यवसायलाई प्रतिष्ठीत एवं दिगो व्यवसाय बनाउन प्रोत्साहन गर्ने ।

३) अनुदानको सही, दक्ष र प्रभावकरी रूपमा वितरण, उपयोग र सदुपयोग गर्ने।
४) साना कृषकहरूको समेत दुग्ध उत्पादन संगठीत बजारमा प्रवाह गर्ने।
५) मन्त्रालयको प्रतिवद्धता अनुरूप दुधमा आत्मनिर्भरको लक्ष्य पुरा गर्न सहयोग गर्ने।
६) दूध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान पाइलट कार्यक्रमलाई प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने।

४) **कार्यक्रम अवधिः** हाललाई यस कार्यक्रमको अवधि १ वर्षको हुनेछ । आगामी वर्षहरूमा आवश्यकता अनुसार अवधि विस्तार गरिने छ।

५) **कार्य संचालन प्रकृयाः**

१. निर्देशनालय र केन्द्रीय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयले उक्त अनुदान कार्यक्रममा सहभागी हुन चाहने दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्थाहरूका लागि प्रस्ताव निवेदनरआव्हान (अनुसूचि–१ बमोजिम) गर्नेछ।
२. यस कार्यक्रममा सम्मिलित हुन बुँदा नं. ५.३ बमोजिम मापदण्ड पुरा गरेका ईच्छुक सहकारीले तोकिएको म्याद भित्र अनुसूचि २ बमोजिमको निवेदन सम्बन्धित कार्यालयमा दिनुपर्नेछ।
३. सहकारीको मापदण्ड
   क) १ तराई जिल्लाहरूको हकमा दैनिक कम्तिमा १००० लिटर र पहाडी जिल्लाहरूको हकमा दैनिक कम्तिमा ५०० लिटर र वार्षिक कम्तिमा २०० दिनसम्म दुधको कारोवार गर्ने गरेको
   ख) दैनिक संकलित दुध दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था आफैले प्रसोधन गरी वा उध्योगलाई बिक्रि गरी दुध र दुग्धजन्य पदार्थहरूको बेचबिखनको प्रबन्ध गरेको
   ग) नियमित रूपमा वार्षिक साधारण सभा र लेखा परिक्षण गर्ने गरेको
   घ) स्थायी लेखा नम्बर प्राप्त गरेको र कर चुक्ता गरेको
   ङ) आफ्नै चिलिंग सेन्टर भएको
   च) जिल्ला पशु सेवा कार्यालयको सिफारिस संलग्न गरेको
   छ) जिल्ला दुग्ध उत्पादक सहकारी संघ भएको जिल्लाको हकमा उक्त संघको सिफारिस संलग्न गरको
   ज) विगतका वर्षमा दुधको कारोवार गरेको अभिलेख पेश गर्नुपर्ने ।
   झ) सहकारीमा आवद्ध सबै कृषकहरूले पशु विमा गरेको हुनुपर्नेछ ।
   ञ) सहकारीमा आवद्ध सबै कृषकहरूको फार्ममा जैविक सूरक्षा विधि अवलम्वन गरेको हुनुपर्नेछ ।
   ट) सहकारीले कारोवार गर्ने गरेको दुधको गुणस्तर न्यूनतम मापदण्ड भित्र परेको हुनुपर्नेछ ।
   ठ) सम्बन्धित सहकारीले अफुमा आवद्ध भएका कृषकहरूलाई अनुदान वितरणको मापदण्ड बनाई पेश गर्नुपर्ने ।
४. कार्यालले बुँदा नं. ५.घ अनुसार जिल्लामा प्राप्त भएकामध्ये न्यूनतम मापदण्ड पुरा गरे नगरेकोलाई प्रथम चरणको छनौट गरी प्राथमिकतामा राखी सिफारिस सहित निर्देशनालयमा पठाउनु पर्नेछ ।
५. कार्यालयहरूबाट सिफारिस भई आएका सहकारी संस्थाका आवेदनरप्रस्ताव उपर छानविन तथा मूल्यांकन गर्नको लागि तपसिल अनुसारको मूल्यांकन समिति रहनेछ ।

निर्देशनालयका व.प.वि.अ.	संयोजक
केन्द्रीय गाइभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयका प्रमुख	सदस्य
विभागका लेखा अधिकृत	सदस्य

केन्द्रीय दुग्ध उत्पादक सहकारी संघका अध्यक्षरप्रतिनिधि सदस्य
निर्देशनालयका सम्पर्क अधिकृत सदस्य सचिव

६. उपदफा ३ अनुसारको मूल्यांकन समितिले पर्न आएका निवेदनहरूको अनुसूचि ३ अनुसारको आधारमा मूल्यांकन गरी अनुदान उपलब्ध गराउन निर्देशनालयका कार्यक्रम निर्देशक समक्ष सिफारिस पेश गर्नेछ ।
७. अनुदानको लागि छनौट भएका दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्थासंग कार्यालयले अनुसूची ४ बमोजिम सम्झौता गर्नेछ ।
८. सम्झौतापछि छनौट भएका सहकारीहरूलाई विनियोजित बजेटको परिधीभित्र रही चौमासिक रूपमा सहकारीको बैंक खातामा निर्देशनालय र केन्द्रीय गाइभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयले अनुदान रकम उपलब्ध गराउने छ ।
९. सहकारीले आफुमा आवद्ध मापदण्ड पुरा गरेका कृषकहरूलाई मापदण्ड बमोजिम अनुदान रकम सम्बन्धित कृषकको बैंकरवित्तिय संस्थामा रहेको खातामा जम्मा गरेको प्रमाण सहितको पूर्ण विवरण निर्देशनालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

६) दूध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान (Output Based Subsidy) पाइलट कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि प्रस्तावित आर्थिक नर्मस

आर्थिक नर्मस (विनयोजित बजेटको परिधीभित्र रही)					
क्र.सं	कृयाकलाप	इकाइ	परिमाण	दर रू	जम्मा बजेट रू
१.	दुधमा अनुदान बितरण	लि.	७०४०००००	१	७०४०००००
२.	सुचना तयारी तथा प्रकाशन	पटक	१	५५०००	५५०००
३.	सहकारीको मूल्यांकन, छनौट तथा सम्झौता गर्ने	पटक	३	१५०००	४५०००
४.	कार्यक्रमको अभिमूखिकरण, पृष्टपोषण	पटक	४	५००००	२०००००
५.	अधारभुत सर्वेक्षण कार्यक्रम	पटक	१	३०००००	३०००००
६.	कार्यक्रमको अनुगमन एवं प्रभावकरिता अध्ययन र प्रतिवेदन	पटक	१	३०००००	३०००००
	जम्मा				७१२०००००

क्र.सं. ५ र ६ को आधारभूत सर्वेक्षण र कार्यक्रमको अनुगमन एवं प्रभावकारिता अध्ययन र प्रतिवेदन कार्यक्रमको कार्यान्वयन अनुसूचि(५ बमोजिम गराउनु पर्नेछ ।

७) **आर्थिक प्रशासन सेवा:**

कार्यक्रमको लेखा, लेखाकंन, लेखा परिक्षण तथा आर्थिक कारोबार गर्दा आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४, सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ बमोजिम गरिनेछ।

८) **अनुगमन, मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन सम्बन्धि व्यवस्थाः**

यस कार्यक्रमको अनुगमन मन्त्रालय, विभाग, निर्देशनालय, क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालय र कार्यालयहरूले गर्नेछन् र सोको मासिक प्रतिवेदन र प्रगति सम्बन्धित क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयहरूमा पठाउनु पर्ने छ । मासिक, चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन लगायतका उपलब्धीहरू विभाग मार्फत मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

९) **थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने**

१. यो कार्यविधिको कार्यान्वनलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार यस कार्यविधिमा थपघट, हेरफेर तथा खारेज गर्न सक्नेछ ।

२. यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अवरोध र अस्पष्टता आएमा त्यस्तो बाधा अवरोध फुकाउने प्रयोजनका लागि मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार व्याख्या गर्न सक्नेछ ।

अनुसूची–१

दुध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान (Output Based Subsidy) पाइलट कार्यक्रममा कृषकहरुलाई अनुदान वितरण गर्न इच्छुक दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्थाहरुका लागि प्रस्ताव आब्हान

पशु उत्पादन निर्देशनालयको समन्वयमा आ.व. २०७३/०७४ को वार्षिक स्विकृत कार्यक्रम अनुसार दूध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान (Output Based Subsidy) पाइलट कार्यक्रम रहेकोले सो कार्यक्रममा आफू मातहतका दुग्ध उत्पादक सदस्य कृषकहरूलाई संलग्न गराउन इच्छुक दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्थाहरूले यो सूचना प्रकाशन भएको मितिले १५ दिन भित्र अनुसूची–२ अनुसारको निवेदन सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा पेश गर्नु हुन यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ । विस्तृत जानकारीको लागि पशु उत्पादन निर्देशनालय, केन्द्रीय गाइभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय र जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा सम्पर्क राख्नु हुन अनुरोध गरिन्छ ।

नेपाल सरकार
पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
पशु सेवा विभाग
पशु उत्पादन निर्देशनालय र केन्द्रीय गाइभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालय
हरिहरभवन, ललितपुर

अनुसूची–२

दुग्ध उत्पादक सहकरी संस्थाले जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा दिने आवेदन पत्रको ढाँचा

मितिः

श्री प्रमुखज्यू,
पशु उत्पादन निर्देशनालय हरिहरभवन, ललितपुर ।
मार्फतः जिल्ला पशु सेवा कार्यालय.....

विषयः दूध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान (Output Based Subsidy) पाइलट कार्यक्रममा सहभागी हुन पाउँ ।

महोदय,

प्रस्तुत विषयमा मिति ..... मा प्रकाशित सूचना अनुसार यस दु.उ.स. संस्था लि. ले उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान (Output Based Subsidy) पाइलट कार्यक्रममा समावेश हुने चाहना भएकोले सो प्रयोजनका लागि तपसिल अनुसारको विवरण भरी निवेदन पेश गरेका छौं ।

तपसिल

१) कूल सदस्य संख्या
२) गत वर्ष कूल दूध संकलन लि. (औषत दैनिक ..... लि., मासिक..... लि. र वार्षिक ..... लि.)
३) गत वर्ष कूल अधिकतम दूध संकलन ..... महिना, ... लि.
४ गत वर्ष कूल न्यूनतम दूध संकलन ..... महिना, ... लि.
५ संस्थाबाट संकलित दूध बिक्री गरिने संस्थारसंस्थानरआयोजना आदिको नाम र ठेगानाः
   क) .....
   ख) .....
६) मिल्क एनालाईजरको प्रयोग भएको नभएको
७) वार्षिक साधारण सभा भएको गत वर्षको प्रमाण
८) जम्मा संकलन केन्द्र संख्याः
९) रेकर्ड राख्न कम्प्यूटरको प्रयोग भएको नभएको
१०) दुधको गुणस्तर परिक्षण गरी रेकड राख्ने / जानकारी दिने गरेको नगरेको
११) आफ्नो चिलिङ सेन्टर भएको नभएको
१२) दुध विविधिकरण र विक्री वितरण गरेको नगरेको
   क गरेको भए कुन कुन पदार्थ बनाउने गरिन्छ ..... दैनिक औषत परिमाण .....
   ख विक्री गर्ने बजार /स्थल .....
१३) सहकारी दर्तारनविकरणको प्रमाण
१४) कुनै प्रकारको कार्वाहीमा नपरेको वारेको स्वघोषणा
१५) कृषकलाई अनुदान रकम वितरण गर्ने मापदण्ड
१६) कर चुक्ता प्रमाण पत्र

अनुसूची ३

कार्यक्रम संचालनका लागि संस्थाको छनौट गर्दा अपनाईने मूल्यांकनका आधारहरु

क्र. सं	द. नं.	आवेदक संस्थाको नाम	ठेगाना	मिल्क एनालाईजरको प्रयोग (२५)	दुग्ध उत्पादक कृषक सदस्य संख्या (२५)	दैनिक दुध संकलन र प्रशोधन गरेको परिमाण लिटर (२५)८	सरसफाई र अभिलेख व्यवस्थापन (२५)	कुल प्राप्तांक (१००)	कैफियत

+५० सम्म सदस्य संख्या हुने संस्थालाई २० र ५० भन्दा बढी सदस्य संख्या हुने संस्थालाई २५ अंक दिनु पर्नेछ ।

* दैनिक ३५०० देखि ४००० लिटरसम्म दुध संकलन गर्ने सहकारीलाई २० अंक र ४००० लटर देखि माथि दुध संकलन गर्ने सहकारी संस्थालाई २५ अंक दिनु पर्नेछ ।

मूल्यांकन समितिका पदाधिकारीहरुको:

नाम थर: पद: कार्यालय/ठेगाना दस्तखत

१.

२.

३.

४.

अनुसूची/४

जिल्ला पशु सेवा कार्यालय र दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था विच हुने सम्झौताको ढाचा

नेपाल सरकार, पशु उत्पादन निर्देशनालय/जिल्ला पशु सेवा कार्यालय ..... (यसपछि प्रथम पक्ष भनिने) र दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था ..... (यसपछि दोश्रो पक्ष भनिने) विच दुध उत्पादन र बजारीकरणका आधारमा अनुदान (Output Based Subsidy) पाइलट कार्यक्रममा तपिसलका शर्तहरू पालना गर्ने गराउने गरी यो व्दिपक्षिय सम्झौता गरिएको छ ।

तपिसल

१. दोश्रो पक्षलाई पहिलो पक्षले बैंक खातामा प्रत्येक चौमासिक अवधिमा एक पटकका दरले वर्षमा ३ पटक स्विकृत भए अनुसारको अनुदान रकम जम्मा गरिदिने छ ।

२. दोश्रो पक्षले आफ्नो संस्थामा आवद्ध सदस्य कृषकहरूलाई नियमित रूपमा पशु खोप लगाउने, परजिवी नियन्त्रण गर्ने, थुनेलो लगायत अन्य रोग लागेको र औषधि उपचार गरिरहेको अवस्थाको अखाद्य दुध बिक्री वितरणमा रोक लगाउने, फार्ममा जैविक सूरक्षाको व्यवस्था मिलाउने, तोकिए अनुसारको सफा दुधको उत्पादन, ढुवानी लगायतका गुणस्तर, फ्याट, एस.एन.एफ. र अन्य मापदण्ड पुरा गर्न लगाउने, सुधारिएको गोठको व्यवस्था मिलाउने लगायतका कार्यहरू गराउनु पर्नेछ ।

३. दोश्रो पक्षले उत्पादन स्थल देखि आफुले बिक्री गर्ने स्थानसम्म सफा, स्वस्थ्य र गुणस्तरयुक्त दुधको कारोवारको पूर्ण व्यवस्था गर्नु पर्नेछ ।

४. दोश्रो पक्षले अफुमा आवद्ध भएका कृषकहरूलाई छनौटको मापदण्ड बनाई मापदण्ड पुरा गरेका कृषकहरूलाई अनुदान वितरण गर्नु पर्नेछ ।

५. दोश्रो पक्षले यो सम्झौता बमोजिमका कार्य नगरेमा वा उपलब्ध स्रोत साधनको दुरूपयोग गरेमा प्रथम पक्षले जुनसुकै समयमा एकतर्फि रूपमा सम्झौता भंगगरी प्रचलित कानून बमोजिम अनुदान रकम असूल उपर गर्न सक्नेछ ।

६. यस सम्झौतामा उल्लेख भए बाहेकका विषयमा प्रचलित कानून बमोजिम हुनेछ ।

उल्लेखित शर्तहरू पालना गर्न गराउन मञ्जुर भई
यो सम्झौतामा दस्तखत गर्दछौं ।

दोश्रो पक्ष	प्रथम पक्ष
दस्तखतः	दस्तखतः
नामः	नामः
पदः	पदः
संस्थाः	कार्यालयः
रोहवर	रोहवर
दस्तखतः	दस्तखतः
नामः	नामः
पदः	पदः
संस्थाः	कार्यालयः

इति सम्बत् ..... साल ..... महिना ..... गते रोज ..... शुभम् ।

अनुसूचि ५

Title : An Assessment of the output based subsidy pilot programme on milk production and marketing

Project period: 10 months (Aswin 2073 –Asadh 2074)

Objectives: The main objective of the project is to evaluate the output based subsidy pilot programme on milk production and marketing, other specific objectives are as follow:

- To analyze the achievement against the target set
- To assess the effectiveness of the subsidy intervention comparing the target group to control group.
- To compare and assess the subsidy on input over subsidy on output in terms of satisfaction of recipients, socio economic values and utilization of subsidy/
- To get the relevant information that is used to re-modulate the program for its effectiveness in coming years.

Methodology:

- A baseline survey will be conducted to find out the present status of dairy business of both the control and treatment groups before implementation of the program but just after the selection of subsidy recipients.
- All the records required to disburse the grant through cooperatives and individual will be collected once a month in rotation
- The information required will be collected through the focal group discussion, key informant survey and semi structured interview.
- There will be two groups for treatment and control, as following:
- T1: Subsidy recipient cooperative members (Treatment)
- C: Subsidy non recipient cooperative members (Control)
- At the end of the program, information will be collected and analyzed focusing the usefulness of the program by the third party.
- Comparative study will be made between the groups, especially, focused on satisfaction and utilization of the subsidy.
- The data obtained will be processed and analyzed by using the appropriate statistical tools (spss)
- Perception of the milk producers cooperatives, local bodies and other directly or indirectly involved stakeholders will also be collected through the workshops and regular meetings

Expected outputs from the Annex-5 work are:

- An assessment of the program achievement against the time, cost and quantity set.
- Analysis of milk production, sale and quality for both treatment and control group.
- Status of different forms of grants and their utilization by government as well as non government sectors in the study areas
- Analysis of strengths, weaknesses,opportunity and threat analysis of input based and output based subsidy systems
- A comprehensive study report with way forward and action plan to the Ministry of Livestock Development and Department of Livestock Services regarding the formulation of appropriate grant policy and model.

आधारधुत सर्भेक्षणका लागी नमूना फारम

अनुदानग्राहीको नाम, ठेगाना
परिवार संख्या

पशु तथा उत्पादन बिबरण

बिबरण	गाई		भैसी	
	उन्नत	स्थानीय	उन्नत	स्थानीय
संख्या				
कुल दुध उत्पादन लि. लैनिक				
कुल दुध बिक्री लि.दैनिक				
बिक्री हुने दिन संख्या				
औसत फयाट प्रतिशत				
औसत SNF%				
औसत मूल्य प्रति लिटर				

- गोठको अबस्था
- जमिन कट्ठा वा रोपनीमा
- घांस लगाएको क्षेत्रफल..... घांसको किसिम..... परिमाण
- सिचाइको ब्यबस्था.....
- स्वास्थ्य सम्बन्धी मुख्य समस्याहरू.....
- पशुधनको क्षती .....
- खोपको प्रयोग भउको भए कु खाृप.... कहिले.....
- परजीबि बरूिद्धको औषधी.....के.....कहिले.....
- वशु बिमाको बिबरण.....
- क्षतिपूर्ति लिएको भएबिबरण.....

गाई भैसी फार्मामा भएको लाभ लागत बिबरण.....

खर्च:

पशु खरिद
गोठ, तथा औजार
आहारा
ज्यामी
दुधको बजारी करण

अन्य

आम्दानी :
दुध बिकी
बाभ्छा बाच्छी, पाडा, पाडीबिक्री
मल बिक्री
अन्य

प्रति लिटर दुध उत्पादन लागत रू
सबभन्दा बढी दुध बिकी गरिने महिनाहरू
सबभन्दा कम दुध बिकी हुने महिनाहरू

अनुदान सम्बन्धि
प्राप्त गरेको भए के.....कति.....कहाबाट..... अनुदान लगानी भएको बिबरण.....
अनुदान सम्बन्धी धारणा.....लगानिमा दिइने अनुदान र उत्पादनमा दिइने अनुदान बारे
अनुदान सम्बन्धी सुझाब.....
अनुदानबाट प्राप्त आम्दानी.....
अनुदानबाट प्राप्त सन्तुष्टी.....धेरै.....ठिक्क.....कम.....

(यो नमूना मात्र हो, बिभिन्न समूह तथा ब्यक्ती संग अन्तबार्ता तथा सुचना संकलन गर्दा परमर्शदाताले करार पूर्ण बिबरण तयार पारी अध्ययन गर्ने छन्)

प्रजनन् योग्य राँगो/साँढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम संचालन कार्यबीधि, २०७३

पृष्ठभूमी :

नेपालको कुल घरपालुवा पशुपंक्षीहरू मध्ये नश्ल सुधार भएका गाई करिव १२ प्रतिशत र भैसी २८ प्रतिशत मात्र भएको बर्तमान अबस्थामा स्थानीय गाईभैसीहरूको नश्ल सुधार गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा उल्लेख्य रूपमा बृद्धि गर्न उन्नत नश्लका, बंशावली अभिलेख भएका रांगा सांढे हरूको अपरिहार्यता रहेको छ । प्रस्ताबित पशु प्रजनन नीति अनुसार सरकारी र निजी क्षेत्रमा श्रोत केन्द्रहरू विकास गरी उत्पादित गुणस्तरीय प्राकृतिक गर्भाधानद्वारा नश्ल सुधार गर्न भाले पशुलाई वितरण गर्ने उल्लेख भएको र सोही अनुसारगाई,भैसी श्रोत केन्द्रहरू र गाई तथा भैसीको बंश सुधार कार्यक्रम समेत संचालनमा छन । तर सरकारी वा गैर सरकारी ,निजी क्षेत्रलाई मापदण्ड पुगेका प्रजनन् योग्य उन्नत नश्लका रांगा तथा सांढेहरूको सहज रूपमा उपलब्धता हुन सकेको छैन । उन्नत रांगो तथा सांढेहरू सानै उमेरमा दुध खान नदिई मार्ने समेत गरेको पाइएको छ। यसैले एकै स्थानबाट बंशाबली अभिलेख सहितका उन्नत रांगा सांढेहरू संकलन गरी प्रजनन्योग्य बनाई उपलब्ध गराउन प्रजनन्योग्य रांगो सांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम संचालनमा ल्याईएको हो । नेपाल सरकारको प्रजनन्योग्य रांगोरसांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रमलाई व्यवस्थित, सरल, सहज, प्रभावकारी र पारदर्शि रूपमा स्थापना र सञ्चालन गर्न यो कार्यविधि नेपाल सरकार, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट जारी गरिएको छ।

१) **प्रारम्भिकः**

क) संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः

- यो कार्यविधिको नाम "प्रजननयोग्य रांगोरसांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम संचालन कार्यबिधि, २०७३" रहेको छ ।
- यो कार्यविधि नेपाल सरकार, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।

२) **परिभाषाः विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमाः**

१. "मन्त्रालय" भन्नाले पशुपन्छी विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्नेछ ।
२. "विभाग" भन्नाले पशु सेवा विभाग सम्झनु पर्नेछ ।
३. "निर्देशनालय" भन्नाले पशु उत्पादन निर्देशनालय सम्झनु पर्नेछ ।
४. "कार्यदल" भन्नाले जिल्ला पशु विकास कार्यदल सम्झनु पर्नेछ ।
५. "कार्यविधि" भन्नाले "प्रजननयोग्य रांगोरसांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम संचालन कार्यबीधि, २०७३" सम्झनु पर्नेछ ।

३) **उद्देश्यहरुः**

१. बंशावलिमा आधारित अभिलेख सहितका उन्नत रागो साढे हरू उत्पादन तथा वितरण गरी स्थानीय जातका गाईभैंसीहरूको नश्ल सुधारको प्रविधिवाट उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्ने ।
२. उपयुक्त र तोकिएका श्रोतकेन्द्रवाट उन्नत नश्लका रांगा सांढेहरूको आपूर्ति गर्ने ।
३. सानै उमेरमा पाडा बाच्छा फाल्ने प्रचलन निरूत्साहित र असल माउका सन्तान संरक्षण गर्ने ।
४. नेपाल सरकारको प्रजननयोग्य राँगो/साँढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रमलाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्ने ।

४) कार्यक्रमको अबधिः यो कार्यक्रमको अवधि हाललाई १ बर्षको हुनेछ र आवश्यकता अनुसार थप विस्तार गर्दै लैजान सकिनेछ ।

५) कार्यक्रम संचालन गरिने जिल्लाहरूः आ. व. ०७३/७४ का लागी यो कार्यक्रम कपिलवस्तु जिल्लामा संचालन गरिनेछ । आवश्यकता र सम्भावनाका आधारमा आगामी वर्षहरूमा विस्तार गर्दै लगिनेछ

६) कार्यक्रम संचालनका लागि साझेदारको छनौट प्रकृयाः

६.१ केन्द्रीय गाई भैसी प्रबर्दन कार्यालय / सम्वन्धित कार्यालयले .अनुसूची-१ बमोजिमको प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ ।

६.२ कार्यक्रममा सहभागि हुन ईच्छुक उद्यमी/कम्पनी/संस्थाहरूले अनूसुची-२ अनुसारको निवेदन र अनुसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना सहित सम्बन्धित कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ ।

६.३ प्राप्त निबेदन/प्रस्ताब हरूको अनुसूची-४ बमोजिम मूल्याङ्कन गर्न निम्न अनुसारको मुल्याङ्कन समिति रहनेछ ।

प्रमुख, केन्द्रीय गाई भैसी प्रबर्दन कार्यालय हरिहरभवन	संयोजक
अधिकृत प्रतिनिधि, राष्ट्रीय पशु प्रजनन केन्द्र, पोखरा	सदस्य
अधिकृत प्रतिनिधी पशु उत्पादन निर्देशनालय हरिहरभवन	सदस्य
सम्बन्धित कार्यालयको प्रमुख	सदस्य सचिव

६.४ उन्नत रांगो सांढे श्रोत केन्द्र संचालक समितिः स्थानीयस्तरमा कार्यक्रम संचालन, अनुगमन, समन्वय, सुझाव तथा सहयोग र नियन्त्रण गर्न तथा अनुदान परिचालन गर्न देहाय अनुसारको ३ सदस्यीय संचालक समिति रहने छ ।

(क) प्रतिनिधी, साझेदार निकाय	अध्यक्ष
(ख) प्रतिनिधी, स्थानिय निकाय गाविस/न.पा/वडा समिती	सदस्य
(ग) प्रमुख, संवन्धित पशु सेवाकेन्द्र	सदस्य सचिव

६.५ उन्नत रांगा,सांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र संचालक समितिको काम, कर्तव्य तथा अधिकारः

(क) श्रोत केन्द्र सञ्चालन गर्न अनुसूची-५ बमोजिम सम्झौता गर्न सहयोग गर्ने ।

(ख) सम्झौता अनुसार श्रोतकेन्द्र स्थापना गरी सेवा संचालन गर्न सहयोग गर्ने ।

(ग) स्थानीय निकायहरूसंग समन्वय गरी उन्नत रांगा सांढे श्रोत केन्द्र विकास का लागि आर्थिक सहयोग जुटाउन पहल गर्ने ।

(घ) कार्यालय/पशु सेवा केन्द्रर सम्वन्धित निकायले दिएका सुझावहरू कार्यान्वयन गर्न सहयोग गर्ने ।

(ङ.) आवश्कता अनुसार सेवा प्रदान गरिएका सम्पूर्ण अभिलेख व्यवस्थापन गर्न सहयोग गर्ने ।

७) **सेवा संचालन प्रक्रिया**ः यस कार्यक्रम वमोजिमको सेवा सञ्चालन गर्ने प्रकृया देहाय वमोजिम हुनेछ ।

७.१ साझेदार फार्मरसंस्था छनौट भई अनुदान प्राप्त गर्नका लागी निम्न वमोजिमका मापदण्ड पुरा गर्नुपर्नेछ।

क) कुल लागतको कम्तिमा ५० प्रतिशत रकम सम्वन्धित फार्म वा संस्थाले व्यहोर्नुपर्नेछ ।

ख) कम्तिमा २५ वटा रागो/साढे पाल्न सकिने गोठ लगाएतका पुर्वाधार भएको हुनुपर्ने

ग) आफ्नो फार्ममा भएका पशुको लागी वर्षैभरी आहाराको सुनिश्चितता भएको हुनुपर्ने

घ) प्रजनन्का लागी खरिद गरिने पाडारबाच्छा हरू निम्न अनुसारका मापदण्ड पुगेका हुनुपर्नेछ।

- उन्नत गाई रभैसी श्रोत केन्द्रवाट मात्र खरिद गरिएको
- कृत्रिम गर्भाधानबाट जन्मेको प्रमाण भएको
- माउको दुध कम्तिमा भैसिमा २००० लि. प्रतिबेत र गाईमा कम्तिमा ३००० लि. प्रतिबेत भएको,
- प्रजनन्संग सम्वन्धित कुनै पनी विकृती नभएको

७.२ माथि उल्लेखित मापदण्ड पुरा गरेका फार्मरसंस्था ले अनुसुचि ५ अनुसारको सम्झौता गरी आबश्यक कागजात सहित सम्वन्धित कार्यालयमा निवेदन पेश गर्नु पर्नेछ। सम्वन्धित कार्यालयले सिफारिस सहित केन्द्रीय गाई भैसी प्रवर्द्धन कार्यालयमा पठाउनुपर्नेछ । सिफारिसलाई आधार मानि केन्द्रीय गाई भैसी प्रवर्द्धन कार्यालयले नियमानुसारको रकम दुई किस्तामा सम्वन्धित फार्मले खोलेको वैक खातामा जम्मा गरिदिनेछ ।

७.३ दोश्रो पक्षले अनुदान रकम आबश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण एवं खर्च भएर नजाने टिकाउ माल सामाग्रीहरूको लागि र आबश्यक परेमा पशु ढुवानी, औषधि, खोप जस्ता कार्यहरूको लागि कुल रकमको २० प्रतिशतसम्म पहिलो बर्षका लागि मात्र कार्य संचालनमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

७.४ साझेदारले प्रगति हरेक महिना अनुसूची-६ बमोजिमको ढाँचामा पशु सेवा केन्द्र मार्फत कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ र कार्यालयले केन्द्रीय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

७.५ कार्यलय वा विभाग अन्तर्गतका अन्य निकायहरूले आफ्नो लक्ष्य अनुसार खरिद गर्नुपर्ने प्रजनन् योग्य रागो साढेहरू उपलब्ध भएसम्म यीनै श्रोतकेन्द्रहरूवाट स्थानिय दररेट अनुसार खरिद गर्नुपर्नेछ । यसका लागि निर्देशनालय र केन्द्रय गाई भैसी प्रवर्द्धन कार्यालयले सम्वन्धित जिल्लाहरूलाई पत्राचार गर्नेछ ।

८) प्रजनन् योग्य रांगो/सांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि प्रस्तावित आर्थिक नर्मस:

क्र.सं.	कार्यक्रमको विवरण	इकाई	परिमाण	रकम रु हजारमा
१	सूचना प्रकाशन, छनौट, मूल्याँकन तथा सम्झौताका लागि जिल्लाहरूको खर्च	पटक	१	५०
२	अनुगमन प्रतिवेदन (गाडी भाडा, इन्धन, आदि)	पटक	३	५०
३	छनौट भएका साझेदारलाई कार्यविधि अनुरूप एकमुष्ठ अनुदान	सत्त्या	१	८००

९) आर्थिक प्रशासन सेवा:

कार्यक्रमको लेखा, लेखाकंन, लेखा परिक्षण तथा आर्थिक कारोबार गर्दा आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४, सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ बमोजिम गरिनेछ ।

१०) अनुगमन, मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन सम्बन्धि व्यवस्था:

यस कार्यक्रमको अनुगमन मन्त्रालय, विभाग, निर्देशनालय, क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालय र कार्यालयहरूले गर्नेछन् र सोको मासिक प्रतिवेदन र प्रगति सम्बन्धित क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयहरूमा पठाउनु पर्ने छ । मासिक, चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन लगायतका उपलब्धीहरू विभाग मार्फत मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

११) **थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने**

- यो कार्यविधिको कार्यान्वनलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार थपघट, हेरफेर तथा खारेज गर्न सक्नेछ ।
- यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अवरोध र अस्पष्टता आएमा त्यस्तो बाधा अवरोध फुकाउने प्रयोजनका लागि मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार व्याख्या गर्न सक्नेछ ।

अनूसुची–१

प्रजनन्योग्य उन्नत रागो । सांढे हुर्काउने श्रोतकेन्द्र स्थापना कार्यक्रममा सहभागिताका लागी प्रस्ताब आह्वानको सूचना

यस कार्यालयको आ.व. २०...../.....को वार्षिक स्विकृत कार्यक्रम अनुसार प्रजननयोग्य उन्नत रागो । सांढे हुर्काउने श्रोतकेन्द्र स्थापना कार्यक्रम सन्चालन गर्न साझेदारीको अवधारणा अनुरूप पशुपालक निजी उद्यमीरफर्म/संस्थाले आबेदन पेश गर्नका लागी यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ। ईच्छुक, निजी उद्यमी/फर्म/संस्थाले यो सूचना प्रथम पटक प्रकाशन भएको मितिले १५ दिन भित्र तोकिएको ढाँचा अनुसारको आवेदन फारम यस कार्यालयमा पेश गर्नु होला । विस्तृत जानकारीका लागि जिल्ला पशु सेवा कार्यालय .....मा सम्पर्क राख्नु हुन अनुरोध छ ।

अनूसुची २

प्रजनन्योग्य उन्नत रांगो/सांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम सञ्चालनको लागि दिईने आवेदन–पत्रको फारम

श्रीमान प्रमुख ज्यू,
जिल्ला पशु सेवा कार्यालय,
.....

विषयः प्रजननयोग्य उन्नत रांगो/सांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना सन्चालनको लागि छनौट हुन पाउँ भन्ने बारे ।

महोदय,

त्यस कार्यालय र केन्द्रीय गाइभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयको मिति ..... को .....मा प्रकाशित सूचना अनुसार .....पशुपालक निजी उद्यमी । फर्म,मार्फत कार्यक्रममा संलग्नहुन तिब्र ईच्छा भएकोले तपसिल अनुसारका कागजात राखी यो निवेदन पेश गरेका छौ । उक्त कार्यक्रम प्राप्त भएमा यस सम्बन्धी कार्यविधिमा उल्लेख भए अनुसार कार्यक्रम सन्चालन गर्नेछौं र यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा विद्यमान कानुन बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुन मञ्जुर रहेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछौं ।
पुनश्चः आवेदन साथ तपसिल अनुसारका कागजातहरू यसै निवेदन साथ संलग्न राखेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल

१ अनूसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना
२ नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
३ पशुपालक निजी उद्यमी । फर्म सम्वन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि
४ संस्थासंग आवद्ध सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अन्य प्रमाण पत्रहरू (तालिम, शैक्षिक योग्यता, आदि) का प्रमाणित प्रतिलिपीहरू
५ संस्थाको तर्फबाट कार्यक्रम सन्चालन सन्चालन सम्बन्धी भएको निर्णयको प्रतिलिपि
६ संस्थाका सदस्यहरूबाट कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धताको निर्णयको प्रतिलिपि

निवेदन दिने संस्थाको तर्फबाट
संस्थाको प्रमुखको नामः
सस्था प्रमुखको दस्तखतः
संस्था प्रमुखको पदः
संस्थाको ठेगानाः
मितिः
संस्थाको छापः

अनूसुची ३

प्रजनन्योग्य उन्नत रांगो/सांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना/सञ्चालनको लागि संक्षिप्त कार्ययोजना

संस्थाको नामः..... संस्थाको सम्पर्क टेलिफोन नम्वरः.....
संस्थाको ठेगानाः जिल्लाः ..... गा.वि.स.।न.पा. .....
वडा नं. गाउं/टोलको नामः.....
संस्थादर्ता को प्रमाण-पत्र नं. .....
संस्था दर्ता गर्ने कार्यालयको नाम ठेगानाः.....

संस्थाले हाल सम्म गरेका उल्लेखनिय कामहरूः .....
खाता संचालन गरिने बैंकको नाम र खातावालाहरूको नामः-
कार्य योजनाको प्रस्तावनाः .....
उद्देश्यहरूः
(क)
(ख)

	पहिलो बर्षको खर्च रु	दोश्रो बर्ष को खर्च रु	तेश्रो बर्ष को खर्च रु
पुँजिगत खर्चका शिर्षकहरू ईकाई र परिमाण समेत खुल्ने गरी			
चालु खर्चका शिर्षकहरू ईकाई र परिमाण समेत खुल्ने गरी			
जम्मा खर्च रू			
उद्योग,संस्थाको तर्फ बाट ब्यहोर्ने रू			
स्थानिय निकाय वा अन्य संस्थाबाट बयहोर्ने रू			

आवश्यकताः

आय व्यय खर्च विवरण

क्र. सं.	आय व्यय खर्च विवरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष
१	कुल आय रू			
२	कुल खर्च रू			
३	खुद नाफा रू			

परियोजनाको अपेक्षित वार्षिक आम्दानी

क. ..... गोटा उन्नत रांगो, सांढे बिक्री ...../-

ख. अन्य बिक्रिबाट रू. ...../-

परियोजना अवधिको अपेक्षित कुल आम्दानी (३ वर्षको)

क. ..... गोटा उन्नत रांगो, सांढे बिक्रिबाट रू...../

ख. अन्य बिक्रिबाट रू. ...../-

आय व्यय खर्च विवरण

क्र. सं.	आय व्यय खर्च विवरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	जम्मा
१	कुल आय रू				
२	कुल खर्च रू				
३	खुद नाफा रू				

अपेक्षित उपलब्धीहरुः

संस्थाको तर्फबाट सहि गर्नेको

नामः संस्थाको छापः

पदः

दस्तखतः मितिः

अनुसूची ४

प्रजनन्योग्य उन्नत रांगो/सांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना/संचालनका लागि संस्थाको छनौट गर्दा अपनाईने मूल्यांकनका आधारहरु

क्र. सं.	द. नं.	आवेदक संस्थाको नाम	ठेगाना	कार्य योजना (५०)*	व्यवसायको सम्भाव्यता र उपयुक्तता (२५)	अनुभवर तालिम (२५)	कुल प्राप्तांक १००

*गोठको समुचित व्यवस्थापनमा १५ अंक, पशु आहाराको स्रोत व्यवस्थामा १५ अंक र कार्य योजनाको वस्तुगत मूल्यांकनमा २० अंक दिने ।

छनौट समिति का पदाधिकारीहरूकोः

नाम थरः पदः कार्यालय/ठेगाना दस्तखत

१.

२.

अनुसुची ५

सम्झौता पत्रको नमुना

केन्द्रीय गाईभैसी प्रवर्द्धन कार्यालय हरिहरभवनको प्राविधिक नेतृत्वमा र जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, ... द्वारा संचालन गरिने प्रजनन्योग्य उन्नत रांगो/सांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना को उद्देश्य अनुरूपको उपलब्धी हासिल गर्न जि.प.से.का, ... यस पछि पहिलो पक्ष भनिने) र ..... समुह/समिति/सहकारी ..... (यस पछि दोस्रो पक्ष भनिने) बिच तपसिलमा उल्लेखित शर्तहरूको अधिनमा रही प्रजनन्योग्य उन्नत रांगो । सांढे हुर्काउने श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम संचालन गर्न द्विपक्षीय सम्झौता सम्पन्न भयो।

१ दोश्रो पक्षले निरन्तर रूपमा कम्तीमा २५ गोटा उन्नत सांढे/रांगो पालन गर्नुपर्नेछ र पशु को अनिवार्य विमा गर्नु पर्ने छ ।

२ दोश्रो पक्षले हरेक वर्ष आफ्नो फार्ममा रहेका समस्याहरूको पहिचान गरी प्राथमिकताको आधारमा आवश्यक पर्ने कार्यक्रम तथा बजेटहरू तर्जुमा गरी जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा प्रस्ताव स्वीकृतिको

लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।

३. दोश्रो पक्षले जिल्ला पशु सेवा कार्यालयबाट स्विकृत कार्यक्रम सन्चालन गरि खर्चको भुक्तानी दिएको सक्कलै निस्सा प्रमाण सहित पेस गरेमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयको प्रमुख वा निजले खटाएको सम्बन्धित अधिकृतले स्थलगत निरिक्षण गरी प्रमाणित भए पछि विनियोजन भएको अनुदान रकम दुई किस्ता गरी उक्त खातामा जम्मा गरि दिनेछ ।

४. दोश्रो पक्षले अनुदान रकम आबश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण एवं खर्च भएर नजाने टिकाउ हुने माल सामाग्रीहरूको लागि र आबश्यक परेमा कुल रकमको २० प्रतिशत सम्म पहिलो बर्षका लागी मात्र कार्य संचालनमा खर्च गर्नु पर्नेछ ।

५. दाश्रो पक्षले ब्यबसाय्र विस्तार तथा सुदृढिकरण गर्न ऋणको आवश्यकता महसुस गरेमा प्रथम पक्षले सो सम्बन्धी सहजीकरणको लागि वित्तिय संस्थासँग समन्वय गराउने छ ।

६. प्रथम पक्षले दोश्रो पक्षलाई असल व्यवस्थापन विधि बमोजिम कार्यक्रम संचालनको लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गरी बढिमा ३ वर्ष सम्म सहयोग उपलब्ध गराई कार्यान्वयन गराउनु पर्ने छ ।

७. दोश्रो पक्षले स्वीकृत बार्षिक कार्ययोजना अनुरूप कार्यान्वयनको लागि मात्र खर्च गर्नु पर्ने छ र सोको अद्यावधिक प्रगति तयारगरी हरेक महिना प्रथम पक्षलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

८. दोश्रो पक्षले पशु पालन व्यवस्थापनको लागि गरिने सम्पुर्ण कार्यहरूको अभिलेख विवरण राखी अद्यावधिक गरिरहनु पर्ने छ ।

९. पहिलो पक्षले संचालित कार्यक्रमको प्रगति सन्तोषजनक नपाएमा तोकिएको अवधिसम्म कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन बाध्य हुने छैन ।

१०. पहिलो पक्षको कार्यक्रम अवधि समाप्त भए पछि पनि दोस्रो पक्षले कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिनुपर्ने छ ।

११. दोश्रो पक्षले यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा विद्यमान कानुन बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुनु पर्ने छ ।

प्रथम पक्ष	दोस्रो पक्ष
जि.प.से. का.को तर्फबाट सहिगर्नेको	संस्थाको अध्यक्षको
नामः	नामः
पदः	ठेगानाः
दस्तखतः	दस्तखतः
मितिः	मितिः
कार्यालयको छापः	औठा छाप
रोहबर	रोहबर
योजना शाखा, जिल्ला पशु सेवा कार्याल	गाउं विकास समितिको/न.पा.को कार्यालय

द्रष्टब्यः जि.प.से.का ले आवश्यकता अनुसार उल्लेखि शर्तहरूमा थपघट गर्न सक्ने छ ।

अनुसूची-६

प्रजनन्योग्य राँगो । साढे हुर्काउने श्रोतकेन्द्र स्थापना कार्यक्रमको प्रगति विवरण पठाउने फारामको ढांचा

.....महिनारचौमासिकरअष्ठमासिकको लक्ष्य र प्रगति

१. संस्थाको नामः टेलिफोन सम्पर्क नम्वरः

ठेगानाः जिल्ला गा.वि.स. वडा नं. गाउंरटोलः

२. आ.व. ३. महिना ३) प्रगति प्रतिवेदन अवधिः अर्धवार्षिकरवार्षिक

क्र. सं.	कार्यक्रम विवरण	इकाई	बार्षिक लक्ष्य	बार्षिक बजेट	..... चौमासिक लक्ष्य	चौमासिक बजेट	यस महिनाको प्रगति	यस महिनाको खर्च	..... चौमासिक प्रगति	..... चौमासिक खर्च	हालसम्मको प्रगति	हालसम्मको खर्च	कैफियत
१													
२													
३													

वित्तिय प्रगति प्रतिशतः ..... ५, भारित प्रगतिः ..... ५ भौतिक प्रगतिः .....

अनुसुची ७

संचालन गरिने कृयाकलापहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप
१	प्रजनन् योग्य उन्नत राँगो हुर्काउने केन्द्र स्थापना कार्यक्रम (पशु उत्पादन)
१.१	सूचना प्रकाशन, छनौट, मूल्याँकन तथा सम्झौताका लागि जिल्लाहरूको खर्च
१.२	अनुगमन रिपोटिङ्ग (गाडी भाडा, इनधन, आदी)
१.३	छनौट भएका साझेदारलाई कार्यविधि अनुरूप एकमुष्ठ अनुदान

कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम संचालन कार्यबीधि, २०७३

पृष्ठभूमी :

गाईभैंसी पालन परम्परागत रूपमा गरिदै आएको र भैंसीलाई कालो सुनको रूपमा समेत चिनिदै आएको सन्दर्भमा केही वर्षयता यसको महत्वलाई बेवस्ता गरिदै आएकोले दिन प्रति दिन भैंसीको मूल्यमा बृद्धि हुनुको साथै राम्रा नश्ल समेत लोप हुदै गईरहेको छ । केही वर्ष अघिसम्म गाउँघरमा छाकको १२/१४ माना दूध दिने भैसी समेत नभएका होइनन् । यसकारण उच्च उत्पादन क्षमता भएका माउबाट जन्मेका कोरेली पाडी प्राविधिकहरूले छनौट गरी उत्पादनशील वकेर्नो भैंसी संरक्षणलाई टेवापुग्नेगरी भूमिहिन, विपन्न, गरिब, दलित, महिला, तथा एकल महिलाहरू जस्ले लैना पशु पाल्नसक्ने हैसियत राख्दैनन् । तिनलाई सामान्य साधन स्रोत उपलब्ध गराउन सकेमा कोरेली पाडी हुर्काएर आयआर्जन गरी जीविकोपार्जन गर्नसक्ने बनाउन नेपाल सरकारको कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रमलाई व्यवस्थित, सरल, सहज, प्रभावकारी र पारदर्शि रूपमा स्थापना र सञ्चालन गर्न यो कार्यविधि नेपाल सरकार, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट जारी गरिएको छ।

१) **प्रारम्भिकः**

क) संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः

- यो कार्यविधिको नाम "कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम संचालन कार्यबीधि, २०७३" रहेको छ ।
- यो कार्यविधि नेपाल सरकार, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।

२) **परिभाषाः** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिः

१. "मन्त्रालय" भन्नाले पशुपन्छी विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्नेछ ।
२. "विभाग" भन्नाले पशु सेवा विभाग सम्झनु पर्नेछ ।
३. "निर्देशनालय" भन्नाले पशु उत्पादन निर्देशनालय सम्झनु पर्नेछ ।
४. "कार्यालय" भन्नाले जिल्ला पशु सेवा कार्यालय सम्झनु पर्नेछ ।
५. "कार्यदल" भन्नाले जिल्ला पशु विकास कार्यदल सम्झनु पर्नेछ ।
६. "कार्यविधि" भन्नाले "कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम संचालन कार्यबीधि, २०७३" सम्झनु पर्नेछ ।

३) **उद्देश्यहरु**

क) उच्च उत्पादन क्षमता भएका स्थानीय तथा उन्नत जातका भैंसीहरूको संरक्षण र संवर्द्धन गर्ने

ख) भूमिहीन, विपन्न गरिब दलित तथा एकल महिलाहरूलाई पशु पालनको माध्यमबाट सशक्तिकरणमा टेवा पुऱ्याउने ।

४) **कार्यक्रमको अबधिः** यो कार्यक्रमको अवधि हाल १ बर्षको हुनेछ र आवश्यकता अनुसार थप विस्तार गर्दै लान सकिनेछ ।

५) कार्यक्रमको लागी जिल्ला तथा क्षेत्रहरू छनौंटका आधारहरूः कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम सन्चालन गर्न बार्षिक कार्यक्रम स्विकृत भएका जिल्लाहरू (आ.व. २०७३/०७४ का लागि नवलपरासी र डँडेल्धुरा) मा कार्यक्रम संचालन क्षेत्र छनौंट देहायका आधारमा गरिनेछ । लक्षित वर्गको बाहुल्यता भएका बढीमा दुई गा.वि.स. वा एक नगरपालिका समेट्ने गरी कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्ने छ ।

६) कार्यक्रम संचालनका लागि साझेदारको छनौट प्रकृयाः

१. कार्यालयले अनुसूची-१ बमोजिमको प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ ।
२. कार्यक्रममा सहभागि हुन ईच्छुक संस्थारसमूहहरूले अनुसूची-३ (क) अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना

बनाई सम्बन्धित कार्यालयमा अनूसुची-२ अनुसारको निवेदन दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

३. कार्यालयले दर्ता भएका प्रस्तावहरूको स्थलगत निरीक्षण गरी प्रारम्भिक पशुपालन सर्वेक्षण प्रतिवेदन सहित जिल्ला कार्यदलमा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने छ ।

४. विकास कार्यदलले प्राप्त प्रस्ताव तथा कार्यक्रम सन्चालनको लागि प्रारम्भिक पशुपालन सर्वेक्षण प्रतिवेदनको आधारमाअनुसूची-४ बमोजिम मूल्याङ्कन गरि साझेदारको छनौट गर्नु पर्नेछ ।

७) **छनौट र मुल्यांकन समिति गठनः** कार्यदलबाट मूल्यांकन र छनौट गरिनेछ ।

८) **सेवा संचालन प्रक्रियाः** यस कार्यक्रम वमोजिमको सेवा सञ्चालन गर्ने प्रकृया देहाय वमोजिम हुनेछः

१. कार्यालय र छनौंट भएका साझेदाररसमूह बिच अनूसुची-५ अनुसार सम्झौता गरी कार्यक्रम सन्चालन गरीनेछ ।

२. कार्यालयले साझेदार/समूहबाट पेस भएको प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेट कार्यदलको बैठकबाट अन्तिम रूप विनियोजित रकमको आधारमा अनुदान स्वीकृत गर्ने ।

३. सम्बन्धित साझेदार संस्था/समूहको नाममा नेपाल सरकारबाट स्विकृत प्राप्त नजिकको बैंकंमा खाता खोल्नु पर्नेछ र सोही खातामा अनुदान रकम जम्मा गर्नु पर्ने छ ।

४. साझेदाररसमुहले प्रगति हरेक महिना अनुसूची-६ बमोजिमको ढाँचामा पशु सेवा केन्द्र-उपकेन्द्र मार्फत कार्यालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

५. समूह गठन र संचालन प्रकृया कार्यालयको नियमित कार्यक्रम सरह हुनेछ ।

६. कम्तिमा स्थायी २ दाँते पाडी खरिद गर्नु पर्नेछ ।

९) **कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि प्रस्तावित आर्थिक नर्मसः**

क) बार्षिक स्विकृत कार्यक्रम अनुसारको रकमको आधारमा

ख) यसबर्षको (आ.व. २०७३/०७४) स्विकृत कार्यक्रममा २ जिल्लाको लागि प्रतिजिल्ला २ लाख ५० हजार बिनियोजित भएकोमा रू २ लाखसम्म प्रति समूह कार्ययोजना अनुसार अनुदान दिने र बाँकी ५० हजार सूचना प्रकाशन, छनौट, मूल्यांकन, अनुगमन लगायतका कार्यमा खर्च गर्न सकिने छ । केन्द्रीय गाइभैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयमा विनियोजित बजेटबाट कार्यक्रम अभिमूखिकरण गोष्ठीका लागि रू १५००००। खर्च गर्ने र अनुगमन कार्य गर्ने ।

ग) कुल अनुदान रकमको ७५ प्रतिशत उन्नत कोरेली पाडी किन्न र अन्य रकम हुर्काउदा लाग्ने संचालन खर्च गर्न सकिने ।

घ) कार्यालयले सम्पूर्ण प्राबिधिक सेवाहरू बिनियोजित बजेटको परिधीभित्र रही निशुल्क उपलब्ध गराउनुपर्ने ।

१०) **आर्थिक प्रशासन सेवाः**

कार्यक्रमको लेखा, लेखाकंन, लेखा परिक्षण तथा आर्थिक कारोबार गर्दा आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४, सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ बमोजिम गरिनेछ।

११) **अनुगमन, मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन सम्बन्धि व्यवस्थाः**

यस कार्यक्रमको अनुगमन मन्त्रालय, विभाग, निर्देशनालय, क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालय र कार्यालयहरूले गर्नेछन् र सोको मासिक प्रतिवेदन र प्रगति सम्बन्धित क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयहरूमा पठाउनु पर्ने छ। मासिक, चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन लगायतका उपलब्धीहरू विभाग मार्फत मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

१२) **थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने**

१. यो कार्यविधिको कार्यान्वनलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार यस कार्यविधिमा थपघट, हेरफेर तथा खारेज गर्न सक्नेछ ।

२. यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अवरोध र अस्पष्टता आएमा त्यस्तो बाधा अवरोध फुकाउने प्रयोजनका लागि मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार व्याख्या गर्न सक्नेछ ।

अनूसुची १

सूचना

यस कार्यालयको आ.व. २०...../.... को वार्षिक स्विकृत कार्यक्रम अनुसार कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले संचालन गर्न साझेदारीको अवधारणा अनुरूप बिपन्न, दलित, पिछडिएका तथा एकल महिला समूहरसमिति को सहकार्यमा ..... जिल्लामा वसोवास गरेका बिपन्न, दलित, पिछडिएका तथा एकल महिला समूक/समिति बाट प्रस्ताव आव्हनको लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ । ईच्छुक बिपन्न, दलित, पिछडिएका तथा एकल महिला समूहरसमितिहरूले यो सूचना प्रथम पटक प्रकाशन भएको मितिले ३० दिन भित्र तोकिएको ढाँचा अनुसारको आवेदन फारम र परियोजना प्रस्ताव यस कार्यालयमा पेश गर्नु होला । विस्तृत जानकारिका लागि जिल्ला पशु सेवा कार्यालय.....मा सम्पर्क राख्नु हुन अनुरोध छ ।

आवेदन साथ तपसिल अनुसारका कागजातहरू संलग्न गर्न समेत यसै सूचनाद्वारा सूचित गरिन्छ ।

१. अनूसूची-२ अनुसारको आवेदन फारम
२. अनूसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना
३. नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
४. संस्थासंग आवद्ध सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अन्य प्रमाण पत्रहरू (तालिम, शैक्षिक योग्यता, आदि) का प्रमाणित प्रतिलिपीहरू
५. बिपन्न, दलित, पिछडिएका तथा एकल महिला समूह/समिति सम्वन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि
६. कार्यक्रमको लागि छनौट भएमा बिपन्न, दलित, पिछडिएका तथा एकल महिला समूह/समिति का सदस्यहरूबाट कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धताको निर्णयको प्रतिलिपि

अनूसुची २

कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम सञ्चालनको लागि दिईने आवेदन-पत्रको फारम

श्रीमान प्रमुख ज्यू,
जिल्ला पशु सेवा कार्यालय,
.....

विषयः कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम सन्चालनको लागि छनौट हुन पाउँ भन्ने बारे ।
महोदय,

त्यस कार्यालयको मिति ..... को .....मा प्रकाशित सूचना अनुसार ..... बिपन्न, दलित, पिछडिएका तथा एकल महिला समूह/समिति को तर्फवाट कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रममा सहभिग हुने ईच्छा भएकोले तपसिल अनुसारका कागजात राखी यो निवेदन पेश गरेका छौ । उक्त कार्यक्रम प्राप्त भएमा यस सम्बन्धी सम्झौता तथा मापदण्डमा उल्लेख भए अनुसार कार्यक्रम सन्चालन गर्नेछौं र यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा विद्यमान कानून बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुन मञ्जुर रहेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछौं ।

पुनश्चः आवेदन साथ तपसिल अनुसारका कागजातहरू यसै निवेदन साथ संलग्न राखेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल

१. अनूसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना
२. नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
३. संस्था सम्वन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि
४. संस्थासंग आवद्ध सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अन्य प्रमाण पत्रहरू (तालिम, शैक्षिक योग्यता, आदि) का प्रमाणित प्रतिलिपीहरू
५. संस्थाको तर्फबाट कार्यक्रम सन्चालन सन्चालन सम्बन्धी भएको निर्णयको प्रतिलिपि
६. संस्थाका सदस्यहरूबाट कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धताको निर्णयको प्रतिलिपि

निवेदन दिने संस्थाको तर्फबाट दिने
संस्थाको प्रमुखको नामः
सस्था प्रमुखको दस्तखतः
संस्था प्रमुखको पदः
संस्थाको ठेगानाः
मितिः
संस्थाको छापः

अनूसुची ३

कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम सञ्चालनको लागि संक्षिप्त कार्ययोजना

संस्थाको नामः संस्थाको सम्पर्क टेलिफोन नम्वरः
संस्थाको ठेगानाः जिल्लाः गा.वि.स. वडा नं. गाउं/टोलको नामः
संस्थादर्ता को प्रमाण-पत्र नं. र संस्था दर्ता गर्ने कार्यालयको नाम ठेगानाः
संस्थाले हाल सम्म गरेका उल्लेखनिय कामहरूः .....

खाता संचालन गरिने बैंकको नाम र खातावालाहरूको नामः-

कार्य योजनाको प्रस्तावनाः .....

उद्देश्यहरुः

(क) .....

(ख) .....

रकमको आवश्यकताः

पुँजिगत तर्फ गरिने कृयाकलापहरु			चालु तर्फ गरिने कृयाकलापहरु		
के गर्ने	कुनमहिनामा गर्ने	कति रकम चाहिन्छ रु	के गर्ने	कुन महिनामा गर्ने	कति रकम चाहिन्छ रु

अनुसूची ४

कार्यक्रम संचालनका लागि संस्थाको छनौट गर्दा अपनाईने मूल्यांकनका आधारहरु

क्र. सं	द. नं.	आवेदक संस्थाको नाम	ठेगाना	कार्य योजना (५०)			व्यवसायको सम्भाव्यता / उपयुक्तता (२५)	अनुभव / तालिम (२५)	कुल प्राप्तांक १००
				गोठको क्षमता र अवस्था (१५)	घाँस लगाएको क्षेत्रफल (१५)	कार्य योजनाको विवरण (२०)			

छनौट समिति (जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदल)का पदाधिकारीहरूकोः

नाम थरः पदः कार्यालय/ठेगाना दस्तखत

१.

२.

३.

४.

५.

६.

७.

८.

अनुसुची ५
सम्झौता पत्रको नमुना

केन्द्रीय गाई/भैसी प्रवर्द्धन कार्यालय हरिहरभवनको प्राविधिक नेतृत्वमा र जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, ____ द्वारा संचालन गरिने उन्नत कोरेली पाडीहुर्काउने कार्यक्रम को उद्देश्य अनुरूपको उपलब्धी हासिल गर्न जि.प.से.का, ____ (यस पछि पहिलो पक्ष भनिने) र _____ समुह/ समिति (यस पछि दोस्रो पक्ष भनिने) बिच तपसिलमा उल्लेखित शर्तहरूको अधिनमा रही कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रम संचालन गर्न द्विपक्षीय सम्झौता सम्पन्न भयो ।

१ आवद्ध समुहका कृषक सदस्यहरूले अनिवार्यरूपमा समूह/समितिको सदस्य भई लक्षित कार्यक्रम अनुसार कम्तीमा पनि १० सदस्य भएको एउटा हवमा प्रति सदस्य कम्तीमा पनि १ गोटा कोरेली पाडी पालन गर्नुपर्ने छ र सो को अनिवार्य विमा गर्नु पर्ने छ ।

२ दुवै पक्षको सहमतिमा स्थानीय वा नजिकका जिल्लाहरूको माग बमोजिम वा प्राविधिक आधारमा सिफारिस भएका नश्लका पशु छनोट गर्नुपर्दछ ।

३ दोश्रो पक्षले हरेक वर्ष आफ्नो समूहमा रहेका समस्याहरूको पहिचान गरी प्राथमिकताको आधारमा आवश्यक पर्ने कार्यक्रम तथा बजेटहरू तर्जुमा गरी जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा प्रस्ताव स्वीकृतिको लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।

४ दोश्रो पक्षले समैहको निर्णय अनुसार समितिका अध्यक्ष र सम्बन्धित पशु सेवा केन्द्रको प्रमुखको संयुक्त हस्ताक्षारबाट कारोबार हुने गरी नेपाल सरकारबाट स्विकृत प्राप्त नजिकको बाणिज्य बैंकमा खाता खोल्नु पर्नेछ र दोश्रो पक्षले जिल्ला पशु सेवा कार्यालयबाट स्विकृत कार्यक्रम सन्चालन गरि खर्चको भुक्तानी दिएको सक्कलै निस्सा प्रमाण सहित पेस हुन आएमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयको प्रमुख वा निजले खटाएको सम्बन्धित अधिकृतले स्थलगत निरिक्षण गरी प्रमाणित भए पछि विनियोजन भएको अनुदान रकम एकै पटक वा किस्ता स्वरूप उक्त खातामा जम्मा गरि दिनेछ ।

५ दोश्रो पक्षले अनुदान रकम कोरेली पाडी खरिद गरी ब्याउने निश्चित नहुंदासम्म हुर्काउनका लागि मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ ।

६ जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले आफूले संचालन गर्ने वा बिकास साझेदारले संचालन गर्ने कार्यक्रममा दोश्रो पक्षले हुर्काई ब्याउने निश्चित भएका वा ब्याएका कोरेली वा भैसीहरू खरीद गर्न सहयोग गर्नेछ । दोश्रो पक्षले पशुहरू खरिद तथा बिक्रीगर्दा अनिवार्य रूपमा पहिलो पक्षलाई जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

७ प्रथम पक्षले दोश्रो पक्षलाई असल व्यवस्थापन विधि बमोजिम कार्यक्रम संचालनको लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गरी बढिमा ३ वर्ष सम्म सहयोग उपलब्ध गराई कार्यान्वयन गराउनु पर्ने छ ।

८ दोश्रो पक्षले स्वीकृत बार्षिक कार्ययोजना अनुरूप कार्यान्वयनको लागि मात्र खर्च गर्नु पर्ने छ र सो को अद्यावधिक प्रगति तयार गरी हरेक महिना प्रथम पक्षलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

९ दोश्रो पक्षले पशु पालन व्यवस्थापनको लागि गरिने सम्पुर्ण कार्यहरूको अभिलेख विवरण राखी अद्यावधिक गरिरहनु पर्ने छ ।

१० पहिलो पक्षले संचालित कार्यक्रमको प्रगति सन्तोषजनक नपाएमा तोकिएको अवधिसम्म कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन बाध्य हुने छैन ।

११ पहिलो पक्षको कार्यक्रम अवधि समाप्त भएपछि पनि दोस्रो पक्षले कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिनुपर्ने छ ।

१२ दोश्रो पक्षले यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा विद्यमान कानुन बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुनु पर्ने छ ।

प्रथम पक्ष	दोस्रो पक्ष
जिल्ला पशु सेवा कार्यालयको तर्फबाट सहिगर्नेको	संस्थाको अध्यक्षको
नामः	नामः
पदः	ठेगानाः
दस्तखतः	दस्तखतः
मितिः	मितिः
कार्यालयको छापः	औठा छाप
रोहबर	रोहबर
योजना शाखा, जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	गाउं विकास समिति/न.पा.को कार्यालय

द्रष्टब्यः जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले आवश्यकता अनुसार उल्लेखि शर्तहरूमा थपघट गर्न सक्ने छ ।

अनुसूची–६

कोरेली पाडी हुर्काउने कार्यक्रमको प्रगति विवरण पठाउने फारामको ढांचा

.....महिना/चौमासिक/अष्ठमासिकको लक्ष्य र प्रगति

१. संस्थाको नामः टेलिफोन सम्पर्क नम्वरः

ठेगानाः जिल्ला गा.वि.स. वडा नं. गाउं/टोलः

२. आ.व. ३. महिना ३) प्रगति प्रतिवेदन अवधिः अर्धवार्षिक/वार्षिक

क्र. सं.	कार्यक्रम विवरण	इकाई	बार्षिक लक्ष्य	बार्षिक बजेट	..... चौमासिक लक्ष्य	चौमासिक बजेट	यस महिनाको प्रगति	यस महिनाको खर्च	..... चौमासिक प्रगति	..... चौमासिक खर्च	हालसम्मको प्रगति	हालसम्मको खर्च	कैफियत
१													
२													
३													
४													
५													
६													

वित्तिय प्रगति प्रतिशतः ..... ५, भारित प्रगतिः ..... ५ भौतिक प्रगतिः ५

पशुको प्रजनन तथा उपचार रेकर्डको नमूना (प्रत्येक भैसीको लागि)

मिति	भैसीको ट्याग नं उमेर	महिना	कृ.ग.वा प्रा.ग.	रांगोको जात वा सिमेन नं	परजिबी नियन्त्रण विवरण	भ्याक्सिनेसन विवरण	स्वास्थ्य समस्या र उपचार

आईपरेका बाधा अड्चनहरूः

समाधानको लागि सुझावहरू :

मध्य पहाडी लोक मार्ग तथा हुलाकी मार्गका बजार लक्षित एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७३

पृष्ठभूमी (Backgrounsd):

नेपालमा पहिलो पंचबर्षिय योजनाबाटै ब्यबस्थित दुग्ध उद्योगको शुरूवात बि.सं १९५६ मा भई हाल देशमा एक सरकारी दुग्ध बिकास संस्थान र केही ठूला तथा मझौला दुग्ध उद्योगहरूका साथै करिब १७०० भन्दा बढी दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था तथा तिनको छाता संगठन केन्द्रीय दुग्ध सहकारी संघ समेत कृयाशिल छन् । यीनै सहकारी संस्था तथा निजी डेरी उद्योगका संकलन केन्द्रबाट कुल उत्पादनको करिब १५ प्रतिशत मात्र कच्चा दुध प्रशोधनका लागि बजारमा पुग्दछ । स–साना असंगठित कृषकहरूबाट अब्यबस्थित तथा असंगठित रूपमा बजारमा प्रबाह भएको दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थको गुणस्तर तथा दिगोपना कायम राख्न नसकिने र दुधको क्षेत्रीय तथा राष्ट्रिय बजारमा संभाबित डेरी पकेट क्षेत्रहरूको पहुंच समेत नपुगी दुधको मुल्य श्रृंखलाको बिकास समेत हुन नसक्दा रोजगारी र दुधको उचित मूल्य समेत कृषकले पाउन सकेका छैनन् । त्यसैले नयां बिकसित हुदै गरेका बजार क्षेत्रहरू र राष्ट्रिय बजारमा समेत दुधको संगठीत उत्पादन तथा बजारकिरण गर्न अपरिहार्य भएकाले नेपाल सरकारको यो कार्यक्रम ब्यबस्थित, सरल, सहज, प्रभावकारी र पारदर्शी रूपले संचालन गर्न नेपाल सरकार पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट मध्य पहाडी लोक मार्ग तथा हुलाकी मार्गका बजार लक्षित एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्दन कार्यक्रम सन्चालन कार्यविधि, २०७३ जारी गरिएको छ ।

परिच्छेद १
प्रारम्भिक

१. **प्रारम्भिक:**

क) संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः

- यो कार्यविधिको नाम "मध्य पहाडी लोक मार्ग तथा हुलाकी मार्गका बजार लक्षित एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्दन कार्यक्रम सन्चालन कार्यविधि, २०७३" रहेको छ ।
- यो कार्यविधि नेपाल सरकार, पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएपछि प्रारम्भ हुनेछ ।

२. **परिभाषा:** विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमाः

क) "मन्त्रालय" भन्नाले पशुपन्छी विकास मन्त्रालय सम्झनु पर्नेछ ।

ख) "विभाग" भन्नाले पशु सेवा विभाग सम्झनु पर्नेछ ।

ग) "निर्देशनालय" भन्नाले पशु उत्पादन निर्देशनालय सम्झनु पर्नेछ ।

घ) "कार्यालय" भन्नाले जिल्ला पशु सेवा कार्यालय सम्झनु पर्नेछ ।

ङ) "कार्यदल" भन्नाले जिल्ला पशु विकास कार्यदल सम्झनु पर्नेछ ।

च) "कार्यविधि" भन्नाले " मध्य पहाडी लोक मार्ग तथा हुलाकी मार्गका बजार लक्षित एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्दन कार्यक्रम सन्चालन कार्यविधि, २०७३" सम्झनु पर्नेछ ।

३. **उद्देश्यहरुः**

मध्य पहाडी लोकमार्ग र हुलाकी मार्ग तथा लिंक रोड क्षेत्रमा बिकास भईरहेका घना बस्ति तथा बजार क्षेत्र वरिपरि एकिकृत रूपमा गुणस्तरिय दुध उत्पादन गरी ती बजार क्षेत्रमा दुध तथा दुग्धजन्य उत्पादन, बितरण गरी बढी भएको दुध क्षेत्रीय तथा राष्ट्रिय बजारमा समेत पुऱ्याउनु यो कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य हो भने अन्य

उद्देश्यहरू निम्न अनुसार छन् ।

क) स्थानीय जातका गाई भैंसीहरूको नश्ल सुधार गरी उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धि गर्ने ।

ख) दुग्ध मूल्य श्रृंखलामा आधारित व्यवसाय तथा उद्योग प्रवर्द्धन गरी रोजगारीमा अभिबृद्धि गर्ने ।

ग) गुणस्तरीय दूध उत्पादन गरी उपभोक्ताहरूलाई खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको प्रत्याभूति दिलाउने ।

घ) मन्त्रालयको दुधमा अत्मनिर्भर हुने प्रतिवद्धता पूरा गर्न सहयोग गर्ने ।

ङ) मध्य पहाडी लोक मार्ग तथा हुलाकी मार्गका बजार लक्षित एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्दन कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गर्न ।

४. **कार्यक्रमको अबधिः** यो कार्यक्रमको अवधि १ बर्षको हुनेछ र आवश्यकता अनुसार थप विस्तार गर्दै लान सकिनेछ ।

५. **जिल्ला छनौट गर्ने आधारः** एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्दन कार्यक्रम सन्चालन गर्न मध्य पहाडी लोक मार्ग र हुलाकी मार्ग एवं सो संग जोडिएका आसपासका क्षेत्र वा जिल्ला समेट्ने गरी आ.व. २०७३/०७४ को लागि १८ जिल्लाहरूमा यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ । यी जिल्लाहरू छनौट गर्दा मध्य पहाडी लोकमार्ग तथा हुलाकी मार्ग यी जिल्लाहरू हुँदै गएको, पशु नश्ल सुधार, घाँसे वाली, दुधको बजार, शहरीकरणको संभावना, पशु वस्तुहरूको हालको संख्या, दुध उत्पादनको परिमाण जस्ता विषयहरूमा आधारित भई छनौट गरि निम्नानुसार वर्गिकरण गरिएको छ ।

(क) क वर्गका जिल्लाहरूः ५० वा सो भन्दा बढी दुधालु गाइभैंसीहरू भएको कम्तिमा ५ पकेट क्षेत्रमा ५०० दुधालु गाइभैंसी र दैनिक दुध उत्पादन ४००० लिटर हुने संभावित जिल्लाहरू (झापा, मोरङ, सुनसरी, सिराहा, धनुषा, बारा, पर्सा)

(ख) ख वर्गका जिल्लाहरूः ५० वा सो भन्दा बढी दुधालु गाइभैंसीहरू भएको कम्तिमा ४ पकेट क्षेत्रमा २५० दुधालु गाइभैंसी र दैनिक दुध उत्पादन २५०० लिटर हुने संभावित जिल्लाहरू (कंचनपुर, कैलाली, बर्दिया)

(ग) ग वर्गका जिल्लाहरूः ५० वा सो भन्दा बढी दुधालु गाइभैंसीहरू भएको कम्तिमा २ पकेट क्षेत्रमा १०० दुधालु गाइभैंसी र दैनिक दुध उत्पादन १००० लिटर हुने संभावित जिल्लाहरू (तेह्रथुम, ओखलढुंगा, धनकुटा, सिन्धुली, रामेछाप, वागलुङ, रूकुम, अर्घाखाँची)

आगामी वर्षहरूमा आवश्यकता र संभावनाका आधारमा जिल्लाहरू थपघट हुन सक्नेछन् ।

६. **साझेदार छनोटः** यस कार्यक्रममा दुई किसिमका साझेदार हुनेछन ।

क. दुध उत्पादन पकेट क्षेत्र र साझेदार छनोट गर्ने आधारः

- बिगत देखि संचालनमा रहेका गाई भैसी पकेट क्षेत्रहरू वा ब्याबसायिक रूपमा दुध उत्पादन गर्न सकिने नयां संभाबित क्षेत्रहरू
- दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था संचालनमा रहेको वा कार्यक्रम शुरू गरेको पहिलो आ.व. मै संचालन हुन सक्ने हुनु पर्दछ ।
- दुध उत्पादनमा संलग्न संगठीत समूहरसमितिरसहकारी संस्थाहरू डेरी पकेट क्षेत्रमा साझेदार हुनेछन । समुह, समितिहरूको हकमा कार्यक्रम शुरू भएको आ.ब.को अन्त्यसम्म दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था गठन भई सक्नुपर्दछ ।
- एक जिल्लामा यस्ता डेरी पकेट क्षेत्रहरू कम्तिमा २ वटा हुनु पर्नेछ ।

ख. गुणस्तरीय दुधको संगठीत बजारीकरणका लागि साझेदार छनोट गर्ने आधारः

- यो कार्यक्रम लागु हुने जिल्लामा प्रति जिल्ला कम्तिमा २ वटा दुध प्रशोधन गर्ने संस्था छनौट

हुनेछन् । दुध बजारीकरण तथा प्रशोधनका आधारमा गत आर्थिक वर्षमा सम्बन्धित संस्थाले दुध प्रशोधन गरेको अभिलेखको आधारमा प्रति लिटर रू. २/- का दरले हुन आउने बढीमा प्रति संस्था रू. ६ लाख ५० हजार सम्म अनुदान प्राप्त गर्न प्रकाशित सूचना अनुसार सम्बन्धित कार्यालयमा निवेदन दिन सक्नेछन् ।

- सम्बन्धित निकायमा दर्ता भई दुध संकलन, प्रशोधन, बिबिधिकरण तथा बितरणमा संलग्न सहकारी वा निजी उद्योगरफर्म
- जिल्ला स्थित बजारक्षेत्र, क्षेत्रीय वा राष्ट्रिय बजारमा समेत पहुंच र बिस्तार गर्न सक्ने संस्था

७. **कार्यक्रम संचालनका लागि साझेदारको छनौट प्रकृया:**

१. कार्यालयले अनुसूची-१ (क) र अनुसुची १ (ख) बमोजिमको प्रस्ताव आह्वान गर्नेछ

२. कार्यक्रममा सहभागी हुन ईच्छुक संस्थाहरूले अनुसूची-३ (क) वा अनुसूची-३ (ख) अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना ५ बर्षको बनाई सम्बन्धित कार्यालयमा अनूसुची-२ अनुसारको निवेदन दर्ता गर्नु पर्नेछ ।

३. कार्यालयले दर्ता भएका प्रस्तावहरूको स्थलगत निरीक्षण गरी प्रारम्भिक पशुपालन सर्वेक्षण प्रतिवेदन सहित कार्यदलमा स्वीकृतिको लागि पेश गर्ने छ ।

८. मूल्यांकन तथा छनौटः सम्बन्धित कार्यालयले साझेदार मूल्यांकन तथा छनौटका लागि कार्यदल समक्ष पेश गर्नेछ । कार्यदलले प्राप्त प्रस्ताव तथा कार्यक्रम सन्चालनको लागि प्रारम्भिक पशुपालन सर्वेक्षण प्रतिवेदनको आधारमा अनुसूची-४ (क) र अनुसूची-४ (ख) बमोजिम मूल्याङ्कन गरि साझेदारको छनौट गर्नेछ ।

९. **सेवा संचालन प्रक्रिया:**

यस कार्यक्रम बमोजिमको सेवा सञ्चालन गर्ने प्रकृया देहाय अनुसार हुनेछः

१. कार्यालय र छनौट भएका साझेदार संस्था बिच अनूसुची-५ (क) र अनूसुची-५ (ख) अनुसार सम्झौता गरी कार्यक्रम सञ्चालन गरीनेछ ।

२. कार्यालयले साझेदारबाट पेस भएको प्रस्तावित कार्यक्रम तथा बजेट कार्यदलको बैठकबाट अन्तिम रूप दिई विनियोजित रकमको आधारमा अनुदान स्वीकृत गर्नेछ

३ साझेदारले हरेक महिना अनुसूची-६ बमोजिमको ढाँचामा पशु सेवा केन्द्र मार्फत कार्यालयमा प्रगति पठाउनु पर्नेछ ।

४. दुध उत्पादन पकेट क्षेत्रका साझेदारले अनुसुची ७क देखि ७घ सम्मको अभिलेख राख्नुपर्दछ ।

५. यो कार्यबीधि संगै संलग्न गरीएको एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्दन कृयाकलाप संचालनको बिस्तृत बिबरण समेत यसको अंग मानिने छ र सोही अनुसार कृयाकलापहरू सम्पन्न हुनेछन

६. यो कार्यक्रमको मूल्यांकन तेश्रो पक्षबाट गरिने छ ।

७. यो कार्यक्रम सम्पन्न गर्नका लागि अनुसूची–८ (क र ख सम्म) अनुसारका क्रियाकलापहरू संचालन गरिने छ ।

१०. **अपेक्षित प्रतिफल**

१. दुध उत्पादनको हिसाबले हालको अवस्था र भविष्यमा गर्न सकिने संभावनाका आधारमा अत्यन्तै महत्वपूर्ण मानिएका जिल्लाहरूमा ठूलो संख्यामा रहेका गाइभैंसीहरूको नश्ल सुधार भई दुधको उत्पादन र उत्पादकत्वमा बृद्धी हुने ।

२. लोकमार्ग तथा हुलाकी मार्गको असपासको क्षेत्रमा विकास हुँदै गइरहेको शहरीकरणको अवस्थालाई मध्यनजर राख्दा दुधको उत्पादन र खपतमा बृद्धी भई पशुपालन व्यवसाय थप व्यवसायीकरण र आधुनिकीकरण हुने ।

३. मन्त्रालयको ३ वर्ष भित्रमा दुधमा अत्मनिर्भर हुने भन्ने प्रतिवद्धतालाई पुरा गर्न सघाउ पुग्ने ।

११. **आर्थिक नर्मस सम्बन्धि विवरण**

क. बार्षिक कार्यक्रममा स्विकृत रकमलाई आधार मान्ने

ख. प्रति ५० उन्नत पशुको डेरीपकेट क्षेत्रको लागी (वर्गिकृत जिल्लाहरूमा) रू ५ लाख वा प्रति १०० उन्नत पशुको डेरी पकेटको लागी रू १० लाखसम्म वा ५०० उन्नत पशुको डेरी पकेटको लागि रू. ५० लाखसम्म कार्य योजना अनुसार अनुदान दिने । (पकेट क्षेत्रमा मूख्यतया गोठ सुधार, सफा दुध उत्पादनका लागी आबश्यक उपकरण र आबश्यक भएमा मात्र २० प्रतिशत रकम उन्नत पशु ढुवानी जस्ता कार्यलाई प्राथमिकतामा राख्ने) डेरी पकेट क्षेत्ररक्षेत्रहरूबाट कम्तिमा दैनिक १००० देखि ४००० लि. दुध थप भई संगठित बजारमा आउनुपर्दछ ।

ग. बजारीकरणका लागि प्रति जिल्ला बढीमा रू १३ लाखसम्म कार्य योजना अनुसारको अनुदान (यो अनुदान डेरी पकेट क्षेत्रमा उत्पादीत दुधको लागी गुणस्तरिय दुध तथा दुग्ध पदार्थ उत्पादन, भण्डारण, प्रशोधन तथा बितरणका लागि साझेदारीमा मात्र उपलब्ध गराउने ब्यबस्था गर्ने । जिल्लाको आबश्यकता अनुसार उक्त रकम कम्तिमा दुईवटा संस्था मार्फत परिचालन गर्न सकिने छ । प्रति जिल्ला ६५० हजार लिटर दुध प्रशोधनका लागि प्रति लिटर रू. २।– का दरले गत वर्षको अभिलेखको आधारमा अनुदान उपलब्ध गराउने व्यवस्था गरिएको छ ।

परिच्छेद २

मध्य पहाडी लोकमार्ग र हुलाकी मार्ग लक्षित दुध उत्पादन कार्यक्रम अन्तर्गत गाईरभैंसी स्रोतकेन्द्रहरूमा करार भई प्राप्त हुने उन्नत पाडी/बाच्छीहरू खरिद तथा वितरण गर्ने

१२. **कार्यक्रम संचालन हुने जिल्लाहरुः**

गाईः अर्घाखाँची, डोटी, ताप्लेजुङ, बाँके र महोत्तरी ।

भैंसीः धनुषा, सल्यान, सिराहा, कैलाली र गुल्मी ।

१३. **कार्यक्रमको अवधिः**

यो कार्यक्रमको अवधि १ वर्षको हुनेछ । आवश्यकता र संभावनाका आधारमा आगामी वर्षहरूमा अवधि थप हुन सक्नेछ ।

१४. **कार्यक्रम संचालन प्रकृयाः**

१. विगतका वर्षहरूदेखि संचालनमा रहेका उन्नत गाई तथा भैंसी स्रोत केन्द्रहरूमा भएका बाच्छीर पाडीहरूको अध्यावधिक अभिलेख लिने । स्रोतकेन्द्रमा उत्पादन भएका बाच्छीरपाडीहरू मध्ये निम्न बमोजिमको मापदण्ड पुगेका श्रोतकेन्द्र सँग करार सम्झौता गरी विक्री गर्न सक्ने बाच्छी/पाडीहरूको छनौट र ट्यागिङ गर्ने ।

मापदण्ड

१. बाच्छीको हकमा कम्तिमा ५० प्रतिशत जर्सी वा होल्स्टिन गाइको जातिय शुद्धता भएको

२. पाडीको हकमा कम्तिमा ५० प्रतिशत मुर्रा भैंसीको जातिय शुद्धता भएको
३. बाच्छीको उमेर कम्तिमा १ वर्ष पुरा भएको
४. पाडीको उमेर कम्तिमा १८ महिना भएको

२. कार्यालयको सिफारिसमा कार्यदलले अनुमोदन गरेको क्षेत्रमा कम्तिमा १० जनाका दरले ५ वटा समुह गठन गर्ने ।
३. निर्देशनालय/कार्यालयले संभावित स्रोत केन्द्र र जनावरहरूको संख्या सहितको विवरण कार्यालय मार्फत गठित समुहलाई जानकारी गराउने ।
४. संबन्धित समुहबाट कम्तिमा २ जना र सम्बन्धित पशु सेवा केन्द्रबाट १ जना प्राविधिक सहितको टोलीले आफुलाई उपयुक्त हुने स्रोत केन्द्रमा सम्पर्क राखी स्रोतकेन्द्रको समिति सँग वार्ता गरी सहमती भएको दररेटमा जनावरहरू खरिद गर्नेछन् ।
५. यसरी खरिद गरिएका जनावरहरू समुहका सदस्यहरू बिचमा समुहका पदाधिकारीहरूले आपसी सहमती वा गोला प्रथा द्वारा सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयरपशु सेवा केन्द्रका प्रविधिकको रोहरवरमा वितरण गर्नेछन् ।
६. यसरी वितरण गरिएका जनावरहरूको खरिदमा प्रति जनावरमा लागेको परल मूल्यको ७० प्रतिशत वा रू. २८ हजार मध्ये जुन कम हुन्छ त्यही रकम सम्बन्धित जिल्ला पशु सेवा कार्यालयले सम्बन्धित स्रोत केन्द्रको बैंक खातामा उपलब्ध गराउने छ ।
७. यसरी खरिद गरिएका पशुहरूको अनिवार्य रूपमा विमा गर्ने दायित्व सम्बन्धित कृषकको हुनेछ ।
८. खरिद गरिएका पशुहरूको उत्पादन विवरण प्रत्येक चौमासिकमा सम्बन्धित समुह मार्फत जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा अनिवार्य रूपमा बुझाउनु पर्नेछ ।
९. यसरी खरिद गरिएका पशुहरूलाई कम्तिमा ३ वर्षसम्म बेचबिखन गर्न पाइने छैन ।

१५. मध्य पहाडी लोक मार्ग तथा हुलाकी मार्गका बजार लक्षित एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्दन कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि प्रस्तावित आर्थिक नर्मस (प्रति जिल्ला)

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	इकाई	परिमाण	दर रू	जम्मा रकम रू	कैफियत
१	समुह गठन तथा परिचालन	संख्या	५	५०००	२५०००	
२	जिल्ला पशु विकास कार्यदलको वैठक	पटक	३	१००००	३००००	
३	जिल्ला पशु विकास कार्यदल द्वारा अनुगमन, तथ्यांक संकलन, प्रतिवेदन तयारी तथा प्रेषण	पटक	३	१५०००	४५०००	
४	जनावर खरिदमा अनुदान	संख्या	५०	२८०००	१४०००००	
	जम्मा				१५०००००	

१६. आर्थिक प्रशासन सेवा:

कार्यक्रमको लेखा, लेखाकंन, लेखा परिक्षण तथा आर्थिक कारोबार गर्दा आर्थिक कार्यविधि ऐन, २०५५ आर्थिक कार्यविधि नियमावली, २०६४, सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ बमोजिम गरिनेछ ।

१७. अनुगमन, मूल्यांकन तथा प्रतिवेदन सम्बन्धि व्यवस्थाः

यस कार्यक्रमको अनुगमन मन्त्रालय, विभाग, निर्देशनालय, क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालय र कार्यालयहरूले गर्नेछन् र सोको मासिक प्रतिवेदन र प्रगति सम्बन्धित क्षेत्रीय पशु सेवा निर्देशनालयहरूमा पठाउनु पर्ने छ । मासिक, चौमासिक तथा वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन लगायतका उपलब्धीहरू विभाग मार्फत मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

१८. थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने

१. यो कार्यधिको कार्यान्वनलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार यस कार्यविधिमा थपघट, हेरफेर तथा खारेज गर्न सक्नेछ ।

२. यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अवरोध र अस्पष्टता आएमा त्यस्तो बाधा अवरोध फुकाउने प्रयोजनका लागि मन्त्रालयले आवश्यकता अनुसार व्याख्या गर्न सक्नेछ ।

अनूसुची–१ (क)

एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्द्धन कार्यक्रममा सहभागिताका लागी प्रस्ताब आह्वानको सूचना

यस कार्यालयको आ.व.२०...../.... को वार्षिक स्विकृत कार्यक्रम अनुसार एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सन्चालन गर्न साझेदारीको अवधारणा अनुरूप गाईभैसी पालक कृषकहरूको समूह, समिति, सहकारी संस्थाबाट आबेदनका लागि यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ । ईच्छुक गाईभैसी पालक कृषकहरूको समूह, समिति, सहकारी संस्थाहरूले यो सूचना प्रथम पटक प्रकाशन भएको मितिले १५ दिन भित्र तोकिएको ढाँचा अनुसारको आवेदन फारम यस कार्यालयमा पेश गर्नु होला । विस्तृत जानकारीका लागि जिल्ला पशु सेवा कार्यालय ..... मा सम्पर्क राख्नु हुन अनुरोध छ ।

अनूसुची–१ (ख)

एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्द्धन कार्यक्रममा सहभागिताका लागी प्रस्ताब आह्वानको सूचना

यस कार्यालयको आ.व.२०...../.... को वार्षिक स्विकृत कार्यक्रम अनुसार एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम सन्चालन गर्न डेरी पकेट क्षेत्रहरूबाट उत्पादित दुधको बिबिधिकरण र बजारीकरण गर्न साझेदारीको अवधारणा अनुरूप निजी उद्यमी वा दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था बाट आबेदनका लागी यो सूचना प्रकाशित गरिएको छ । ईच्छुक निजी उद्यमी वा दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्थाहरूले यो सूचना प्रथम पटक प्रकाशन भएको मितिले ३५ दिन भित्र तोकिएको ढाँचा अनुसारको प्रस्ताब फारम यस कार्यालयमा पेश गर्नु होला । विस्तृत जानकारीका लागि जिल्ला पशु सेवा कार्यालय ..... मा सम्पर्क राख्नु हुन अनुरोध छ ।

अनूसुची २ (क)

एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम (डेरी पकेट क्षेत्र) सन्चालनको लागि दिईने आवेदन-पत्रको फारम

श्रीमान प्रमुख ज्यू,
जिल्ला पशु सेवा कार्यालय,
.....

विषयः एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम (डेरी पकेट क्षेत्र) सन्चालनको लागि छनौट हुन पाउँ भन्ने बारे ।

महोदय,

त्यस कार्यालयको मिति ..... को .....मा प्रकाशित सूचना अनुसार .....समू हरसमितिरसहकारी मार्फत कार्यक्रममा संलग्न हुन ईच्छा भएकोले तपसिल अनुसारका कागजात राखी यो निवेदन पेश गरेका छौ । उक्त कार्यक्रम प्राप्त भएमा यस सम्बन्धी सम्झौता तथा मापदण्डमा उल्लेख भए अनुसार कार्यक्रम सन्चालन गर्नेछौं र यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा प्रचललित कानून बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुन मञ्जुर रहेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछौं ।

पुनश्चः आवेदन साथ तपसिल अनुसारका कागजातहरू यसै निवेदन साथ संलग्न राखेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल

१ अनूसूची-३ अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना
२ नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
३ समूह/समिति/सहकारीसंस्था सम्वन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि
४ संस्थासंग आवद्ध सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अन्य प्रमाण पत्रहरू (तालिम, शैक्षिक योग्यता, आदि) का प्रमाणित प्रतिलिपीहरू
५ संस्थाको तर्फबाट कार्यक्रम सन्चालन सन्चालन सम्बन्धी भएको निर्णयको प्रतिलिपि
६ समूह/समिति/सहकारी संस्थाका सदस्यहरूबाट कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धताको निर्णयको प्रतिलिपि

निवेदन दिने संस्थाको तर्फबाट
संस्था प्रमुखको दस्तखतः
संस्थाको प्रमुखको नामः
संस्था प्रमुखको पदः
संस्थाको ठेगानाः
मितिः संस्थाको छापः

अनूसुची २ (ख)

एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम (दुधको बजारीकरण) सञ्चालनको लागि दिईने आवेदन-पत्रको फारम

श्रीमान प्रमुख ज्यू,
जिल्ला पशु सेवा कार्यालय,
.....

विषयः एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम (दुधको बजारीकरण) सञ्चालनको लागि छनौट हुन पाउँ भन्ने बारे ।

महोदय,

त्यस कार्यालयको मिति ..... को .....मा प्रकाशित सूचना अनुसार ..... निजी उद्यमीरकम्पनीरसहकारीको पकेट क्षेत्रको दुध बजारीकरणमा योगदान पुर्याउने ईच्छा भएकोले तपसिल अनुसारका कागजात राखी यो निवेदन पेश गरेका छौ । उक्त कार्यक्रम प्राप्त भएमा यस सम्बन्धी सम्झौता तथा मापदण्डमा उल्लेख भए अनुसार कार्यक्रम सञ्चालन गर्नेछौं र यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा प्रचलित कानून बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुन मञ्जुर रहेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछौं ।

पुनश्चः आवेदन साथ तपसिल अनुसारका कागजातहरू यसै निवेदन साथ संलग्न राखेको व्यहोरा समेत अनुरोध गर्दछु ।

तपसिल

१. अनूसूची-३(ख) अनुसारको संक्षिप्त कार्ययोजना
२. नेपाली नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
३. निजी उद्यमी/कम्पनी/सहकारी संस्था सम्वन्धित निकायमा दर्ता भएको प्रमाणको प्रतिलिपि
४. संस्थासंग आवद्ध सदस्यहरूले प्राप्त गरेको अन्य प्रमाण पत्रहरू (तालिम, शैक्षिक योग्यता, आदि) का प्रमाणित प्रतिलिपीहरू
५. संस्थाको तर्फबाट कार्यक्रम सन्चालन सन्चालन सम्बन्धी भएको निर्णयको प्रतिलिपि
६. निजी उद्यमी/कम्पनी/सहकारी संस्थाका सदस्यहरूबाट कार्यान्वयन गर्ने प्रतिवद्धताको निर्णयको प्रतिलिपि
७. संस्थाले गुणस्तरीय दुधको प्रशोधन, बिबिधिकरण तथा बजारीकरण गर्न सक्ने आधार

निवेदन दिने संस्थाको तर्फबाट दिने
संस्था प्रमुखको दस्तखतः
संस्थाको प्रमुखको नामः
संस्था प्रमुखको पदः
संस्थाको ठेगानाः मितिः संस्थाको छापः

अनूसुची ३ (क)

एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्द्धन कार्यक्रम(डेरी पकेट क्षेत्र) सन्चालनको लागि संक्षिप्त कार्ययोजना

संस्थाको नामः संस्थाको सम्पर्क टेलिफोन नम्वरः

संस्थाको ठेगानाः जिल्लाः गा.वि.स.।न.पा. वडा नं. गाउं/टोलको नामः

सम्बन्धित पकेट क्षेत्रमा भएको गाई/भैसीको तथ्याङ्कः

सि. नं.	कृषकको नाम थर	ठेगाना	भैंसी संख्या			गाई संख्या			यसबर्ष थपहुने भए			कैफियत
			स्थानिय	उन्नत	जम्मा भैसी संख्या	स्थानिय	उन्नत	जम्मा गाई संख्या	गाई संख्या	भैसी संख्या	ल्याउने श्रोत	

संस्थादर्ता को प्रमाण पत्र नं. र संस्था दर्ता गरेको कार्यालयको नाम ठेगानाः

संस्थाले हाल सम्म गरेका उल्लेखनिय कामहरूः .....

मौजुदा समिति भए दु.उ. सहकारी गठन हुने आधारः

खाता संचालन गरिने बैंकको नाम र खातावालाहरूको नामः-

कार्य योजनाको प्रस्तावनाः ..... उद्देश्यहरूः

(क) .....

(ख) .....

रकमको आवश्यकताः

	पहिलो बर्षको खर्च रु	दोश्रो बर्ष को खर्च रु	तेश्रो बर्ष को खर्च रु	चौथो बर्ष को खर्च रु	पांचौ बर्ष को खर्च रु
पुँजिगत खर्चका शिर्षकहरू ईकाई र परिमाण समेत खुल्ने गरी					
चालु खर्चका शिर्षकहरू ईकाई र परिमाण समेत खुल्ने गरी					
जम्मा खर्च रू					
समूह, समिति,संस्थाको तर्फ बाट ब्यहोर्ने रू					
स्थानिय निकाय वा अन्य संस्थाबाट बयहोर्ने रू					
जि.प.से.का.बाट रू					

खर्च सम्बन्धी विश्लेषणका परिकल्पनाहरु Assumptions)

क) प्राविधिक उत्पादन परिकल्पनाहरू

१. गाई/भैसीको जातः

२. उन्नत गाईरभैसीको शारीरिक तौल - केजी

३. प्रति गाईरभैसी सरदर दैनिक दुध उत्पादन - लिटर

४. मृत्यु दरः-

क) बाच्छाबाच्छी/पाडापाडी - प्रतिशत

ख) माउ - २ प्रतिशत

५. आहारा (शारीरिक तौलको २.५ प्रतिशत सुख्खा पदार्थको हिसाव अनुसार)

क) दाना खर्च प्रति व्याउने गाईर भैसीको लागि प्रति दिनः केजी

ख) दाना खर्च प्रति दुहुना गाईर भैसीको लागि प्रति दिनः केजी

ग) दाना खर्च प्रति कोरली बाच्छी तथा बहररकोरली पाडी तथा पाडाको लागि प्रति दिनः केजी

घ) परालखर्च प्रति व्याउने गाईर भैसीको लागि प्रति दिनः केजी

ङ) परालखर्च प्रति दुहुना गाईर भैसीको लागि प्रति दिनः केजी

च) पराल खर्च प्रति कोरली बाच्छी तथा बहर/कोरली पाडी तथा पाडाको लागि प्रति दिनः केजी

छ) हरियो घाँसखर्च प्रति व्याउने गाईर भैसीको लागि प्रति दिनः केजी

ज) हरियो घाँस खर्च प्रति दुहुना गाईर भैसीको लागि प्रति दिनः केजी

झ) हरियो घाँस खर्च प्रति कोरली बाच्छी तथा बहर/कोरली पाडी तथा पाडाको लागि प्रति दिनः केजी

ञ) मिनरल मिक्स्चर खर्च प्रति व्याउने गाईर भैसीको लागि प्रति दिनः केजी

ज) मिनरल मिक्स्चर खर्च प्रति दुहुना गाई/भैसीको लागि प्रति दिनः केजी

झ) मिनरल मिक्स्चर खर्च प्रति कोरली बाच्छी तथा बहर/कोरली पाडी तथा पाडाको लागि प्रति दिनः केजी

६. घाँस खेति गर्न प्रति पशुको लागि आवश्यक जमिनः ..... कट्ठाररोपनि

७. गोबर मल उत्पादनः ..... टन

८. प्रति पशुको लागि आवश्यक गोठको क्षेत्रफलः ..... वर्ग फिट

ख) वित्तिय परिकल्पनाहरू

१. जग्गा भाडामा लिदा प्रति रोपनि प्रति वर्षः रू ...../-

२. प्रति वर्ग फिटगोठ निर्माण खर्च - रू. ...../-

३. प्रति उन्नत गाइ/भैसी खरीद मूल्य दर - रू. ...../-

५. आहाराको मुल्यः- क) दाना - रू. ...../- प्रति केजी ख) पराल - रू. ...../- प्रति केजी ग) घाँस - रू. ...../- प्रति केजी

६. गोबर मल बिक्रि दर प्रति केजी - रू. ...../-

७. कृत्रिम गर्भाधान खर्च प्रति पशु - रू. ...../-

८. पहिलो वर्ष लगानी भएको पूँजीगत र चालु खर्चको ऋणको व्याजदरः ..... प्रतिशत प्रतिबर्ष

९. दोश्रो वर्षदेखि हुने चालु खर्च फार्मको उत्पादनको विक्रीबाट गरिने ।

१०. उन्नत गाइ/भैसी श्रोत केन्द्रको लागि निर्मित गोठ, स्टोर मलखातको आयु ..... वर्ष र मेसिनरी उपकरण, पानि वितरण प्रणाली तथा फार्मको विविध उपकरणहरूको ..... वर्षको आयु हुने हुँदा सोही अनुसार यस परियोजनामा मुल्यह्रास समावेश गरिनेछ ।

१४. औषधि, खनीज तथा भ्याक्सिनको लागि प्रति पशु रू. ...../- खर्च हुने ।

१५. १ जना कामदारबाट ... गोटा पशुको हेरचाह गर्न सकिने प्रति कामदार प्रति महिना रू...../-

१६. उन्नत गाइरभैसी दुहुना भए पछि बिक्रि गरिने मुल्य प्रति दुहुना भैसी रू. ...../-

१७. फार्ममा संरक्षण गरिने जम्मा उन्नत गाइरभैसीको संख्याः ..... गोटा

परियोजनाको अपेक्षित वार्षिक आम्दानीः

क. ..... लि. दुध बिक्री ...../-

ख. अन्य बिक्रिबाट रू. ...../-

परियोजना अवधिको अपेक्षित कुल आम्दानी (५ वर्षको)

क. ..... लि. दुधबिक्रिबाट रू...../

ख. अन्य बिक्रिबाट रू. ...../-

आय व्यय खर्च विवरण

क्र. सं.	आय व्यय खर्च विवरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चोंथो वर्ष	पाँचौ वर्ष	जम्मा
१	कुल आय रू						
२	कुल खर्च रू						
३	खुद नाफा रू						

अपेक्षित उपलब्धीहरुः

समूह/समिति/सहकारी/सस्थाको तर्फ वाट सहि गर्नेको

नामः संस्थाको छापः

पदः

दस्तखतः मितिः

अनूसुची ३ (ख)

एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम(दुधको बजारीकरण) सञ्चालनको लागि संक्षिप्त कार्ययोजना

संस्थाको नामः संस्थाको सम्पर्क टेलिफोन नम्वरः

संस्थाको ठेगानाः जिल्लाः गा.वि.स.।न.पाः वडा नं. गाउं/टोलको नामः

सम्बन्धित बजार क्षेत्र .....मा भएकोरहुने दुध तथा दुग्ध पदार्थमाग तथा आपूर्तिको तथ्यांङ्कः

सि. नं.	दुध तथा दुग्धजन्य पदाथ	इकाई	माग	हालका आपूर्ति	आपूर्तिको श्रोत	प्रस्ताबक संस्थाले थप गर्ने	
			परिमाण (दैनिक औसतमा)	परिमाण(दैनिक औसतमा)		परिमाण (दैनिक औसतमा)	प्राप्त गर्ने श्रोत

संस्थादर्ता को प्रमाण-पत्र नं. र संस्था दर्ता गर्ने कार्यालयको नाम ठेगानाः

संस्थाले हाल सम्म गरेका उल्लेखनिय कामहरू दुध र दुग्ध पदार्थको परिमाण खुल्ने गरी .....

.....

खाता संचालन गरिने बैंकको नाम र खातावालाहरूको नामः-

कार्य योजनाको प्रस्तावनाः ..... उद्देश्यहरूः

(क) .....

(ख) .....

रकमको आवश्यकताः

	पहिलो बर्षको खर्च रु	दोश्रो बर्ष को खर्च रु	तेश्रो बर्ष को खर्च रु	चौथो बर्ष को खर्च रु	पांचौ बर्ष को खर्च रु
पुँजिगत खर्चका शिर्षकहरूईकाई र परिमाण समेत खुल्ने गरी					
चालु खर्चका शिर्षकहरू ईकाई र परिमाण समेत खुल्ने गरी					
जम्मा खर्च रू					
उद्योग,संस्थाको तर्फ बाट ब्यहोर्ने रू					
स्थानिय निकाय वा अन्य संस्थाबाट बयहोर्ने रू					
जि.प.से.का.बाट रू					

आय व्यय खर्च विवरण

क्र. सं.	आय व्यय खर्च विवरण	पहिलो वर्ष	दोस्रो वर्ष	तेस्रो वर्ष	चौंथो वर्ष	पाचौं वर्ष	जम्मा
१	कुल आय रू						
२	कुल खर्च रू						
३	खुद नाफा रू						

अपेक्षित उपलब्धीहरूः

उद्योग/सहकारीसंस्थाको तर्फ वाट सहि गर्नेको

नामः संस्थाको छापः

पदः

दस्तखतः मिति :

अनुसूची ४ (क)

एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्द्धन कार्यक्रम (डेरी पकेटक्षेत्र) संचालनका लागि संस्थाको छनौट गर्दा अपनाईने मूल्यांकनका आधारहरू

क्र. सं	द. नं.	आवेदक संस्थाको नाम	ठेगाना	कार्य योजना(२५)	व्यवसायको सम्भाव्यता रउपयुक्तता (२५)	अनुभव तालम (१०)	व्यवस्थापन गरीरहेको उन्नत पशु संख्या (२०)	दु.उ.स.स. गठन भएको वा हुने आधार (२०)	कुल प्राप्तांक (१००)	कैफियत

छनौट समिति (जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदल)का पदाधिकारीहरूको :

नाम थरः पदः कार्यालयरठेगाना

दस्तखत

१.

२.

३.

४.

५.

६.

७.

८.

९

अनुसूची ४ (ख)

एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्द्धन कार्यक्रम (दुध बजारीकरण) संचालनका लागि संस्थाको छनौट गर्दा अपनाईने मूल्यांकनका आधारहरू

क्र. सं.	द. नं.	आवेदक संस्थाको नाम	ठेगाना	कार्य योजना (२५)	व्यवसायको सम्भाव्यता रउपयुक्तता (२५)	अनुभव तालम १०	हाल दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थको व्यवसाय गरिरहेको परिमाण (गत आ.व.लाई आधार मान्ने) (१५)	गुणस्तरीय दुधको थप कारोबार गर्नसक्ने परिमाण र आधार (२५)	कुल प्राप्तांक (१००)	कैफियत

छनौट समिति (जिल्ला स्थित पशु विकास कार्यदल)का पदाधिकारीहरूकोः

नाम थरः पदः कार्यालय/ठेगाना

दस्तखत

१.

२.

३.

४.

५.

६.

७.

अनुसुची ५(क)

सम्झौता पत्रको नमुना

केन्द्रीय गाई/भैसी प्रवर्द्धन कार्यालय हरिहरभवनको प्राविधिक नेतृत्वमा र जिल्ला पशु सेवा कार्यालय, द्वारा संचालन गरिने एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्द्धन कार्यक्रम (डेरी पकेट क्षेत्र) को उद्देश्य अनुरूपको उपलब्धी हासिल गर्न जि.प.से.का, (यस पछि पहिलो पक्ष भनिने) र ..... समुह/ समिति/सहकारी/..... ..... (यस पछि दोस्रो पक्ष भनिने) बिच तपसिलमा उल्लेखित शर्तहरूको अधिनमा रही एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्द्धन कार्यक्रम (डेरी पकेट क्षेत्र)संचालन गर्न द्विपक्षीय सम्झौता सम्पन्न भयो ।

१. दोश्रो पक्षले निरन्तर रूपमा कम्तीमा ५०/१००/२००/३००/४००/५०० गोटा उन्नत माउ गाई वा माउ भैंसी पालन गरेका/यस आ.ब.को अन्तसम्म पाल्ने हुनु पर्नेछ, कम्तिमा २५०० लि. प्रतिदिन थप दुध संगठित बजारमा बिक्री गर्नुपर्नेछ र पशु को अनिवार्य विमा गर्नु पर्ने छ ।

२. दोश्रो पक्षले हरेक वर्ष आफ्नो पकेटक्षेर्त्रमा रहेका समस्याहरूको पहिचान गरी प्राथमिकताको आधारमा आवश्यक पर्ने कार्यक्रम तथा बजेटहरू तर्जुमा गरी जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा प्रस्ताव स्वीकृतिको लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।

३. दोश्रो पक्षले कम्तिमा दुई जनाको संयुक्त हस्ताक्षारबाट कारोबार हुने गरी नेपाल सरकारबाट स्विकृत प्राप्त नजिकको बाणिज्य बैंकमा खाता खोल्नु पर्नेछ र दोश्रो पक्षले जिल्ला पशु सेवा कार्यालयबाट स्विकृत कार्यक्रम सन्चालन गरि खर्चको भुक्तानी दिएको सक्कलै निस्सा प्रमाण सहित पेस हुन आएमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयको प्रमुख वा निजले खटाएको सम्बन्धित अधिकृतले स्थलगत निरिक्षण गरी प्रमाणित भए पछि विनियोजन भएको अनुदान रकम एकै पटक वा किस्ता स्वरूप उक्त खातामा जम्मा गरि दिनेछ ।

४. दोश्रो पक्षले अनुदान रकम सफादुध उत्पादनकालागी आबश्यक भौतिक पूर्वाधार निर्माण एवं खर्च भएर नजाने टिकाउ हुने माल सामाग्रीहरूको लागि र आबश्यक परेमा कुल रकमको २० प्रतिशत सम्म पहिलो बर्षकालागी मात्र उन्नत पशु ढुवानीमा मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ ।

५. दाश्रो पक्षले ब्यबसाय्र विस्तार तथा सुदृढिकरण गर्न ऋणको आवश्यकता महसुस गरेमा प्रथम पक्षले सो सम्बन्धी सहजीकरणको लागि वित्तिय संस्थासँग समन्वय गराउने छ ।

६. प्रथम पक्षले दोश्रो पक्षलाई असल व्यवस्थापन विधि बमोजिम कार्यक्रम संचालनको लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गरी बढिमा ५ वर्ष सम्म सहयोग उपलब्ध गराई कार्यान्वयन गराउनु पर्ने छ ।

७. दोश्रो पक्षले स्वीकृत बार्षिक कार्ययोजना अनुरूप कार्यान्वयनको लागि मात्र खर्च गर्नु पर्ने छ र सो को अद्यावधिक प्रगति तयार गरी हरेक महिना प्रथम पक्षलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

८. दोश्रो पक्षले पशु पालन व्यवस्थापनको लागि गरिने सम्पुर्ण कार्यहरूको अभिलेख विवरण अनुसूचि ७क देखि अनुसूचि ७घ सम्म राखी अद्यावधिक गरिरहनु पर्ने छ ।

९. पहिलो पक्षले संचालित कार्यक्रमको प्रगति सन्तोषजनक नपाएमा तोकिएको अवधिसम्म कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन बाध्य हुने छैन ।

१०. पहिलो पक्षको कार्यक्रम अवधि समाप्त भए पछि पनि दोस्रो पक्षले कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिनुपर्ने छ ।

११. दोश्रो पक्षले यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा विद्यमान कानुन बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुनु पर्ने छ ।

प्रथम पक्ष	दोस्रो पक्ष
जि.प.से. का.को तर्फबाट सहिगर्नेको	संस्थाको अध्यक्षको
नामः	नामः
पदः	ठेगानाः
दस्तखतः	दस्तखतः
मितिः	मितिः
कार्यालयको छापः	औठा छाप
रोहबर	रोहबर
योजना शाखा, जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	गाउं विकास समितिको । न.पा.को कार्यालय

द्रष्टब्यः जि.प.से.का ले आवश्यकता अनुसार उल्लेखि शर्तहरूमा थपघट गर्न सक्ने छ ।

अनुसुची ५ (ख)

सम्झौता पत्रको नमुना

केन्द्रीय गाई/भैसी प्रवर्द्धन कार्यालय हरिहरभवनको प्राविधिक नेतृत्वमा र जिल्ला पशु सेवा कार्यालयद्वारा संचालन गरिने एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम (दुधको बजारीकरण) को उद्देश्य अनुरूपको उपलब्धी हासिल गर्न जि.प.से.का (यस पछि पहिलो पक्ष भनिने) र ..... उद्यमी/सहकारी/कम्पनी/निजी उद्यमी ..... (यस पछि दोस्रो पक्ष भनिने) बिच तपसिलमा उल्लेखित शर्तहरूको अधिनमा रही उन्नत गाई/भैसी श्रोत केन्द्र स्थापना तथा संचालन गर्न द्विपक्षीय सम्झौता सम्पन्न भयो ।

१ डेरीपकेट क्षेत्रमा आवद्ध समुहका कृषक सदस्यहरूले उत्पादन गरेको दुध अनिबार्य रूपमा संकलन,प्रशोधन र बजारीकरण गर्नुपर्ने छ ।

२ दोश्रो पक्षले निरन्तर रूपमा कम्तीमा १५०० /३००० लि. दुधको दैनिक कारोबार गर्नु पर्ने छ ।

३ दोश्रो पक्षले हरेक वर्ष आफ्नो संस्थामा रहेका समस्याहरूको पहिचान गरी प्राथमिकताको आधारमा आवश्यक पर्ने कार्यक्रम तथा बजेटहरू तर्जुमा गरी जिल्ला पशु सेवा कार्यालयमा प्रस्ताव स्वीकृतिको लागि पेश गर्नु पर्नेछ ।

४ दोश्रो पक्षले दफा संस्था । उद्योगको निर्णय अनुसार नेपाल सरकारबाट स्विकृत प्राप्त नजिकको बाणिज्य बैंकमा खाता खोल्नु पर्नेछ र दोश्रो पक्षले जिल्ला पशु सेवा कार्यालयबाट स्विकृत कार्यक्रम सन्चालन गरि खर्चको भुक्तानी दिएको सक्कलै निस्सा प्रमाण सहित पेस हुन आएमा जिल्ला पशु सेवा कार्यालयको प्रमुख वा निजले खटाएको सम्बन्धित अधिकृतले स्थलगत निरिक्षण गरी प्रमाणित भए पछि विनियोजन भएको अनुदान रकम एकै पटक वा किस्ता स्वरूप उक्त खातामा जम्मा गरि दिनेछ

५ दोश्रो पक्षले अनुदान रकम गुणस्तरीय दुध संकलन,प्रशोधन ,बजारीकरण र बिबिधकिरणकालागी भौतिक पूर्वाधार निर्माण एवं खर्च भएर नजाने टिकाउ हुने माल सामाग्रीहरूको लागि मात्र खर्च गर्नु पर्नेछ ।

६ दौश्रो पक्षले अनिबार्य रूपमा आफनो उद्योगमा प्रथम पक्षको सहयोगमा DairyQuality Circle स्थापना र मिनिल्याब स्थापना गर्नुपर्नेछ ।

७ दाश्रो पक्षले ब्यबसाय्र विस्तार तथा सुदृढिकरण गर्न ऋणको आवश्यकता महसुस गरेमा प्रथम पक्षले सो सम्बन्धी सहजीकरणको लागि वित्तिय संस्थासँग समन्वय गराउने छ ।

८ प्रथम पक्षले दोश्रो पक्षलाई असल उत्पादन विधि बमोजिम कार्यक्रम संचालनको लागि सरोकारवाला निकायसँग समन्वय गरी बढिमा ५ वर्ष सम्म सहयोग उपलब्ध गराई कार्यान्वयन गराउनु पर्ने छ ।

९ दोश्रो पक्षले स्वीकृत बार्षिक कार्ययोजना अनुरूप कार्यान्वयनको लागि मात्र खर्च गर्नु पर्ने छ र सो को अद्यावधिक प्रगति तयार गरी हरेक महिना प्रथम पक्षलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

१० दोश्रो पक्षले पशु पालन व्यवस्थापनको लागि गरिने सम्पुर्ण कार्यहरूको अभिलेख विवरण राखी अद्यावधिक गरिरहनु पर्ने छ ।

११ पहिलो पक्षले संचालित कार्यक्रमको प्रगति सन्तोषजनक नपाएमा तोकिएको अवधिसम्म कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिन बाध्य हुने छैन ।

१२ पहिलो पक्षको कार्यक्रम अवधि समाप्त भए पछि पनि दोस्रो पक्षले कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिनुपर्ने छ ।

१३ दोश्रो पक्षले यस कार्यक्रमको लागि गरिएको सम्झौता तथा मापदण्ड विपरित गरेको पाइएमा विद्यमान कानुन बमोजिम कार्यवाहीको भागेदारी हुनु पर्ने छ ।

प्रथम पक्ष	दोस्रो पक्ष
जि.प.से. का.को तर्फबाट सहिगर्नेको	संस्थाको अध्यक्षको
नामः	नामः
पदः	ठेगानाः
दस्तखतः	दस्तखतः
मितिः	मितिः
कार्यालयको छापः	औठा छाप
रोहबर	रोहबर
योजना शाखा, जिल्ला पशु सेवा कार्यालय	गाउं विकास समितिरन.पा.को कार्यालय

द्रष्टब्यः जि.प.से.का ले आवश्यकता अनुसार उल्लेखि शर्तहरूमा थपघट गर्न सक्ने छ ।

अनुसूची–६

एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रबर्द्धन कार्यक्रमको प्रगति विवरण पठाउने फारामको ढांचा

.....महिना/चौमासिक/अष्ठमासिकको लक्ष्य र प्रगति

१. संस्थाको नामः टेलिफोन सम्पर्क नम्वरः

ठेगानाः जिल्ला गा.वि.स. वडा नं. गाउं/टोल

२. आ.व. ३. महिना ३) प्रगति प्रतिवेदन अवधिः अर्धवार्षिक/वार्षिक

क्र.सं.	कार्यक्रम विवरण	इकाई	बार्षिक लक्ष्य	बार्षिक बजेट	चौमासिक लक्ष्य	चौमासिक बजेट	यस महिनाको प्रगति	यस महिनाको खर्च	चौमासिक प्रगति	चौमासिक खर्च	हालसम्मको प्रगति	हालसम्मको खर्च	कैफियत
१													
२													

वित्तिय प्रगति प्रतिशतः ..... ५, भारित प्रगतिः ..... ५ भौतिक प्रगतिः ५

अनुसुची ७ (क)

पशु प्रजनन रेकर्ड

क्र. सं.	गाइ भैसीको ट्याग नं	गाइ भैसीको जात	गाइ भैसीको उमेर	गाइ भैसीको बाबुको जात	बेत संख्या	कृ.ग.रप्रा.ग. गरेको मिति						गर्भ परिक्षण मिति	गर्भ रहेकोभए व्याउने मिति	ब्याएको मिति	जन्मेको बाच्छाबाच्छी/ पाडा पाडी	दुध उत्पादन प्रति दिन कि.ग्रा.	कैफियत
						पहिलो पटक	साढेर रागोको जात	उल्टिएर दोश्रो पटक	साँढे/ राँगोको जात	उल्टिए / तेश्रो पटक	साढेर रागोको जात						

अनुसुची ७ (ख)

पशु उपचार रेकर्डको नमूना (प्रत्येक गाई/भैसीको लागि)

मिति	पशुको ट्याग नं.	उमेर	पशुको ट्याग नं.	उमेर

आईपरेका बाधा अड्चनहरूः

१.

२.

३.

४.

समाधानको लागि सुझावहरू

१

२

३

४

अनुसूची ७ (ग)

गाई/भैसीहरुको मासिक हर्ड बुक नमूना

एकिकृत देग्त्र उत्पादन प्रबर्द्धन कार्यक्रम

संचालक संस्थाको नामः ठेगानाः सालः-

गाई/भैसीको संख्या विवरण																												
	यस महिनाको शुरुको पशु संख्या						यस महिनामा जन्मेको संख्या		यस महिनामा मरेको संख्या						यस महिनामा बिक्रि संख्या						महिनाको अन्तमा बाकि संख्या					
महिनाको नाम	ठुला		मझौलो		साना		भाले	पोथी	ठुला		मझौलो		साना		ठुला		मझौलो		साना		ठुला		मझौलो		साना	
	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी			भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी	भाले	पोथी

प्रगति तयार गर्नेको नामः-

हस्ताक्षरः

पदः

मितिः

प्रमुखको नामः

हस्ताक्षरः

पदः

मितिः

अनुसूची ७ (घ)

हर्ड बुक नमूना (प्रत्येक गाई/भैसीको लागि अलग अलग रेकर्ड राख्ने)

एकिकृत दुधउत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम

कृषक/समुह/संस्थाको नामः ठेगानाः

पशुको नाम वा संकेतः जातः ट्याग नम्बरः जन्म मिति

माऊको संकेत र चारित्रिक विवरणः

मिति उमेर (दिन)	तौल(के.जी)	परजिबी नियन्त्रण विवरण	भ्याक्सिनेसन विवरण	स्वास्थ्य समस्या र उपचार

बाउको संकेत र चारित्रिक विवरणः

अनुसूची ८ (क)

संचालन गरिने क्रियाकलापहरु

क्र.सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप
१	२
२.१५.२०.१४७३	मध्य पहाडी लोकमार्ग तथा हुलाकी मार्गका बजार केन्द्र लक्षीत एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम (रामेछाप, सिन्धुली, धनकुटा, ओखलढङ्गा, सिराहा, धनुषा, बारा, पर्सा, अर्घाखाँची, तेह्रथुम, बाग्लुङ्ग, रूकुम, मोरङ्ग, सुनसरी, झापा, बर्दिया, कैलाली, कंचनपुर) १८ जिल्ला (पशु उत्पादन)
केन्द्रीय गाई भैंसी प्रवर्द्धन कार्यालयले संचालन गर्न	
२.१५.२०.१४७३.१	कार्यक्रम अभिमूखीकरण गोष्ठी कार्यक्रम
२.१५.२०.१४७३.२	आधारभूत सर्वेक्षण करार
२.१५.२०.१४७३.३	कृ.ग.उपकरण खरीद, वितरण एवं ढुवानी
२.१५.२०.१४७३.४	अनुगमन रिपोटिङ्ग (गाडी भाडा, इन्धन आदी)
२.१५.२०.१४७३.५	तेश्रो पक्षबाट मूल्यांकन करार
२.१५.२०.१४७३.६	कृ.ग.नहुने स्थानमा राँगो/साँढे खरिद र वितरण श्रोतकेन्द्रबाट सम्झौता गरी राँगो रू.५० हजार र साँढे रू.४० हजार ढुवानी रू ५ हजार प्रति पशु राँगो–१० गोटा र साँढे–१० गोटा
जिल्ला पशु सेवा कार्यालयहरूले संचालन गर्ने	

१.१	मध्य पहाडी लोक मार्ग तथा हुलाकी मार्गका बजार केन्द्र लक्षित एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम (पशु उत्पादन)
१.१.१	दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था गठन वा पुर्नगठन समिती, साझेदार संस्था, फार्म छनौट कार्य योजना तयारी, सम्झौता
१.१.२	जिल्लास्तरबाट अनुगमन तथा प्रतिवेदन

१.१.३	पशु आहारा सेवा (उन्नत विउ, कवुलियती बन तथा खाली जग्गा लिज, साना सिंचाई, च्याफकटर, टि.एम.आर., साईलेज प्रविधि, यु.एम.एम.वि.आदि
१.१.४	पशु स्वास्थ्य सेवा (सूचिकृत औषधि फ्रि र अन्य औषधि परल मुल्यका लागि कोष रू.५ लाख, खोप सेवा रू.१ लाख, प्राविधिक सहजकर्ता, सहकारी सेवा करार १ प्रति सहकारी
१.१.५	क्षमता अभिवृद्धि, असल पालन पद्धती अवलम्बन र सुशासन तथा डेरी क्वालिटी सर्कल स्थापना र परिचालन
१.१.६	गोठ सुधार तथा वायोग्यास वा सोलार प्रवर्द्धन र उन्नत पशु ढुवानीको लागी कार्यविधि अनुसार एकमुष्ट अनुदान
१.१.७	दूध संकलन केन्द्र स्थापना, सुदृढीकरण तथा मिनिल्याव उपकरण, स्यानिटेशन उपकरण तथा सामाग्रीहरूमा सहयोग

अनुसूची ८ ख

Dairy Quality Circle (DQC) गठन र परिचालन

मध्य पहाडी लोक मार्ग तथा हुलाकी मार्गका बजार केन्द्र लक्षित एकिकृत दुग्ध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रम संग सम्वन्धित)

- डेरी व्यवसाय संचालन गर्ने व्यवसायी वा दुग्ध व्यवसायी उद्यमी, दुग्ध उत्पादन उद्योग, दुग्ध प्रशोधन तथा विविधीकरण उद्योग, दुग्धजन्य पदार्थ वजारीकरण उद्योग वा संस्थाहरूले म्तऋ गठन गर्नेछन् ।
- सम्वन्धित उद्योगको व्यवस्थापक/प्रमुखले आफ्ना कर्मचारी लगायत अन्यलाई संलग्न गराइ म्तऋ गठन गर्दछन । यसको संरचना निम्न अनुसार हुनसक्छ ।

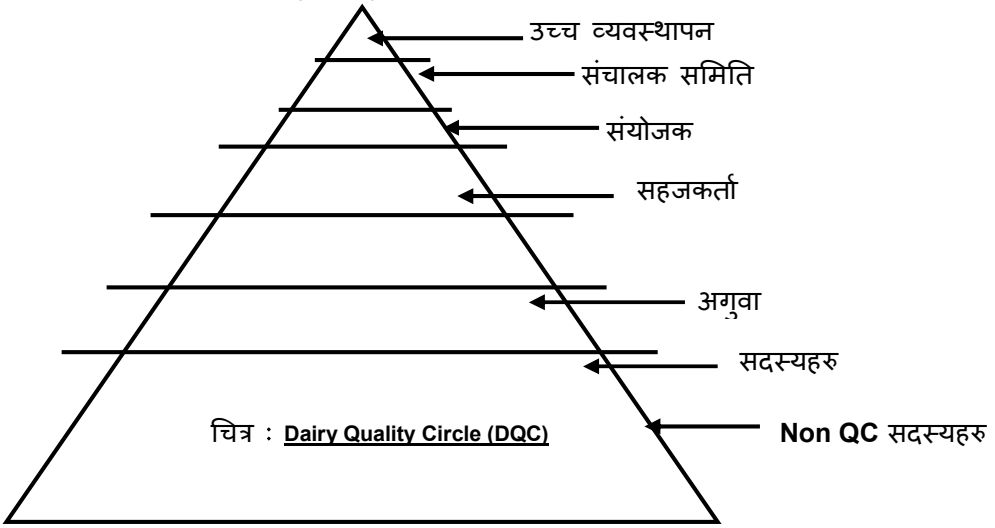

चित्र : Dairy Quality Circle (DQC)

- उद्योगको आकार अनुसार ५–११ जनाको DQC बनाउन सकिनेछ ।
- हाल एकिकृत दुध उत्पादन प्रवर्द्धन कार्यक्रमका साझेदार उद्योग/सहकारी संस्थामा प्रति जिल्ला कम्तिमा एक वटा म्तऋ गठन गर्नुपर्नेछ ।
- ल्यल त्तऋ सदस्यहरूमा उपभोक्ताहरू, जिल्लास्थित नियमनकारी निकाय समेत राख्नुपर्नेछ ।
- यो म्तऋ को प्रमुख उद्देश्यहरू गोठ देखि ओंठसम्म स्वच्छ र स्वस्थ दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थ उपलब्ध गराउन दुध तथा दुग्धजन्य उद्योगहरूमा दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थहरूको गुणस्तर कायम राख्नु हो ।

DQC का प्रमुख कार्यहरु

क) उद्योग व्यवस्थापन, कर्मचारी तथा ल्यल म्तऋ सदस्यहरू सम्मिलित वैठक कम्तिमा दुई महिनामा एक पटक नियमित रूपमा वस्ने, नियमित गर्ने, निर्णय गर्ने र प्रगति प्रतिवेदन जि.प.से.का.मा पठाउने । वैठकमा गुणस्तर कायम राख्न गरिएका कार्यको समिक्षा, गुणस्तर कायम गर्न आगामी कार्य तथा जिम्मेवारी र नयाँ उत्पादन (Item) वनाउने भए सो लगायत विविध विषयमा छलफल गर्न सकिन्छ ।

ख) गुणस्तर कायम गर्न आवश्यक कार्यविधी, मापदण्ड Standard of Operation (SOP) वा Protocol तयार गरी प्रयोगशाला, उत्पादन तथा प्रशोधन इकाईमा लागु गर्ने ।

ग) सम्वन्धित उद्योगरव्यवसायबाट उत्पादीत दुध तथा दुग्धजन्य पदार्थको न्यूनतम मापदण्ड तोकेर सो लागु गर्न सहयोग गर्ने ।

पशु पन्छी संग सम्बन्धित अनुसन्धान श्रोत केन्द्र (Livestock Research Resource Center – LRRC) स्थापना कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७४

पृष्ठभूमि :

देश लाई अण्डा, मासु तथा दुधमा आत्मनिर्भर बनाउने पशु पन्छी विकास मन्त्रालयको प्रतिबद्धता अनुसार कार्य सम्पन्न गर्न पशु सेवा प्रसार, अनुसन्धान तथा शिक्षा क्षेत्र बाट समन्यवयात्मक रूपमा प्रयास हुनु आवश्यक देखिन्छ। पशु पन्छी क्षेत्रमा कार्यरत अनुसन्धानकर्ता, कृषक, उधमी, व्यवसायी र पशु पन्छी सेवा प्रसारकर्मीहरू बीच प्रभावकारी समन्वय गरी पशु पन्छी सम्बन्धी अनुसन्धान कार्यक्रमलाई सहभागिता मुलक र प्रभावकारी बनाउन आवश्यक भएकोले पशु पन्छी विकास मन्त्रालयबाट अनुसन्धान श्रोत केन्द्र स्थापनाको कार्यक्रम स्वीकृत भएको हो । उक्त कार्यक्रम प्रभावकारी र सहज रूपमा संचालन गर्न यो कार्यविधि तयार गरीएको छ ।

१) **प्रारम्भिकः**

संक्षिप्त नाम र प्रारम्भः

क) यो कार्यविधिको नाम "पशु पन्छी संग सम्बन्धित अनुसन्धान श्रोत केन्द्र स्थापना कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७४" रहेको छ ।

ख) यो कार्यविधि नेपाल सरकार पशु पन्छी विकास मन्त्रालयबाट स्वीकृत भए पछि लागु हुनेछ ।

२) **परिभाषाः**

विषय वा प्रसंगले अर्को अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमाः

क) "Leader संस्था" भन्नाले यो कार्यक्रम संचालन गर्न प्राविधिक रूपमा मुख्य भूमिका खेल्ने कृषि अनुसन्धान परिषद, विभिन्न विश्व विध्यालय, सैक्षिक संस्था, सरकारी, सहकारी तथा निजि स्वमित्वमा रहेका अनुसन्धान केन्द्र सम्झनु पर्छ ।

ख) "कार्यालय" भन्नाले सम्बन्धित तहमा पशु सेवा प्रदान गर्नेरपशु पन्छी र पशु जन्य सामग्री उत्पादन गर्ने आधिकारिक निकाय (हालको संरचना अनुसारका जिल्ला पशु सेवा कार्यालयरपशु विकास फार्म र क्षेत्रिय र केन्द्रीय स्तरमा रहेका कार्यालय) सम्झनु पर्छ ।

३) **उद्देश्यहरुः**

क) अनुसन्धान बाट प्राप्त उपयोगी नतिजाहरूलाई आम कृषकहरूमा प्रसार गर्नु अघि नमुना अनुसन्धानका साथै समस्यामा आधारित नया अनुसन्धान कार्यकालागी केहि फार्महरूलाई अनुसन्धान श्रोत केन्द्र/पशु विज्ञान केन्द्रको रूपमा स्थापना र विकास गर्न ।

ख) कृषक, प्रसारकर्मी, अनुसन्धान कर्ता र प्राज्ञयहरू एकै ठाउमा बसी स्थलगत समस्याहरूको सामुहिक पहिचान तथा समस्या समाधान कोलागी सहभागितात्मक अनुसन्धान कार्यको शुरूवात गर्ने ।

४) **कार्यक्रम संचालन हुने स्थान र क्षेत्र :**

आवश्यकता र सम्भाव्यताका आधारमा नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद (राष्ट्रिय पशु विज्ञान अनुसन्धान प्रतिष्ठान), विभिन्न विश्व विद्यालय, शैक्षिक संस्था, सरकारी, सहकारी तथा निजि स्वमित्वमा रहेका वा उपर्युक्त संस्थाहरू संग सम्बन्धित समुदाय स्तरमा रहेका Outreach station हरू तथा श्रोत केन्द्रहरूमा यो कार्यक्रम

संचालन गरिनेछ । आ.व. २०७३र०७४ का लागी गाई भैंसी (दुग्ध उत्पादन), भेडा बाख्रा, पाडा र बंगुर (मासु उत्पादन) क्षेत्रमा यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ भने आगामी वर्षहरूमा अन्य क्षेत्रलाई समेत समेट्न सकिनेछ ।

५) **कार्यक्रम संचालन प्रकृया :**

क) अनुसन्धानसंग सम्बन्धित संघ संस्थाहरू संग समन्वय बैठकको आयोजना गरी सम्भावित अनुसन्धान श्रोत केन्द्रहरूको लागी उपयुक्त फार्मरसामुदायिक श्रोत केन्द्रहरूको पहिचान गर्ने ।

ख) अनुसन्धान योग्य नया सवालहरू तथा प्रमाणित प्रविधि परीक्षणको बारेमा समेत छलफल र यकिन गर्न समन्वय बैठकको आयोजना गर्ने ।

ग) सम्भावित फार्महरू मध्येबाट अनुसन्धान श्रोत केन्द्रको रूपमा विकास गर्न योग्य फार्म सम्बन्धित Leader संस्थाको सिफारिसमा छनोट गर्ने र तिनै फार्महरूलाई पशु पन्छी अनुसन्धान श्रोत केन्द्र (LRRC) को रूपमा प्रयोग गर्ने ।

घ) छनोट गरीएका फार्ममा छनोट गरीएको प्रमाणित प्रविधि वा नया अनुसन्धान सुरू गर्ने, सुचारू गर्ने र पुरा गर्नको लागी सम्बन्धित Leader संस्थाले एक जना अनुसन्धानकर्ता तोकी जिम्मेवारी दिने ।

ङ) निर्क्योल गरीएको प्रविधि वा अनुसन्धान योग्य सवाल लाई अनुसन्धान श्रोत केन्द्र (LRRC) मा सुचारू गर्न आवश्यक पूर्वाधार, सामग्री तथा अन्य आवश्यकताको बारेमा Leader संस्था बाट तोकिएका अनुसन्धानकर्ताको संयोजकत्वमा, सम्बन्धित क्षेत्रमा कार्यरत प्रसारकर्मी तथा अनुसन्धान श्रोत केन्द्र (LRRC) प्रमुखरसंचालकको सहभागितामा प्रस्तावनारकार्ययोजना तयार गरी सम्बन्धित कार्यालय वा तहमा पेश गर्ने ।प्रस्तावनारकार्ययोजना तयार गर्दा निम्न खर्चहरू समेटिने गरि तयार गर्नु पर्दछ ।

- प्रस्तावनारकार्ययोजना तयारीको लागी लाग्ने खर्च ।
- अभिलेख व्यवस्थापन, तथ्यांकरसूचना संकलन, सूचना प्रसोधन तथा विश्लेषण र प्रतिवेदन तयारीका लागि आवश्यक खर्चहरू ।
- अनुसन्धान कार्य संचालनको लागी आवश्यक पूर्वाधार निर्माण, औजार सामग्री खरिद तथा जनशक्तिका लागि लाग्ने आवश्यक खर्चहरू ।
- पशु आहार, स्वास्थ्य, प्रजनन व्यवस्थापन, बजार व्यवस्थापन र क्षमता अभिवृद्धि जस्ता आवश्यक विषयवस्तु समेट्ने ।

च) छनोट भएको LRRC प्रमुखरसंचालक र कार्यालयले तोकेको सम्बन्धित LRRC हेर्ने प्राविधिकको संयुक्त हस्ताक्षर भएको खाता संचालन गर्नुपर्नेछ ।

छ) पेश गरिएको प्रस्तावनारकार्ययोजना सम्बन्धित कार्यालयरतहबाट स्वीकृत गरी अनुसन्धान श्रोत केन्द्रको रूपमा छनोट गरिएको फार्मरसामुदायिक श्रोत केन्द्रको बैंक खातामा स्वीकृत बजेट रकम जम्मा गरिनेछ । स्वीकृत कार्ययोजना अनुसार खर्च गरी खर्चको विवरण LRRC ले सार्वजनिक सुनुवाई गरी कार्यालयमा पेश गर्नुपर्नेछ ।

ज) छनोट भएको अनुसन्धान श्रोत केन्द्र (LRRC) ले सो क्षेत्रका सम्बन्धित कृषक व्यवसायीहरूबाट अनुसन्धान योग्य समस्याहरूको पहिचान गर्न र अनुसन्धान श्रोत केन्द्रमा प्राप्त भएका नतिजाहरू सार्वजनिक गर्न प्रसारकर्मी, अनुसन्धानकर्ता, प्राज्ञयिक व्यक्तित्वहरू र अन्य सरोकारवालाहरू संग कम्तिमा वर्षको १ पटक अन्तरक्रियाको आयोजना गर्नेछ ।

झ) छनोट भएको अनुसन्धान श्रोत केन्द्र (LRRC) ले संचालन गरेका अनुसन्धान सम्बन्धित क्रियाकलापहरू र तिनको नतिजा सार्वजनिक रूपमा सबैले देख्ने गरी छोटकरीमा बोर्ड बनाई प्रदर्शन गर्नुपर्नेछ ।

ञ) छनोट भएको LRRC को नियमित कार्य प्रगति प्रेषण गर्ने जिम्मेवारी तोकिएको अनुसन्धानकर्ताको सहयोगमा सम्बन्धित LRRC कै हुनेछ । प्रगती प्रेषण गर्दा कार्यालय मार्फत तालुक निकायमा पठाउनु पर्नेछ ।

ट) LRRC मा संचालित अनुसन्धान र प्रविधि परिक्षण को समीक्षा तथा आगामी कार्ययोजना समेत तयार गर्न Leader संस्था समेतको समन्वय बैठक पशु सेवा विभागले गर्नेछ ।

ठ) LRRC का कार्यक्रम प्राचालित कानुन अनुसारका तह संग समन्वय गरी वैधानिकता प्राप्त गर्ने कार्य कार्यालयको हुनेछ ।

ड) यो कार्यविधि अनुसार कार्यक्रम संचालन गर्दा कार्यालयबाट खर्च हुने अनुगमन, इन्धन लगायत अन्य खर्चको लागि कार्यक्रमको लागि स्वीकृत बजेटको ५% कन्टेनजेन्सीको रूपमा कट्टा गरी LRRC लाई भुक्तानी गरिनेछ ।

६) कार्यक्रम अनुगमन मूल्यांकन :

सम्वन्धित कार्यालय, ीभबमभच संस्थाबाट कार्यक्रमको नियमित अनुगमन हुनेछ भने पशु सेवा विभाग र अन्तर्गतका निर्देशनालयहरूले समेत कार्याक्रमको अनुगमन मूल्यांकन तथा प्रभावकारीता अध्ययन जस्ता जिम्मेवारी लिनुपर्ने छ ।

७) आर्थिक प्रशासन सेवाः

कार्यक्रमको लेखा, लेखाकंन, लेखा परिक्षण तथा आर्थिक कारोबार गर्दा प्रचलित आर्थिक कानुन बमोजिम गरिनेछ ।

८) थपघट वा हेरफेर गर्न सक्ने :

क) यो कार्यविधिको कार्यान्वनलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाउन संघीयरप्रदेश र स्थानीय तहले आवश्यकता अनुसार कार्यविधिमा थपघट, हेरफेर तथा खारेज गर्न सक्नेछ ।

ख) यस कार्यविधिको कार्यान्वयनमा कुनै बाधा अवरोध र अस्पष्टता आएमा त्यस्तो बाधा अवरोध फुकाउने प्रयोजनका लागि संघीयरप्रदेश र स्थानीय तहले आवश्यकता अनुसार व्याख्या गर्न सक्नेछ ।

ग) यस कार्यविधिलाई कार्यान्वयनमा ल्याउन आवश्यक पर्ने अनुसूचीहरूको निर्माण, परिमार्जन तथा खारेजीको अधिकार संघीयरप्रदेश र स्थानीय तहको हुनेछ ।